

muusika

Nr 11
november 2005
hind 25.90

Jaan-Eik Tulve
Pärsti festivalist

Saksa nüüdishelilooja
Helmut Lachenmann

Rolf Uusväli
mälestuseks

Aivar
Tõnso

4th World Choir Games

(former 4th Choir Olympics)

July 15 – 26, 2006, Xiamen / China

2006
WORLD CHOIR GAMES
XIAMEN

Kearsney College Choir South Africa

Singing together brings nations together!

People from all continents come together and give their best.
Every participant of the World Choir Games is a winner.

We experienced this in 2000 and 2004 at the Choir Olympics.
Come with us to China and join the World Choir Games 2006!

See you in Xiamen!

World Choir Games, Xiamen 2006

Am Weingarten 3
35415 Pohlheim
Germany

phone +49 (0) 64 03 - 95 65 25
fax +49 (0) 64 03 - 95 65 29

mail@worldchoirgames.com
www.worldchoirgames.com

KAVA

SOOLO

2 Erkki Luuk. Aivar Tõnso ja ühe suurema teekonna kroonika

BAGATELLID

7 Mailis Põld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

9 Jaan-Eik Tulve. Palveränduri teekond.

Rakvere Arvo Pärdi festival

10 Kristina Körver. Siiruviruline Shakespeare ja mõistatuslik Verdi. Rahvuskooper Estonia "Othello"

12 Diana Kiivit. Kunst ruumis ja ruum kunstis.

Sarja "Mis toimub?" avakontserdist

13 Berk Vaher. Jazzi mitmes värvis –

"Rainbow Jazz" Tartus

14 Jaan J. Leppik. Liibanoni kaneelilõhn

Niguliste võlvide all. Festivalist "Credo"

RUBATO

16 Tarmo Johannes. Helmut Lachenmann

– mitteortodokssuse meistrikläss

JUBILATE

19 Kaie Tanner. Ants Sõöt 70

LIBER

22 Maria Mölder. Kirjutades muusikast.

Artiklikogumikust "Mõeldes muusikast.

Sissevaateid muusikateadusesse"

STUDIUM

24 Vaike Kiik. Mida vajab ooperilaulja lisaks ilusale häälele?

HOMMAGE

26 Ivalo Randalu. Rolf

UVERTÜÜR

28 Mariliis Valkonen. Andris Dzenītis – läti muusika *enfant terrible*

POP & ROCK

30 Margus Kiis. Eesti popi ja rocki tähtsamad *scene*'id 2005

MODULATSIOON

32 Priit Kuusk. Lahti ja Sibeliuse märgid

BAGATELLID

33 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

37 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik novembri muusikasündmusi

Intro 11/2005

NYYDismuusika suubub lehtede sahinasse. Lõppenud kuu möödus uue muusika tähe all: "Hea uus heli", jätkus Jaak Sooääre algatusel sündinud sari "Mis toimub?" ja loomulikult "NYYD". Üks eesmärke oli muu hulgas luua ka eri stiilide vahelisi puutepunkte, mille vajalikkust rõhutab ka Muusika kaaneperson ja HUHHi eestvedaja Aivar Tõnso, kes peab oma tegevuses oluliseks erinevate klubiliste suhtluskeskkondade loomist ja elushoidmist. Klubilisus tungis ka "NYYDi" raamidesse – London Sinfonietta tõi Sakala keskusesse puhangu reiviürituse kalki atmosfääri (Flat-e ja Bluespoonide videotööd); rääkimata lühilaineraadiost ja elusatest kilkidest puuris. Oli muudki.

Vanem muusika loksib traditsioonilisemas voolusängis – vaimulikke hingeelamusid pakkusid "Triálogos" ja "Credo".

Mirjam Tally

muusika

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee

Toimetaja **Kristina Körver** kristina@ema.edu.ee

Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee

Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee

Kujundajad **Tõnu & Ande Kaalep** tonu@ekspress.ee

Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium

Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital

Väljaandja SA Kultuurileht

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus

Toimetuse aadress: Rävåla pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214

Toimetuse telefon (0) 6675 788

Kodulehekülg: muusika.kul.ee

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

ISSN 1406-9466

© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post

Tel 6662535, www.tellimine.ee

Tellimisindeks 00679

Otsekorraldus 21 krooni number

3 numbrit 63 krooni

6 numbrit 126 krooni

Aastatellimus (11 numbrit) 230 krooni.

Välismaale tellimisel lisandub postikulu.

AIVAR TÕNSO
FOTO PELLE KALMO

SOOLO

Aivar Tõnso

ja ühe suurema teekonna kroonika

ERKKI LUUK

Neile, kes eesti mitteakadeemilise elektronmuusikaga vähegi kursis on, Aivar Tõnso nimi enam tutvustamist ei vaja. Artist, pidude autor ja organiseerija, plaadifirma omanik, DJ – see on vaid osa tema nähtavast tegevusest. Kõigest sellest ja muustki on meil järgnevas intervjuus võimalik paremat ülevaadet saada. Kuid esmalt mõned hajusad, isiklikumat laadi märksõnad ja mälestused, mis mul Aivar Tõnsoga seostuvad.

Tema elulugu on osa elektronmuusika suuremast arengust, liikumisest maa alt massidesse. Need “massid” ei tähista siin küll midagi absoluutset, ja eriti mitte tumma, tumedat ja kõnevõimetut “kõiki inimesi” haaravat massi, nagu tavaliselt kujutletakse, vaid lihtsalt mingist kriitilisest massist suuremat hulka inimesi, kelle võimuses on kultuuri- ja tarbimismustreid (pealtnäha pöördumatult) muuta. Midagi sellist on juba sündinud maa-aluse elektroonilise tantsumuusikaga; midagi sellist näib praegu olevat juhtumas juba kogu maa-aluse (st sealt väljuva) elektronmuusikaga.

Aivar Tõnso jõudis mu teadvusesse umbes 90ndate kesk- või algul. Kaks nime kordusid siis teatavas kontekstis harva nähtava reeglipärasusega: Saaremets ja Tõnso. Kontekstiks oli klubikultuur või alternatiivne tantsumuusika, kuidas soovite. Hiljem on meie peategelane klubimaailmast pealtnäha küll kaugenenu, kuid mitte kõrgenenu, st mitte üleoleval posit-

sioonil. See on ühtaegu nii sümptomaatiline (on ju Tõnso ise DJ, suurte pidude ja festivalide korraldaja) kui ka sümpaatne. Esiteks pole klubikultuuris, millega, tõsi küll, kaasneb palju ebameeldivat, iseenesest midagi häbiväärset. Teiseks on Tõnso muusikalised eelistused ja DJ-käekiri alati – isegi kõiki selle maitsearenguid arvestades – olnud isikupärane, meetoodiline ja selge. Alati on seal olnud koht electro’l ja techno’l; alati on teda, nagu ta ise ühes oma hiljutises tekstis väidab, paelunud muusika, mis oleks ühtaegu masinlik ja funky. Tema aastateta-guseid lemmikuid üle kuulates võisin nüüd taas veenduda mõlema väite õigsuses. Paha on küll mõne plaaditäie Tõnso loomingu ja lemmikute põhjal üldistusi teha, kuid muusikas näikse teda alati olevat huvitanud “tehnilised konnotatsioonid”, seda nii rütmimustri, kõla kui ka meloodia tasandil. Et adjektiiv funky sellega pealtnäha kuidagi kokku ei sobi, on ilmselt taas üks neid inimese isikupärast johtuvaid idiosünkraatilisi paradokse. Kooskõlas elektronmuusika üldise arenguga on Aivar Tõnso muusikaliste huvide spekter aastate jooksul muidugi laienenud; teda alati jälitanud ja huvitanud “eksperimentaalsuse” mõistet on hakanud üha enam kujundama müra, ambient ja aleatoriline kompositsiooniprintsiip. See kõik on täiesti seaduspärane – ning ühtlasi, nagu öeldakse, ajalugu – ja siit edasi juba ka küsimuste-vastustena loetaval kujul näha.

Millega sa praegu põhiliselt tegeled? Millised on suuremad käimasolevad või just lõpetatud projektid?

Hetkel eelkõige ürituste korraldamisega. Just lõppes neljandat korda toimunud festival "Hea uus heli", mis tundub olevat leidnud täielikult oma koha siinsel festivalikaardil. Kuna töö festivaliga on aastaringne, siis jätkan kohe ilma erilise pausita järgmise festivali ettevalmistamisega. Lisaks on kavas ka igakuised festivali klubiüritused. Teine põhiline tegevussuund on Ulmeplaatidega seotud plaatide produtseerimine. See aastaid kestnud protsess on hakanud lõpuks tulemusi andma. Kui viis aastat tagasi oli väga raske head plaadimaterjali kokku saada, siis nüüd on jõudnud mitmed artistid tasemeni, kus enam pole vaja oluliselt nende lugude valmistamisele kaasa aidata. Ja selliste artistide hulk suureneb pidevalt. Hetkel on töös kaheksa albumit, millest osa jõuab avalikkuse ette võib-olla alles järgmisel sügisel. Oma loomingu aga võin nähtava tulemuse poolest pidada sekundaarseks, sellel on pigem muid tegemisi tasakaalustav ja toetav mõju.

Räägi sellest, kuidas sa kunagi ammu avastasid enda jaoks "kaasaegse elektroonilise tantsumuusika" (või kuidas sa seda ise nimetada sooviksid).

Varases lapsepõlves. Ma ei teinud siis loomulikult erilist vahet tantsu- ja muul muusikal. Mäletan üsna selgelt, et kaheksa-aastaselt oli mu lemmikansambel Kraftwerk ning peale selle sai siis ja pisut hiljem kuulatud kõiki tolleaegseid olulisemaid *space disco* ja uue laine artiste *à la* Depeche Mode, Yazoo, Giorgio Moroder, Space, Zodiac jne. Mingil hetkel aga kadus suurem huvi elektroonilise muusika vastu ja asemele tulid *heavy metal*, punk ning igasugused veidravad alternatiivse rocki suunad. Noorpõlves oli mu kõige olulisemaks infoallikaks muusikamaailmas toimuva kohta kesklaaine raadio. Viieteistkümnendaastaselt avastas in võrdlemisi nõrgalt kostva BBC Radio 1 ning sealse John Peeli saate, mis mõjutas mu maitset kardinaalselt. Esialgu pakkusid huvi peamiselt just mitmed rockartistid, nagu The Fall, Sonic Youth, Big Black ja teised, aga tasapisi hakkasid kõrvu jääma tolleaegsed hip-hopi lood just eelkõige oma huvitavate elektrooniliste taustade poolest. Paar aastat hiljem ilmusid eetrisse esimesed *acid house*'i ja *techno*katsetused, mis tundusid tollal väga värsked ja uudsed. Seda teadvustasin juba tantsumuusikana. Peagi lisandusid John Peeli saatele kõikvõimalikud muud kanalid ja vahetu suhtlus erinevate ringkondadega. Samas on elektrooniline tantsumuusika ikkagi niivõrd lai mõiste, millest suurem osa pole mulle kunagi huvi pakkunud ja ilmselt ei hakkagi seda tegema. Sõnal tantsumuusika on juba iseenesest kuidagi lihtsustav tähendusväli. Mida see ikkagi tähendab? Minu kogemuse põhjal on igal inimesel sellest oma arusaam ja rütmilisus ei ole kindlasti siinkohal määrav kriteerium. Pigem varasem tantsimisharjumus. Nii oligi see nõndanimetatud elektrooniline tantsumuusika paljude jaoks midagi sellist, mille saatel oli võimatu tantsida.

Aivar Tõnso ja Raul Saaremets helimikstuure loomas.

"Alguses oli reiv", nagu me kõik oletame või teame. Palun, kas sa ei nimetaks meile mingeid vanu reivitarkusi või -mälestusi. No minu mälestus on just vastupidine, alguses, kui reivi ei olnud, oli kõik hästi, siis tuli reiv ja pööras asjad pea peale. Reiv tähendas suuri, mitme tuhande osavõtjaga illegaalseid tantsuüritusi, millega kaasnes palju halba muusikat ja narkootikume. *Techno*-muusika sünni juures olnud isikud Detroitis hoidsid pead kinni ja kurvastasid: kas tõesti meie loodud muusikast on niisugune asi välja arenenud? Reiv viis küll elektroonilise muusika laia rahvahulkadeni, aga samas muutis selle kvaliteedi kohati peaaegu olematuks. Ja Eestis oli loomulikult tegemist lihtsalt moesõnaga, mille alla paigutati kõik alternatiivse tantsumuusikaga seotud üritused. Selle tendentsi vastu püüdsime Raul Saaremetsaga igal võimalikul hetkel sõidida, aga ilmselt vist mitte piisavalt aktiivselt.

Nagu üldiselt teada, oled sa koos Raul Saaremetsaga klubi- kultuuri maaletooja Eestis, või ma eksin? Räägi pisut klubiku- ltuuri algusest Eestis: kuidas sinust sai DJ, esimestest pidu- dest?...

Meid huvitas ikkagi klubikultuurist üsna väike ja just see innovatiivsem osa. Ehk lihtsalt tänu eneses peituvale jõule muutis see üldist pilti niivõrd, et on hiljem hakanud tähistama justkui klubikultuuri tervikuna. Samas polnud suur osa ettevõtmisi seotud klubikultuuriga, vaid kõikvõimalike uute ja värskete ideedega üleüldiselt, mille klubiline osa leidis lihtsalt kõige nähtavamana väljundi. Me olime siis ühed neist vähestest, kes üritasid end mingil määral mujal toimuvaga kursis hoida. Kuna sel ajal interneti ei olnud, siis oli tegemist üsna vaevarikka, aga seda huvitava protsessiga. Inimesi, kes midagi niisugust ette võtsid, oli vähe ja kõik nad tundsid üksteist. Sellest muusikahuvist tulenevalt kutsuti meid esialgu sünnipäevadele ja hiljem ka teistele pidudele muusikat mängima. Nii saigi meist DJ-tiim. See oli umbes 1991 või 1992 ja pigem olude sunnil. Need peod olid loomulikult täiesti eraldi seisvad tolleaegsest ametlikust klubikultuurist. Lihtsa meelelahutuse ja sõpradega vaba aja veetmise kõrval oli väga oluline roll muusika kuulamisel. Siis oli ju Eestis

üksinda tantsimine ja partneri asemel muusikale keskendumine klubipidudel midagi uut, vähemasti tundus kõrvalseisjale niisugune asi üsna veider.

Mis tulevikku sa klubikultuurile prognoosid? Huvitab see sind üldse?

Ma arvan, et klubikultuuri taga on midagi niisugust, mis on alati olnud ja jääb, see on seotud inimliku suhtlemisvajadusega. Igal ajastul omal moel. Mulle tundub tegelikult üsna kummaline elektroonilise klubimuusika võidukäigu samastamine klubikultuuri kui sellisega. Ise näen selle taga pigem erinevate ajastute jooksul pidevalt muutuvat suhtluskeskkonda. Eelnevast tulevalt pean siis ka klubimuusikat seda suhtlust toetavaks märgisüsteemiks, mida erinevad seltskonnad tõlgendavad erinevalt, vastavalt oma vajadusele ja arusaamistele. Seni, kuni eksisteerib suhtlemisvajadus, ei kao ka klubikultuur. Ja eelnevast vaatepunktist lähtudes huvitab mind klubikultuuri tulevik väga. Ma pean oma loomingu oluliseks osaks erinevate klubiliste suhtluskeskkondade tekitamist ja elushoidmist. Mind huvitab inimesi mingil põhjusel ühendav säde ja elekter ning ma olen eriti rahul, kui selleks ei ole ainult puhtalt meelelahutuslik aspekt, vaid midagi veel enam. Midagi, mida ei saa sõnadesse panna.

Kunagi üsna ammu (täpset aastat ei mäleta) kuulsin su plaanist Tartus *techno-label*'it teha. Nüüd on sul juba ammu (või oli ehk juba siis?) Tallinnas oma *label* Ulmeplaadid, aga *techno*'t selle sõna tavapärasel (4/4) mõttes sealt vist ei tule. Justkui selle kinnituseks lugesin ühest su hiljutisest artiklist kahtlevaid sõnu *techno* tuleviku kohta. Kuidas seda mõista? Kas on muutunud su stiilieelistused või ettekujutus *techno*'st?

Kindlaid plaane selles osas ei ole esialgu teinud, kuigi soov on endiselt olemas. Praegu lihtsalt ei jätku selleks aega ega raha. Ulmeplaadide all on töös niivõrd palju projekte, et enam lisa-koormust enesele võtta ei saaks. Aga *techno*-muusika tulevik paistab nüüd selgem kui mõni aasta tagasi. Võib-olla on asi selles, et tegemist ei ole enam moemuusikaga. Kui mingi stiil muu-

tub trendikaks, siis õige varsti väsitatakse ta ära. Hetkel on selles suunal tunda uut energiat ja elujõudu, kusjuures seda on võimalik kogeda klubimaastikul, kus sellist kvaliteetsemat *techno*'t ei ole kunagi varem osatud eriti hinnata. Viimaste aastate jooksul on tekkinud mitmed grupeeringud, kes ajavad *techno* ja sellega seotud kõrvalstiilide asja.

Kuidas Ulmeplaadidel läheb? Mis plaanid sul sellega on?

Ulmeplaaditel on olnud pärast "Ulmerealismi tähistest" ilmumist käesoleva aasta alguses pikem vaikuse periood, mille kestel on kogu tähelepanu olnud pööratud uute albumite produtseerimisele. Just äsja ilmus Muschraumi album, üsna pea ilmuvad ka Kismabande ning Wochtchee (Taavi Tulev) albumid. Ja nendega sel aastal asi ei piirdu, midagi üllatavat on veel ilmumas. Loodetavasti jõuame edaspidi faasi, kus aastast ilmub kuus kuni kaheksa albumit. Kui varem oli plaadiavaldamine kvaliteetse materjali puudumisel üsna vaevarikas protsess, siis nüüd on olukord paranemas, kuna artistid on jõudmas teatud tasemele, kus võib arvestada mingi ajavahemiku tagant uue albumi materjali olemasoluga. Igal aastal lisandub mõni uus tegija, kelle loomingu võib tulevikus arvestada. Sisuliselt küljest vaadatuna jätkab Ulmeplaadid oma senist eklektilist joont. Edaspidi ehk senisest veelgi kaootilisemal moel, kus süvaelektronikaga kõrvuti võib ilmuda tekstidel põhinevaid katsetusi rocki- ja folgisuunalises heliruumis.

Suvel olid vist kaua Eestist ära. Kus viibisid, millega tegelesid?

Mitte Eestist ära, vaid lihtsalt oma tavapärasest töökeskkonnast eemal ehk siis Leigol. Tegime koos Tanel Paliale ja Sander Saarmetsaga Leigo järveteatrit raames lavastanud "Suveöö unenäole" taustamuusikat, tuues selle etendusel publiku ette elavas ettekandes. See oli meie kõigi jaoks uudne kogemus, mille kaudu õppisime väga palju. Juhul, kui "Suveöö unenägu" mängitakse ka järgmisel suvel, on plaanis avaldada selle muusikaline kujundus plaadina.

Kaks elektroonikut, Tanel Paliale ja Aivar Tõnso.

Milline on praegu su loomingu ja organisatoorse töö vahekord, ja kas sa ise oled sellega rahul?

Hetkel tundub, et organisatoorne tegevus valitseb, tahes-tahmata on olukord kujunenud selliseks, et loomingu tegelemine siis, kui kõige muu kõrvalt aega üle jääb. Samas ei saa neid väga jäigalt eristada. Õnnestumised organisatoorsel suunal annavad suurema loomingu vabaduse, mille vilju ma loodan tulevikus maitsta. See tähendab, et tänu organisatoorsele kogemustele ja tegevuseks vajaliku struktuuri olemasolule on väga lihtne leida väljund oma loominguks. Kindlasti mõjutavad ka organisatoorsest tegevusest saadud ideed loominguks kas või mitmesuguseid võimalusi pakkudes. Organisatoorne töö saigi ju alguse sellest, et puudusid sobivad esinemisvõimalused.

Kas "Hea uus heli" tuleb edaspidi kord või kaks aastat? Kes on artistid, keda sa

Laval Kismabande liikmena.

tahaksid mõnel järgmisel HUHil esinemas näha?

“Hea uue heli” korraldamist alustasime kaks korda aastas põhjusel, et tekitada olukord, kus pidevalt midagi toimub, et ei tekiks liiga suurt pausi, kuna tutvustatakse palju niisugust muusikat, mida kõlab siin üsna harva. Hiljem leidsime, et parem oleks korraldada seda ikkagi kord aastas suurema festivalina ja lisaks aasta ringi toimuvate väiksemate satelliitüritustena. Niisugune paindlik lähenemine annab tegevuseks vabamad käed ja ühlassi hoiab festivali struktuuri kogu aasta ärkvel ja teovõimelisena. Olen juba ammu tahtnud korraldada Sigur Rosi ja Autechre kontserti Eestis. Esimene on aga nende aastate jooksul jõudnud saada niivõrd suureks staariks, et on väljumas HUHil tasandilt, kuhu liiga mastaapsed ettevõtmised ei sobi. Järgmisel aastal soovin teha senisest veelgi rohkem koostööd kohalike muusikaringkondadega, näiteks akadeemilisema taustaga muusikutega või ka siis siinse rocki-scene’iga. Vaatamata senisele mitmekülgsele võiks festival veelgi värvikam olla. Samas ei tahaks seda ka väga suureks ajada, sest siis kaoks selline praegu toimiv vahetu suhtlustasand. Kindlasti võiks edaspidi rohkem koostööd teha teiste kunstivaldkondadega: modernantsijate, *performance*’i-kunstnike ja visuaaliloojatega.

Nimeta oma muusikalisi lemmikuid viimasest ajast ja üleüldse. Kui sul on veel mingeid erilisi lemmik-(kultuuri)tegelasi või nähtusi või -asju või mida iganes, oled teretulnud ka neid avaldama.

Tundub, et mida rohkem aeg edasi, seda vähem suudan määratleda konkreetseid lemmikuid. Kõik on kogu aeg pidevas muu-

Aivar Tõnso peab oluliseks erinevate klubiliste suhtluskeskkondade loomist.

FOTOD PELLE KALMO

tuses. Tinglikult võin näiteks üheks viimase paari aasta lemmikuks pidada Animal Collective’it, kelle iga album on olnud omamoodi elamus, vaatamata sellele, et nad on täiesti erinevad. See ei puuduta otseselt muusikat, aga mulle avaldas sügavat muljet Peter Greenaway külaskäik Eestisse. Tema uus “Tulse Luperi kohvrite” triloogia filmina nii väga tähelepanu ei äratanudki, vaid ergastas just selle projekti mastaapsus mingil täiesti uuel ja avardaval moel. Mulle tundub, et tegemist ongi pigem kultuuriprojektiga, mis ühendab väga paljude erinevate piirkondade filmitegijaid ja teisi loovisikuid, võimaldades nii luua mingeid uusi kultuuripiire ületavaid tähendusi. Igatahes ootan suure huviga, kuidas see projekt edasi areneb.

On sul mingi visioon (sind huvitavast) muusikast – ja kui nii, mida sa sellelt ootad?

Kui varem huvitas mind ehk rohkem uuenduslikkus vormilisest küljest, siis nüüd otsin pigem muusikast sidet ümbritseva keskkonna ja eluga ja uudsus kui selline ei pruugi seda kajastada, jäädes selliselt kuidagi tühjaks. Seepärast ei ole alati oluline mingi uue *sound*’i avastamine või tehnilise triki leiutamine, kui sellesse ei ole suudetud panna õiget tunnet. Hetkel valitseb nii või teisiti muusikamaailmas selline olukord, kus võidujooks uuenduste järele on asendumas millegi püsivama otsingutega. Veel paar aastat tagasi oli elektroonilise muusika pilt palju otsingulisem ja abstraktsem. Paraku kõlavad sellest ajast pärit kõige revolutsioonilisemad lood juba vananenutena.

Kuidas su muusikaline maitse on aja jooksul muutunud? Oskad sa ennustada selle edasisi muutusi?

See on avardunud. Kõik, mis kunagi on meeldinud, meeldib endiselt, aga aja jooksul olen võtnud omaks ka kunagi vastu-meelsena tundunud ideid. Juba pikema aja jooksul on selge, et ei ole olemas ühtegi stiili, milles ei ole midagi huvitavat. Samas on iga stiili puhul väga väike osa tõeliselt

hea. Arvatavasti on tegemist just niisuguse osaga, mis kannab antud suuna tähendust ja mõtet, mida järgijad ei ole piisavalt veenvalt suutnud luua. Selline mingi stiili taustsüsteemi tajumine nende olulisemate tegijate kaudu on alati olnud väga rikkast kogemus. Eelnevast lähtuvalt on mul tegelikult tunne, et mu maitse hakkab väljuma esteetiliste kategooriate mõju alt, võimaldades otsida pigem kokkupuudet erinevate stiilide taga oleva maailmaga ja sealsete inimeste mõtetega.

Tõusvad dirigentitähed Gustavo Dudamel ja Daniel Harding * Daniel Barenboim uuendab muusikaõpetust lasteaias * Valencias valmis modernne kontserdimaja

• Dirigent Claudio Abbado, kelle tiitlite küllusele lisandus tänavu suvel Luzerni aukodaniku nimetus, mainib ühes augsstikuisel intervjuus, et tema meelest on noordirigentide esinumbrid Gustavo Dudamel ja Daniel Harding. Mõlemat mainitut saab algaval hooajal kuulda La Scalas, kusjuures inglasele on usaldatud avaetendus (8. detsembril Mozarti "Idomeneo"). Kolmas noor dirigent, keda La Scala uus juhtkond löögile laseb, on venelane Vladimir Jurowski. Gustavo Dudamel pani endast hiljuti rääkima seoses Venezuela Noortefilharmonia turneega Saksamaal, mis lõppes 30. septembril Berliini filharmonias. Venezuela noorteorkestri suhted Berliiniga sõlmiti Abbado initsiatiivil aastal 2000; toona sai teoks kollektiivi Berliini-debüüt ning kontserdi jätkuna käivitus koostöö,

mis nägi ette Berliini filharmoonikute regulaarseid meistikursusi Venezuelas. Kui viis aastat tagasi toimunud debüüdi aegu olevat esinejaid olnud rohkem kui kuulajaid, siis tänavuse, Simon Rattle'i hoolle all kulgenud turnee lõppkontserti iseloomustab ajakirjanik Pietro Cavallotti kui sündmust, mida "sõnadega on äärmiselt raske kirjeldada". Viimase kümne aasta kontserdielamusi tagasi kerides leiab Cavallotti, et ei mäleta kontserti, millele Berliini filharmonias oleks samavõrd vaimustunult kaasa elatud. Dudameli näol olevat aga tegu tõelise fenomeniga: "too täpse ja elegantse žestiga dirigent, kes täielikult valitseb orkestrit ja pakub tõlgenduslikku küpsust, mida kahekümne nelja aastaselt noorelt ei oskaks oodatagi, kinnitab lähiaastail ilmselt lõplikuks kanda kõrgseltskonna ridades".

Noortefilharmonia mängijate vanus kõigub kümnest kahekümneni, kollektiivi tehnilise taseme kohta arvab arvustaja, et see on "jahmatavalt kõrge ning lapseohtu kooslus ei heitu ka siis, kui Dudamel pakub esinemiskorras välja tempod, mis võtaksid näost kaameks enamiku elukutselisi". Berliini kontserdi lõpp olevat meenutanud ladina-ameeriklaste peoõhtut. "Noored heitsid seljast akadeemilise musta, jäid rahvusvärvide väele ja musitseerisid oma kuulsa *olé* taktis, lennutades pause ajal pille õhku. Nad tundsid asjast mõnu ja sama kehtis ka publiku kohta, kes tol õhtul näis ühtäkki noorem kui tavaliselt."

Kirjeldatu on püramiidi tipp, mille baasi kujundab valitsuse rahastatav muusikalise kasvatusprogrammi. Viimastel aastatel on Venezuelas loodud kolmsada

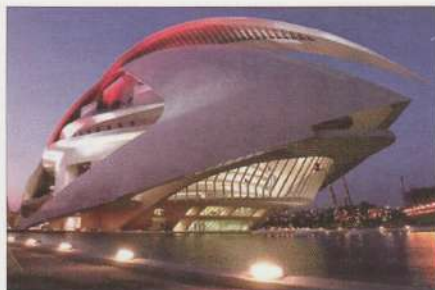

Gustavo Dudameli (fotol paremal), täpse ja elegantse žestiga noort dirigenti, võib sel hooajal näha La Scala dirigendipuldil.

noorteorkestrit ja -koori, eri kultuuride keskel töötava Claudio Abbado sõnul on muusika Ladina-Ameerika noortele kui päästerõngas, tõhus sotsiaalabi, mis hoiab eemale uimasteist ja tänavakuritegevuse lõksudest. Simon Rattle julgeb öelda veelgi enam, tema nimelt näeb Venezuelas “klassikalise muusika tulevikku”.

• Nüüd aga teisest esiletõstatust, 31. augustil kolmekümneseks saanud Daniel Hardingist, kelle poisilikku vahetust ja sundimatuid maneere, spontaansust ja lahvatavat anderikkust ei jõuta ära imetleda. Daniel Harding tõusis järjekordselt ajakirjanduse huviorbiiti Claudio Abbado festivali aegu Roomas (6.–12. oktoober), mil ta juhatas Elgari Viulikontserti, Brahmsi Neljandat, Schönbergi Kammerümfooniat nr 2 ja Mahleri Neljandat. Abbado “silmateraks” ristitud noormeest, keda prantslased on juba jõudnud kaunite kunstide kavaleri ausse tõsta, saadab legend, mis vaatamata muinasjutulisusele osutub igas punktis tõseks. Legend vestab Hardingist järgmist: soov saada dirigendiks võrsus temas väga varases eas; dirigeerimistehnika omandas ta Abbado kontserdivideoid analüüsid; kuueteistkümnenda aastast tegutses aastakese Simon Rattle'i assistendina Birminghami sümfooniaorkestri juures; Abbadoga kohtus 1995. aastal Ferraras, kuhu ta oli siirdunud oma sõbra õhutusel, kes juhtus musitseerima Abbado käe all ühes neist orkestreist, mida maestro on rajanud ja mille ilmselt tuleb veelgi lisa. Kohtumisele Ferraras järgnes koostöö ning hooajal 1995/96 assisteeris Harding Abbadot, toonast Berliini filharmoonikute peadirigenti enast. Peatselt debüteeris Harding ooperis, juhatades Aix-en-Provence'i festivalil Peter Brooki lavastatud “Don Giovanni”. Hardingi sõnul lõhenenud publik teatrifilosoofi lavastuse peale kui küps apelsin, “siilurohkem” olnud aga aplodeeriv sektor.

Hiljutise Abbado festivali põhijõuks oli LFO (Luzerni festivali orkester), kollektiiv, mille Claudio Abbado mõne aasta eest koondas MCO (Mahler Chamber Orchestra) tuumiku ümber. Selle kasvulavaks oli omakorda olnud Mahler Jugend Orchestra. Seni eranditult Luzernis tegutsenud LFO-le oli Rooma festival ühtlasi debüüdiks väljaspool Šveitsi. Daniel Harding, kellel ajakirjanikud palusid LFO-d iseloomustada, võttis orkestri vai-

Valencia kontserdimaja modernses hiilguses.

FOTOD INTERNETIST

mu kokku ligilähedaselt nii: kollektiiv, mille kõik liikmed võivad end pidada dirigendi sõbraks, mängib, otsekui sõltuks mängust elu. Abbado ja LFO festival, kus solistidena astusid üles Martha Argerich, Maurizio Pollini ja Kolja Blacher, pakkus avarat kõlapinda ka kammermuusikale. N-õ kammermaratonis osalesid LFO solistid, Hagen Quartet ja tšellist Heinrich Schiff ning Trio di Clarone koosseisus Sabine Meyer, Wolfgang Meyer, Reiner Wehle ja Kalle Randalu.

• Berliinis on uut laste muusikalise kasvatuses vallas. Uue eesotsas pole aga kohalik linnavõim, vaid Daniel Barenboim. Septembrist alates tegutseb kultuurikirivas, põhiliselt keskklassi elupaigana tuntud Schönebergi linnaosas muusikalise kallakuga lasteaed, mille asutajaks on Berliini Staatskapelle ja Staatsoper Unter den Linden'i peadirigent Daniel Barenboim; lasteaia kolme- kuni kuueaastaste kasvandike õpetajaks on Staatskapelle liikmed. Barenboim on korduvalt sõna võtnud ühiskonna- ja hariduselust üha enam tõrjutava muusikalise kasvatuses teemal. Kodanikualgatus korras rajatud lasteaia loodab ta märkamatult õhutada “koolieelikute revolutsiooni”, uskudes, et maast madalast pillimängu ja laulmisega tegelevad lapsed ei lepi tulevikus koolisüsteemiga, kus muusika mängib üha kõrvalisemat rolli. Midagi analoogset on Barenboim varem ellu viinud Ramallah's. Barenboimi rõhuasetus on selge: laste muusikaharidus ei tohi sõltuda päritolust, ühiskondlikust kuuluvusest või andekuse astmest, muusikahariduses pole midagi elitaarset, see on vaid võti ühiskonna parandamiseks.

• 10. septembril esietendus Saksamaal Erfurdis Philip Glassi ooper “Waiting for the Barbarians”. Selge poliitilise alatooniga teos pajatab, lihtsalt ühe suvalise riigi

valitsusest, mis kaljukindlas usus, et osutub peagi võõrkallaletungi ohvriks, ennetab rünnakut ja anastab ümberkaudsed piirkonnad. Lõuna-Aafrikast pärit John M. Coetzee jutustusele tuginev ooper otisis Glassi kujutluses väljundit oma kümmeaastat, helilooja koostööpartnereid materjal millegipärast aga ei kõitnud. Ameeriklaste minek Iraaki tõstis teema üleöö päevakorra ja tõestas taas, et kunst pakub horisonte, mis aja möödudes kerkivad müürina silmapiiri ette.

• 8. oktoobril pühitseti Valencias sisse kuninganna Sofiale pühendatud kunsti palee, mille kavandajaks on Valencias pärit Santiago Calatrava. End eeskätt artistiks (st käsitööliseks) pidav Calatrava on ka Tenerife kontserdimaja looja ning hetkel on tollel maailmarändurist arhitektil teisigi tõiseid tandreid: läbipaistev sild Veneetsias, Ground Zero metroojaam New Yorgis... Klaasi, terast, puitu, valget ja koobaltsinist keraamilist pinda esile tõstev õhulis-futuristlik palee meenutab kujult läätse, mille kumerpinnal näib heljuvat hiigelsulg. Keskus mahutab ooperi (1750 kohta), sümfooniilise (1500) ja kammermuusika jaoks (kaks 400-kohalist) mõeldud saale, kusjuures akustika timmimisel pöörduti muusikute poole ning kuulati ära Lorin Maazeli, Plácido Domingo ja Zubin Mehta nõuanded. Kõrvuti saali- ja prooviruumide ning igapäevatöös vajalike pindadega võimaldab palee õdusalt aega veeta restoranides, kohvikutes, rõdudel ja iluaedades; ümberkaudne vabaõhuvõõnd muudab aga kompleksi linnakuks, kuhu võib ka lihtsalt niisama jalutama minna. Avakontsert kulges Lorin Maazeli ja Enrique Garcia Asensio taktikepi all, solistideks Angela Gheorghiu, Roberto Alagna, Carlos Alvarez. 24. ja 25. oktoobril dirigeerib Zubin Mehta Iisraeli filharmoonia orkestrit, seejärel sulgub vastne sisseõnnistatu lõpliku lihvi saamiseks 26. oktoobri 2006, et siis taas ukseid avada Zubin Mehta juhatatava Beethoveni “Fidelio”ga. Mehta kujundada jääb ühtlasi 2007. aastal toimuv “Vahemere festival”, millest loodetakse omalaadset Valencia Salzburgi. Palee kunstilise juhi roll lasub järgmisel kolmel aastal Lorin Maazeli õul. Maazel nimetab rajatist “kümneks maailmaimeks” (täpsustamata, millised rajatised hõivavad kaheksanda ja üheksanda koha) ning on juba asunud korraldama (üle)kuulamise Valencia orkestri tarvis.

Palveränduri teekond

Rakvere Arvo Pärdi festival, 11.–28. september

JAAN-EIK TULVE

Septembris avastasid paljud muusikahuvilised tänu Arvo Pärdile väikese Eesti linna Rakvere. Toimus Rakvere Arvo Pärdi festival. Minu arvates olidki need kaks nime, üks linna, teine inimese nimi, selle festivali peategelased.

Arvo Pärt on maailmahelilooja, kes on õpetanud võib-olla miljoneid uut moodi, või hoopis nii, nagu kunagi, muusikat kuulama ja muusikasse suhtuma. Paljud inimesed ei oska öelda, millisel kontinendil asub Eesti, kuid on seda sõna siiski kuulnud seoses Arvo Pärdiga. Vaid vähestele ütleb aga midagi nimi Rakvere. Kui ma lennukilt rutates hilinemisega “Passio” kontserdile jõudsin (11. 10; Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Paul Hillier, Christopher Bowers-Broadbent), sain pühakotta astudes kohe aru, et toimumas on midagi erilist. See oli püha hetk, kus väga paljud tegurid said kokku paigas, mida tol momendil oleks võinud nimetada Tootatud Maaks.

Pühale Maale tuleb aga minna ning seetõttu sai omaette sakraalse tähenduse ka minek, sest tõelised asjad ei kuku süle, vaid neid peab väärima. On omamoodi huvitav, et aastaid tagasi tegime sõpradega rännaku läbi Prantsusmaa, et jõuda Hilliard Ensemble'i Pärdi-kontserdile. Kindlasti nõuab Pärdi muusika kuulajalt pingutust, pühendumist, nii, nagu ta seda ise teeb. Ja läbi sajandite on üheks selliseks vaimseks pingutuseks olnud just rännak. Rännak, mis väsitab keha, kuid teeb vaimu värskeks.

Pühale Maale peab aga ka julgema minna ja julgema teisigi juhtida. Ning see julgus sau mere kohale välja sirutada on ehk Arvo Pärdi kõige suurem anne.

Täpselt samasugust pühadust tajusin ka festivali lõppkontserdil Rakvere õigeusu kirikus (28. 10; EFK, Tõnu Kaljuste). Ka sinna pidi minema, kuid kohale jõudes selgus, et pingutused alles hakkavad, kuna juba veerand tundi enne kontserdi algust seisid inimesed kirikus nagu silgud pütis ja ukse peal tunglejaid oli veel sama jagu. Mõtlesin seal ühel jalal kõõludes, et poolteist tundi saab olema väga raske katsumus. Toimus aga ime ning aeg

Arvo Pärt kuuleb muusikat ka ilma poognata viiulit mängides.
FOTO SCANPIX

kaotas täielikult oma maise tähenduse. Kontserdilt lahkudes olid inimesed kerged ja õnnelikumad, kui sinna tulles.

Nagu juba enne mainisin, olid need kaks Rakvere kontserti minu jaoks midagi palju enam kui vaid muusikalised elamused. Kaks suurteost. “Passio”, paljude kudede ja keerdkäikudega, nagu kannatuslugu isegi. Võlus Paul Hillieri

Avastasin Arvo Pärdis palveränduri, kelle iga samm on täis uut nägemust ja päralejõudmise tugevat tõmmet.

nõtke psühholoogioskus kõik lahti harutada ning jälle tervikuks kokku panna. Tundsin end otse sündmuste keskel, millele kerge sisse-välja sagimine kiriku tagaosas lisas isegi teatud tõepära. Solistidest jättis suurepärase mulje Arne Talvik Jeesuse rollis, kelle hääle levis koos organist Christopher Bowers-Broadbenti peene musitseerimisega ülevalt orelirõdult alla kirikusse tõelise viirukina. Negatiivsete piiblitegelaste rolle on raske hinnata, kuna tõepärasuse seisukohalt peaksid ka need esitajad olema negatiivsed. Seetõttu poleks nagu Pilatuse hääle kohta sobiv öelda kaunis, kuid Tiit Kogermani kehasuses kõlas ta väga veenvalt ja sisimas tajusin selles isegi natuke kalkust ning heitlikkust, mis ju Pilatusega koos käivad.

Evangelist on jutustaja. See, kes räägib lugu päevast päeva üha uuesti. Ta teab seda peast ning ta on kuldsuu. Pärdi puhul peab evangelist üheks sulanduma

neli erinevat häält. Vist lühikese kokkukarjutamise aja tõttu polnud kahjuks seda sulandumist toimunud ning vahel oli kuulda isegi “kalkuleerimist” ja “intoneerimist”. Sellist jutustajat aga üldjuhul keegi kuulama ei hakka. “Imelist hetke”, millest varem juttu, see õnneks ei rikkunud. Organisti kõrval väärivad samasuguseid kiidusõnu ka kõik teised instrumentalistid. Ning loomulikult peab tänusõnu lausuma koorile, kes jälgis sündmusi ja sekkus neisse jõuliselt.

“Kanon Pokajanen” on oma väljenduslaadilt vastand “Passiole”, kuna kasutatud on ainult koori. Saan kohe aru, et “ainult koor” ei ole siin õige väljend, kuna nii intensiivse loo puhul ei saa ühegi elemendi kohta kasutada sõna “ainult”. Siiski jah, tegu on kooriteosega, kus “Passio” välisteguritele reageeriv rahvahulk on asendunud sissepoole vaatava palveränduriga. Jälle jõuame rännakuni, ning kui kasutada ka meile kõige arusaadavamalt mõõtu ehk aega, siis on ju Pärtki liikunud nende kahe teose vahel aastaid. Võiks öelda ka nii, et esimene on hillierilikum, teine jälle kaljustelikum, see tähendab, üks intellektuaalsem, teine ekstaatilisem. Selline ettekujutus võib aga tulla lihtsalt seigast, et mina isiklikult pole neid lugusid vastupidises esituses kuulnud. Ning jälle samastus kontserdipaik absoluutselt teosega, muutudes tõukleva palverändurihulga ihaldatavaks sihtpunktiks. Luteri kirikus oli esiplaanil Sõna, õigeusu pühakojas aga Vaim.

Tallinna kontsertidest jäi mul kahjuks kuulmata “Miserere” Estonia kontserdisaalis (22. 10; EFK, Miserereansambel, Paul Hillier). Kuigi Theatre of Voices’ e kontsert “Stabat mater” Metodisti kirikus oli puupüsti rahvast täis ning aplaus ei tahtnud kuidagi lõpeda, ütlesin selle kohta lihtsalt hea kontsert. Muidugi on heal ja heal vahe, kuna kontsert kahe maailmakuulsa helilooja loomingust maailmakuulsa ansambli esituses ei saakski ju muud olla kui hea. Kuid siiski. Esiteks ei veennud mind päriselt Mozarti ja Pärti dialoog, kuhu jäi minu arust sisse erinevate ajastute väljenduslaadide vastuolu. Võib-olla oli see aga seotud ka esitusega, mis, nagu “Passio” evangelistide kvar-tettki, ei kulgenud päris ühes hinguses. Projektikoosseisu puhul ongi see häda,

et ühist lainet peab otsima üha uuesti ja uuesti ning sõnadeta üksteisemõistmist tuleb ette väga harva. Muidugi oli ka palju ilusat, näiteks Mozarti “Miserere” taevalikult helisenud meesrio esituses ning Pärti “Stabat mater” kontserdi lõpul, mis kõlas veel kaua kõrvus edasi.

Ühest imelisest kontserdist tahaksin veel rääkida. See oli orelivõlvur Christopher Bowers-Broadbenti sooloõhtu Niguliste kirikus. Kahju, et suurte ürituste kõrval jäi see kontsert mõnevõrra tagaplaanile ning kummaline, et kohalikest organistidest istus kirikus vaid üks-kaks. Ehk on Bowers-Broadbent üldisega võrreldes tõepoolest niivõrd eriline interpreet, et paljud tõsised tegijad ei pea teda miskiks? Igal juhul laulis see mõne mängija puhul nii suur ja kohmakas pill tema näppude all väga nõtkelt, õrnalt ja hapralt. Lisaks peaaegu kõikide organistide kohustuslike kontserdialguse Bachile, Mozartile ning Christopher Bowers-Broadbentile endale kõlas ka terve rida eesti heliloojate orelipalu. Kuulda sai Andres Uibo, Urmas Sisaski ning René Eespere loomingut. Viimaselt oli valminud isegi uudisteos. Tõeliseks kõrgpunktiks kujunes aga Arvo Pärti “Mein Weg hat Gipfel und Wellentäler”, mille kohta saab teatud allegooriaga öelda, et ilu on mängija sõrmedes. Tegemist on tõelise pätkliga, mida vaid vähestel õnnestub lahti pureda. Kinniselt jätab see aga õhku küllaltki suure küsimärgi.

Mida siis öelda neile, kes siit lõpust veel lühikest kokkuvõtvat tõe ootavad? Ehk seda, et avastasin Arvo Pärti palveränduri, kelle iga samm on täis uut nägemust ja päralejõudmise tugevat tõmmet. Tegelikult tundub see kujund temaga ju nii loomulikult koos käivat. Siiski, et Pärti paremini mõista, peab temaga kaasa rändama, püüdma näha seda, mida tema näeb, ning tundma seda, mida tema tunneb.

Siiruviiruline Shakespeare ja mõistatuslik Verdi

KRISTINA KÖRVER

Giuseppe Verdi “Othello” 18. septembril Tallinnas Coral Club Spordikeskuses. Othello – Badri Maisuradze, Jago – Jassi Zahharov, Desdemona – Jelena Zelenskaja, Emilia – Helen Lokuta, Rodrigo – Mart Madiste, Cassio – Algirdas Janutas, Lodovico – Leonid Savitski, Montano – Priit Volmer. Muusikaline juht ja dirigent: Arvo Volmer, lavastaja: Ralf Långbacka, lavakujundus ja kostüümid: Ralf Forsström, valguskunstnik: Ville Syrjä; Rahvuskooper Estonia ooperikoor, poistekoor ja sümfoniaorkester, tütarlastekoor Ellerhein.

Rahvuskooper Estonia sajas hooaeg algas tavalisest suurejoonelisemalt ning ehkki koduteatris on remont veel käimas, ei pea publik seepärast ooperist paastuma. Juba eelmise hooaja suurprojekti, Verdi “Aida” käigus tuleristsed saanud spordikeskus näib olevat oma sobivust ooperi jaoks tõestanud, kuigi plekkangaari ja *bel canto* kooslus ei pruugi tõelist ooperigurmaani veedelda, rääkimata ebamugavatest toolidest ja ebainimlikult väikesest subtiitristest. Siiski, tennisehalli üllatavalt hea akustika ja suur lava võimaldavad kavva võtta teoseid, mis Estonia seinete vahele hästi ei mahukski. Üks sellisest on septembris kümnel korral etendunud “Othello”, mis jõudis lavale koostöös Tampere Ooperiga.

“Othello” on viljaka ooperilooja eelviimane meistriteos, mis valmis pärast aastatepikkust loomepausi, kiirustamata ja süvenedes. Selles avalduv Verdi uudne lähenemine ooperile – muusikadraamalik ülesehitus, kõne ja meloodia sulam, keerukas psühholoogiline aines ja orkestri erakordselt tähtis roll selle ainese vahendamisel – on teinud sellest teosest ühtede jaoks tema põnevaima ja mitmekihilisima oopuse, teiste jaoks aga jääb see Verdi varaste ooperite kõrval segaseks ja raskepäraseks. Sulnite meloodiate ja kae-

lamurdvate virtuoosariate asemel tuleb siin “leppida” peenelt muusikasse kootud suhetevõrgu ja nii vokaal- kui ka orkestripartiides üha kummuva pingega. Mis puutub väidetavalt segasesse süžesse, siis osalt on selles “süüdi” ka Shakespeare, kelle keerulisi tekste lahti keerutama hakates on süžee lihtsustamise libe tee alati ligi. Nii kurdab ka maailmanimega soome lavastaja Ralf Långbacka kavalehel, et vaatamata Arrigo Boito õnnestunud libretole mõjuvad Shakespeare’i suurepärased, siiruviiirilise hingeeluga tege-laskujud ooperilaval sageli mustvalgete, rumalate ja nõrkadena. Estonia lavastuses võttis Långbacka nõuks näidata, et vägev Othello ei hukku mitte Jago leidliku intriigitsemise, vaid iseenda seemise ebakindluse tõttu, et Jagot ei juhi mitte kõikvõimas julm saatus, vaid inimlik solvumine, kibe vimm ja kuri tahe, ning Desdemona ohvrisurm ei ole mitte rumalus või argus, vaid just oma allaheitlikkuses ja leplikkuses äärmiselt vapper ja teadlik akt. Niisiis oli Långbacka nägemus “Othellost” küll mõistatuslik, kuid mitte romantiliselt, vaid pigem eksistent-siaalselt. Nii nagu inimene on alati mõis-tatus ja pilk inimhinge on pilk põhjatusse.

Kummatigi jõudis üht-teist sellest põhjatuses ka reaalselt lavale – eelkõige tänu nauditavale peaosaliste ansambli-le, kelle rollides olid draama liinid, rütmid ja rõhud väga hästi läbi mõeldud ja läbi tunnetatud. Nägin laval küll vaid kolmest koosseisust ühte, kuid usun, et Långbacka käe all küpsesid ka teiste koosseisude la-varollid (Othello osas Sergei Nayda; Jago – Sergei Leiferkus, Rauno Elp; Desdemona – Oksana Dyka, Pille Lill, Heli Veskus) sama valmiks. Muidugi ei seisnenud õnnestunud ooperiõhtu üksnes lavastajatöö tugevuses. Långbacka nägemust toetas traditsioonilises võtmes, kuid igati maitsekas kunstnikutöö: avarad pin-nad, kõrguvad sambad, Vahemere maa-de koloriidist inspireeritud puhtad kir-kad värvid ja samas meeoleolus valgusreži-ii ning ooperi viimases vaatuses ilusa leiuna Desdemona magamistoa hiigelsuur must pitssein.

Ka muusikaliselt poolelt leidis roh-kelt rõõmustavat. Badri Maisuradze heli-sev tenor kandus juba efektses avastsee-nis uhkelt üle lava publikuni. Eeskujulik itaalia laulukool koos selle juurde kuuluva suure joonega ja loomupärane musi-

Veel õnnelikud Othello ja Desdemona. Harmooniline solistipaar Badri Maisuradze ja Jelena Zelenskaja.

FOTO HARRI ROSPU

kaalus võimaldasid tal Othello mitme-tahulise rolli väga peenelt välja voolida. Õrn armastaja, vägev väepealik või armukadedusest meelt heitnud inimvare – Maisuradze koondas kõik need tahud ühtviisi veenvalt tervikuks. Teine kõiki meeli haarav tegelane oli Jassi Zahharovi Jago, kelle kuri sarm tundus niivõrd ehe, et sundis seda “ohtlikku meest” pidevalt jälgima ja iga ta sammu laval silmas pida-ma. Pean muidugi mainima, et Jago roll on nii Shakespeare’i kui ka Verdi tekstis sõltumata osatäitjast mu absoluutne lem-mik, seega olen paratamatult erapoolik. Kuid usun ikka, et see, kuidas Zahharov mängib hääle ja selle varjundite, pauside, näoilmete ja üldse lihasingetega, andis olulise panuse väga dünaamilise, seest-poolt keeva, kuid väliselt külma Jago rol-li tekkeks.

Nende kahe köitva meesrolli kõrval jättis Jelena Zelenskaja mõneti kahvatu-ma mulje. Långbacka huvitav nägemus Desdemonast kui iseteadlikust ja söa-kast naisest ei avaldunud minu meelest

ei muusikaliselt ega lavaliselt. Küllap on ka partii ise ühekülgsem ja tasasem kui meespaaril, haripunktidega alles oope-ri viimastes stseenides. Kuulaja isiklikku sümpaatiat kujundavad kümned tegurid, seepärast tunnistan ausalt üles, et ehkki Zelenskaja on kahtlemata võimekas laul-ja, jäi minu jaoks sel õhtul puudu hääle ilust ja kõlasoojusest. Desdemona kuulsat “Laulu pajust” esitas sopran aga väga hin-gestatult ja paljuski tänu temale kujunes ooperi lõpustseen eriti meelde jäävaks.

Kõrvalosatäitjatest jäid eredamalt meelde vokaalselt täpsed ja lavaliselt köit-vad Mart Madiste ja Priit Volmer. Koor ja orkester kõlasid hästi ja ühtlaselt *forte*-ja *tutti*-lõikudes, kus kõlarikkus kohatist rütmilist lohakust ja toonipraaki varjas. Seevastu vaskpillirühm, kellele Verdi on andnud eriti vastutusrikkad partiid, väaris seda usaldust igati.

Kunst ruumis ja ruum kunstis

DIANA KIIVIT

Kontserdisarja "Mis toimub" avakontsert 15. septembril Tallinna Kunstihoones.

Esinesid Anto Pett, Anne-Liis Poll, Priit Lehto, Jaak Sooäär; Küberstuudio, Taavi Kerikmäe – Mart Soo, Joel Tammik, Luarvik-Luarvik.

Sarja ühe ellukutsuja Jaak Sooääre sõnul oli idee korraldada kohtumispaik erinevatele eksperimenteerivatele muusikastiilidele, muusikutele, publikule, mis annaks inspiratsiooni uuteks kooslusteks ja värsketeks ideedeks. Avakontsert Kunstihoones kujutaski endast läbilõiget selleks hooajaks plaanitavatest esinejatest ja tuletas meelde, et üksteise sisse mahuvad ruum, aeg, muusika ja draama.

Alles hiljuti tõdeti meedias, et jäik idee kontserdisaalist, mis atmosfääri ei toeta, on tänapäeva perverseerunud norm (Berk Vaher, Muusika 2005/8). Pärast Kunstihoone kontserti ei tundunudki olukord nii hull. Saal oli kui kujutletav sild eri väljendusvaldkondade vahel, kus publik tajub objekte kunstisaali miljöö, taustaks heliinstallatsioon. Nii sai tol õhtul kuulata kontserti näituse objektide foonil. Ja mitte ainult. Süntees oli ulatuslikumgi.

Õhtu esimesteks esinejateks olid eesti vabaimprovisatsiooni *grand old* tegelased Anto Pett, Anne-Liis Poll ja Priit Lehto, lisaks Jaak Sooäär. Pro Impro rühmitusel põhineva grupi ja Sooääre vahel on viimasel ajal sünenud koostöö ja vastastikune loominguline sümpaatia, seda oli kontserdil kuulda ja tunda. Prepareeritud naturaalse klaveri ja häälele kõlale lisandus digitaalne kitarriheli ning tervikuna oli grupi kõlapilt väga veenev. Improvisatsioon meenutas pigem vokaalset lavateost. Improviseeriv vokalist laval kätkeb endas rohkemal või vähemal määral visuaalset väljenduslikkust, kuna hääl on nii muusika kui

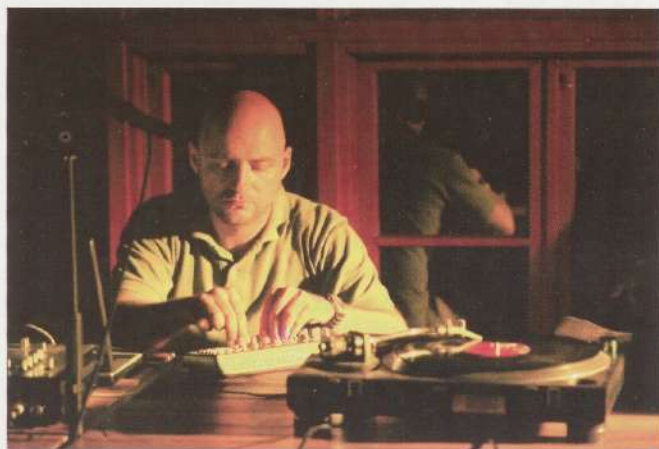
teatri ühisosa. Kahe valdkonna koosluses, eriti Anne-Liisi kõnelaulu ja loodud lavaintriigi taustal kippus hajuma eristus, kas on tegemist pigem näitleva vokalisti või laulva näitlejaga. Lavalist teatraalsust sisaldas ka Stockhauseni teos flöödile (Monika Mattiesen, Küberstuudio) ja fonogrammide, ometi ei saaks seda pidada instrumentaalteatri ega *happening*'i valdkonda kuuluvaks. Pigem suunas Stockhauseni teos mõttet heli ruumilisusele: Monika pani ruumi elama, muutes publikusse mängides nii oma asendit kui ka asukohta, peale selle flirtis kuulmistajuga fonogrammist tulev heli. Kui muusikat nimetada kunstiks ajas, siis muusika ruumilisus, kõlagurmaanluse üks tugipunkte, oleks nagu samm kujutava kunsti kui "kunsti ruumis" poole.

Heli ja tämber on viimase aja a ja o, millest ei taha ning ei saa üle ega ümber. Digitaalhelil ammendamatud võimalused, kooslus akustiliste pillitämbritega, mikrotoonid ja süntees on lubanud helil iseseisvuda. Mingil hetkel mõtlen india klassikalisele *raga*-kunstile, milles on keskse tähtsusega üksikheli ehk *svara*, millele lisatakse mikrotoonidega tunde- ja kõlavarjundeid. Kas võib olla nii, et lääne muusika paindub ida esteetika suunas? Igal juhul on helisüntees ja modifitseerimine tänuväärne ja ammendamatu allikas, mida kriipsutavad alla nii "Nyyd", "Hea uus heli" kui ka käesolev festival.

Duo Kerikmäe-Soo etteaste ajal tõmbusid kuulajad esinejate ümber sõõri nagu toolidest koosnev elav organism. On saanud juba harjumuseks loota neilt tegijaalt värskaid elamusi; esiteks tekitas teremini ja kitarril ambient kaaluta oleku tunde, illusiooni põhjatult dimensioonist; siis järsku leidsid end paranormaalset mikromaaailma visatuna. See võis olla lausa tsütoloogiline keskkond. Võib-olla sipelgad, võib-olla raku mikroosakesed. Sellist taju loob puudutustundlik efektor. Uus seadis Kerikmäe tehnilises varustuses oli ka tämbrit mõjutav elektrooniline kinnas. Ja hoog keris lõpuks üles märksa maisema *groove*'i, mida nagu ei osanudki jälle oodata – 2 : 0 üllatajate kasuks.

Joel Tammik oli teistmoodi. Seadmed püüdsid sülearvuti ning programmiga, millega ta reaajas esines. Etteaste käigus transformeerusid meeleolud ja kujundid sujuvalt. Loo alguse korduv *beat* viis transsi ning läbi unesarnase oleku said helipildid järk-järgult tajutavamaks ning selgemaks muutused ja teisenemised. Talle eriomane firmamärk tundus olevat kragisev-katkendlik heli. Kusagilt oli kuulda segakoorida kaja, merekohinat, auto- ja rongimüra ning jooksusamme.

Kontsert esitles uusi suundi ja erinevaid tegijaid, kes muidu kirjul muusikamaastikul harva kohtuvad. Nagu kontsert liitis erinevaid stiile, nii koondas ta ka kirevat publikut – muusika-, kunsti-, draamainimesi, kes tihti ühele kontserdile ei jõua. Ja mitte ökonoomsetel eesmärkidel, nagu tänapäeval kombeks, vaid idee- ja muljeringluseks, mis tõesti toimis ja avardas ruumi kunstis.

Joel Tammiku muusika *beat* viib kuulaja transsi.

FOTO PELLE KALMO

Jazzi mitmes värvis – “Rainbow Jazz” Tartus

BERK VAHER

Rahvusvahelise jazzifestivali “Rainbow Jazz” lõppkontsert 7. oktoobril Tartu Vanemuise kontserdimajas. Esinejad: Volker Frischlingi ja Lembit Saarsalu Kvartett, Rainbow Quartet, Fusion Service, Heikki Sarmanto Kvartett, Monty Alexander Trio.

“Rainbow Jazz” on haaret järjest laien- danud ja kaasab ka üha suurema kaliibri välisartiste; lisaks produtsent Merle Kollomi entusiasmile on siin suur osa ka kunstilise juhi Lembit Saarsalu vägeval suhtlusringil.

Seekordse lõppkontserdi staariks ol- nud Jamaika päritolu pianist Monty Alexander andis tõesti tippasemel ette- aste, kuid talle eelnes terve rida “eelroo- gi” – eks seegi ole festivali tava ja läheb küllap kokku vikerkaarelise nimega. Pean küll kohe ütleva, et ka seekord tekkis “ületoidetuse” tunne, õhtu esimene osa läks liiga pikaks ja kirjuks.

Oma mõju oli ka kontserdipaigal – miks küll ei taheta jatsukontsertide ajaks enam Vanemuise kontserdimaja saali koh- vikuks muuta? See oleks ju ometi palju loomulikum viis selle muusika nautimi- seks kui kitsasse tooli kängitsetult kõrge lava poole kaela kenutamine. Saarsalu ja saksa vibrafonisti Volker Frischlingi mu- he standardikava pääsenuks nii ka kokku võttes rohkem mõjule, ehkki küllap oligi mõeldud pelga meeoleolu loova proloogi- na. Mõjusaimana jäi kavast meelde rah- valaulutöötlus “Nii värske nagu hommi- kutuul” – tõesti värske ja *nu-jazz*’ilik pa- rimas mõttes; Frischlingi vibrafoni mah- lakas toon sai siin kõlada jõulisemalt ning tuletas meelde Elbtonal Percussioni (miks mitte kutsuda neid järgmise aasta festi- valile?).

Kui Frischling keskendus kiraslau- baliselt tehnikale, siis Saarsalu näost kiir- gas õndsalikku rahulolu ja naudingut, mis kindlasti soojendas ka publiku süda- meid. Nõnda sai eriti kuuma vastuvõtu osaliseks noortebänd Rainbow Quartet / Fusion Service (koosseisudes erines vaid saksofonisolist). Õige ka, kohatise rabe- duse ja ilmse närveerimise kompensee-

Monty Alexanderi trio täitis ruumi stiilide, tempode ja ootamatuste virvarriga, mida jazz ju olemuselt ongi.

FOTO PM / SCANPIX

risid poisid vungi ja rokkimisega, eriti just teise koosseisu Chick Corea “Spain” töötlustes.

Pianist Heikki Sarmanto bänd pakkus vaguralt riikaliku soome huumori saatel valdavalt originaalloomingut, milles do- mineeris laulja Juki Välipakka. Depeche Mode’i varajase perioodi andunud fänni väljanägemisega Välipakka on küll kuulu- tatud viimasel viiel aastal parimaks soo- me lauljaks, kuid eks ta ikka üsna isiku- päratuks valgeks meheks jäi. Ballaadide Chet Bakeri jäljendustes oli ta veenvam (ehkki ikkagi liialt ilutsev) kui tempoka- mais eksootilise maiguga palades, mis Jon Lucieni või Terry Callieri esituses võinuk- sid olla briljantsed. Avaloo “Ibiza” heli- keel oli ju vägagi põnev, aga Välipakka püüd araabialikult häälitseta kukkus üsna *camp* välja...

Na pikale läks see nende kava; seitse-kaheksa lugu olid küll üsna erine- vad, kuid reetsid nõndagi (vähemalt) laulja tehniliste võtete piiratud, näiteks skättimine tundus pikapeale küll igal pool üks ja sama olevat.

Õnneks päästis vaheaja järel lavale tulnud Monty Alexander Trio õhtu, na- gu oligi oodata. Kuidas ikkagi on nii, et mõni mees rabeleb ja punnitab laval, aga

tulemuseks on vaid sooritus, mitte muu- sika, ja teine mees tuleb, justkui vaid si- litab klahve ja täidab ruumi stiilide, tem- pode ja ootamatuste virvarriga, mida jazz ju olemuselt ongi? Müstika! Ja vahva, et ka *reggae*-tipuna tuntud Alexander neidki rütme ühes tõi, suutes Bob Marley pala- desse “No Woman No Cry” ja “Running Away” sujuvalt põimida ka klassika ja ro- ki manerisme. Frits Landesbergen trum- midel ja Hassan A. Shakur bassil olid sel- les mõistagi imetusväärset paindlikkuks abiks. Kulminatsiooniks võib pidada esi- mest lisalugu “Sweet Georgia Brown”, mille tulevärk sundis unustama ligi nelja tunniga koormatud istmikunärve, mõni ime siis, et publik püsti aplodeerides kol- miku veel teisekski lisalooks tagasi nõu- dis.

Monty Alexander ise oli seejuures üllatavalt uje, suhtles publikuga mini- maalselt ja kava lõpetades kadus lavalt enne, kui publik oli õieti jõudnud tä- nuks püstigi tõusta. Tahaks siiski loota, et ta jäi Tartu publikuga rahule – ja ta- haks loota, et korraldajad edaspidi publi- kut soojendusbändidega liiga ära ei kur- na. Ennekõike tuld ju siiski just Monty Alexanderit kuulama.

Liibanoni kaneelilõhn Niguliste võlvide all

JAAN J. LEPPIK

Kaheteistkümnes õigeusu vaimuliku muusika festival "Credo". Ghada Shbeir (Liibanon), Orthodox Singers (Eesti) 22. septembril Niguliste kirikus.

Niguliste apsiidi akende taga mürgeldasid tudengid oma tudengipäevi. Mõgafon rõökis – nagu noortel ikka –, vappudes ja hüüdes, rõõmsalt muiates. Mõgafon ka pill ja sobis punktipäält tollesse festivali "Credo" kontserti, kuigi suur osa kuula-jaist segava instrumendi päale nahistades oma pahameelt väljendasid.

Teisel pool pallimänguplatsi oli Niguliste akustika ja ootus, mis ei lasknud ennast lõpuks petta. Liibanoni kato-liklasest lauljatar Ghada Shbeir oli ilmatuma hää. Kontserdi kava oli üles ehitet ainult võimalikult, sest Shbeiril lasti üksinda laulda; selle eest Valeri Petrovile, festivali kunstilisele juhile, suur aituma.

"Credo" aetus

Õigeusu vaimuliku muusika festival "Credo" on aastatega loksunud oma paika. Nii ajaliselt kui ka sisuliselt. Olm, et Eesti kontserdikorraldajad kiikavad üha enam Lähis-Itta, on niisama loomulik kui mõne helilooja liikumine läbi naaiivsete otsingute ja keerulise kompositsioonilise inseneritehnika. Ikka loomulikkuse, suusõnalise traditsiooni ja vaikuse helidega küllastunud muusika poole.

"Credol" on kokkupuutepunkte nii festivalidega "OpenBaroque", "Trialogos", "Ariel" kui ka "Orient". Neid kõiki ühendab aromaatses vürtsi lisamine boreaalsesse Eestisse ning kõrbehelide toomine meretuultest paitatud kõrvadele. "Credol" on aga väga tugev isikupära: siin esitatakse ühte kõrgreligiooni kuuluva konfessiooni kas liturgilist või kunstmuusikat. Festival on seetõttu kompaktne. Lisaks sellele maksab sirvida Julianuse kalendrit – festival toimub Jumalaema sündimise püha auks.

Orthodox Singersi juhil ja festivali "Credo" asutajal Valeri Petrovil on olnud alati nutikust ilmestada muidu päämiselt vene õigeusu muusikat esitavat festivali mõne värvika kollektiivi või interpreediga kuskilt kaugelt. Loodetavasti see mõnus traditsioon jätkub ja võib jääda ootele – milliseid külalisi on tulemas järgmisel aastal?

Beirut – Tallinn

Ghada Shbeiri hää sobib Niguliste akustikasse. Tema kavasse kuulusid suuremas osas süüria viisid, kusjuures oli tehtud läbilõige nii kirikuaasta suurtest pühadest jõuludest suure reedeni kui ka hümnidest hommikumaa pühakutele. Peale selle ei unustanud lauljanna festivali teemat ja laulis kaks arabi-andaluusi hümnit ja palve jumalasünnitajale.

Süüria laul ulatub loomuldasa tagasi Lähis-Ida muusikalisse traditsiooni enne kristluse tulekut. Üks tema omapäradest seisneb selles, et ühel viisil võib olla palju tekste ning vastavalt tekstirütmile kasutab laulja eri melisme. Selline võimalus muudab laulu improvisatsiooniliseks ja tõlgendatavaks lähtuvalt laulja häälekitamise võimalustest ning eri piirkondade laulutraditsioonist. Tihti perfektsuse ni ulatuva süüria laulu saladus on ka see, et ta toetub tavaliselt kolmele kuni viiele noodile, mille kombinatsioonid ei suru meloodiat rangetesse struktuuridesse.

Ghada Shbeiri süüria laulul põhinev kontserdi kava oli Eestile eriline kingitus. Eestis tunnevad muusikud peaaesjalikult gregoriaani laulu (Vox Clamantis), pisut vähem *znamennõi raspev'i* (Orthodox Singers), veelgi vähem bütsantsi kaheksal viisil baseeruvat laulu (Lycurgos Angelopoulou koori külaskäik "Trialogosel"). Kõik need Vahemere maa- ja Lähis-Ida laulustiilid ei ole otseselt seotud süüria lauluga, mis ei kuulu arabi laulusüsteemi.

Ghada Shbeir on oma väljendustes vaideldamatult väga musikaalne. Kuidas ta kajasid tekitas, tunnetades suurepäraselt Niguliste akustikat! Tema dünaamika ei aseta kuulajat mitte lihtsalt kuulama esitatavat lauluviisi, vaid suunab otstima, millist sõnumit tahab laulja kõnelda, mitte laulda. Sõnumi edasiandmist teenib kõik – tundlik väljendus, pehmelt ja märgleva kergusega fileeritud noodid. Või siis mittenuodid – lihtsalt sõna kandvad helid. Neid helisid ei ole võimalik noot noodi haaval tekstist eraldada. Ghada Shbeiri laulus moodustab tekst helidega läbipõimunult harda devotsiooni, tihti suisa kirjeldamatu vaimse atmosfääri. Ja sellel kontserdil toetas seda atmosfääri väljast kostev tudengipäevade mõgafon.

Liibanoni paljukannatanud pealinnas Beirutis maroniidi kirikus istudes on kõik täpselt niisamuti. Väljas vitraazide taga tuututavad autod rõõmsalt tervitades ja kuskilt kostab mõgafoni vahendusel ärev ning pingeline kõne. On see siis poolegaalse terroriorganisatsiooni Hizb'allah' kõnekoosolek, muezzini kutse palvele Hamra linnaosa minaretist või Süüria sõjaväelaste hurjutused, mis määratud armeetechnikast pildistatavale üksikule turistile Märtrite väljakul.

Täiesti "kogemata" jõudis Niguliste õhkkonda nii tuttav Beirut atmosfäär. Ja mind see ei häirinud. Minus tekitas see taas kord igatsuse kristluse hälli järele. Ma ei otsinud sellelt kontserdilt mitte füüsilist vaikust, vaid sisemist vaikust ja Ghada Shbeir aitas sellesse siseneda.

Oriental Singers

Festivali juht ja Orthodox Singersi vedaja Valeri Petrov oli võtnud nii endale kui koorile pretensioonika ülesande, kui ühines kontserdil Ghada Shbeiriga. Orthodox Singers on Eestis ainulaadne koor, kes laulab õigeusu muusikapäran-

Ghada Shbeir, Valeri Petrov ja Orthodox Singers töid Eestimaale Beiruti atmosfääri.
FOTO NIKOLAI SARUBIN.

dit keskendumusega vanavene rahvalaulu mõjutustele, eri slaavi traditsiooni kloostrite, *znamennõi* ja *demestvennõi* viisidele. Nüüd pidid nad astuma hoopis teistsugusesse maailma, kus laulmine nõuab rohkelt ornamente ning koosnebki peaaegu ainult melismaatikast. Koori tugevamaks küljeks olid kahtlemata dünaamikaotsingud, mis on olnud läbi aegade Petrovi koori trumpässaks. Palju raskemaks kujunes melismaatilise orientaalise monoodia puhtalt kooslaulmine, mille pääle üks korralik Eesti professionaalne koorijuht võiks mõne krõbedama sõna poetada. Mind see aga ei häirinud, sest juba ainuüksi püüd mõtestada Lähis-

Ida muusikalist maailma ning soov jõuda oma põhjamaiste häältega sellele lähilähedase tulemuseni on tegu omaette. Iseenesest oli mõistlik, et Petrovi koori ja Ghada Shbeiri ühiseid laule ei olnud liiga palju ning kontserdi kava koostades jäi Orthodox Singers oma liistude juurde. Mulle ortodoksina oli vägagi huvitav kuulata koori laulmas õiglase Nektarius Aeginski "Agni Parthenit", laulu, mida olen kuulnud Vana-Valamo (Venemaa) ühe kloostrikoori esituses hoopis teistsuguse sättungiga, kui Petrovi koor seda kontserdil esitas. Rõõmu tegid ka puhtalt kõlanud vanavene sekundid ja kvartiison.

Ilm lahti

Valeri Petrovil on, kuhu minna. Kuulama uusi võimalikke külalisi festivalil "Credo". Õigeusu vaimulik muusika ulatub peale Venemaa ka Balkanile, Bulgaariasse, Kreekasse, Küprosele, Etiopiasse, Egiptusse, Gruusiasse või Iisraeli. Alaskasse või Rumeeniasse. Ja nii edasi. Võimaluste ja tahtmiste vahe on tihti suur, eriti kui vaadata eelarvet ja siis uuesti eelarvet. Võimaluste puhul näeksin tulevikus festivali pisut laiemat liigendust esinemiskohtade ja erinevatest laulutraditsioonidest tulevate esinejate vahel. Aga need on ainult võimalused. Valeri Petrovile jõudu.

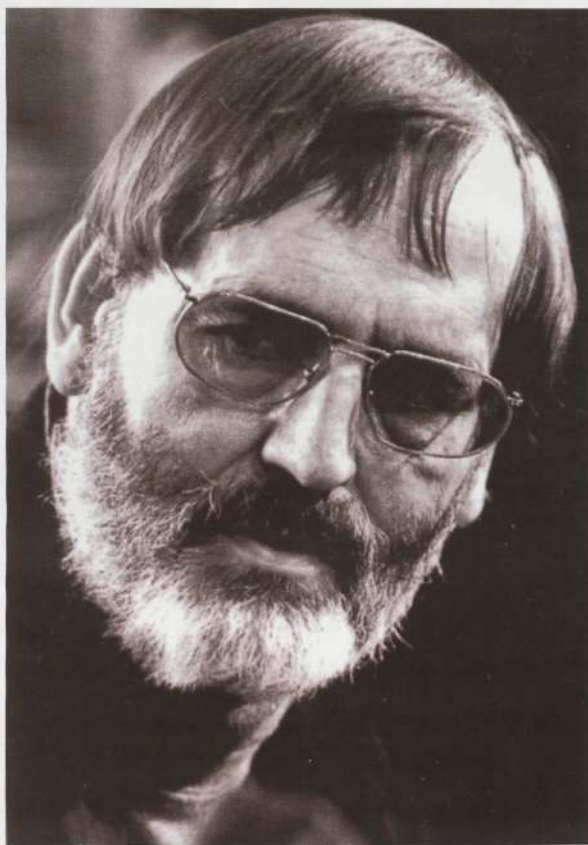
Helmut Lachenmann – mitteortodokssuse meistriklass

TARMO JOHANNES

*Eile seisid sa müüri ääres
Nüüd seisad taas müüri ääres
See oled sina,
kes täna müüri ääres seisab
Inimene, see oled Sina
Tunne end ometi ära
See oled sina.*

Need Ernst Tolleri read näiden- dist “Masse Mensch” (1920) kuju- nesid viimaste aastakümnete ühe- le kompromissitumale ja jõuliselt omanäolisemale heliloojale Helmut Lachenmannile, kel selle aasta 27. novembril täitub 70 aastat sünnist, omamoodi motoks: ärgitada inimest seisma vastu massikultuuri survele ja aidata leida jõudu keskendumaks omaenda sisemusele.

Helmut Lachenmann sündis Stuttgartis 1935. aastal. Juba tema esimene sügavam kontakt muusika- ga toimus mõneti ebatraditsioonil- liselt: poisina laulis ta spetsiaalselt Orlando di Lasso, Heinrich Schützi ja muule Bachi-eelsele muusikale pü- hendunud kooris. Asunud muusi- kat edasi õppima, lõpetas ta 1958. aastal Stuttgarti Musikhochschule teooria ja klaveri erialal. Nagu pal- judele Lachenmanni kaasaegsete- le, andis tema arengule olulise tõu- ke Darmstadti suvekursuste külas- tamine (esmakordselt aastal 1957). Seal kohtus ta oma tulevase eesku- ju, mentori ja õpetaja Luigi Nonoga, kelle kompositsioonilised ideed, va- sakpoolne maailmavaade ja lepitamatu võitlusvalmidus tundsid tema mõtteviisile ilmselt kõige lähedasemad. Lachenmann õp- pis Nono juures Veneetsias aastatel 1958–1960. Väga tähtsaks

Helmut Lachenmann loodab, et tema muusika provot- seerib inimesi loovalt ning äratav neis jõude, mis seni kasutamata.

FOTO INTERNETIST

osutusid ka kontaktid Karlheinz Stockhauseni, Henri Pousseuri ja teiste tollase avangardi juhtfiguuri- de ning kaasaegse muusika tippin- terpreetidega aastatel 1963–1964 Kölnis. Serialistliku heliloojana jäi Lachenmann ometigi suhteli- selt “teise ešeloni meheks”, tema 1960. aastate algupoole rangelt puäntillistikud teosed on jäänud selgelt hilisema loomingu varju.

Oluline muutus Lachenmanni muusikas toimus 1960. aasta- te keskel, kui ta hakkas ümber hindama muusika funktsiooni ja muusika kui keele rolli terviku- na. Ta seadis kahtluse alla kogu ritualiseeritud ja hierarhiatesse paigutatud muusikateose loomise, esitamise ja vastuvõtmise protses- si ning püüdis otsida uusi värskeid võimalusi suhteks muusika ja pub- liku vahel. Lachenmanni meelest seisnes suurim probleem selles, et ühiskond ootab kunstiteoselt, et see kõneleks tema keelt – pub- likul on välja kujunenud teatud kindlad ootused, millest üheks va- litsevamaks on paraku suhteliselt pinnapealne soov meelelahutuse ja naudingute järele. Nii inimesed tegelikult ei kuula muusikat, see puudutab neid vaid läbi väljaku- junenud harjumuste ja arvamuste kihi ning tõelist kommunikatsioo- ni ei toimu: “Muusika on surnud. Seda elukõige just tema pideva ko- haloleku tõttu igapäeva meedias. Heliloojad, esitajad ja kuula- jad peavad muusikat pidevalt ellu äratama, pannes teda uutesse seostesse muusika sisemiste ja väliste seadustega.” Lachenmanni

sõnul on “muusikakultuur nagu *walkman*, mida inimene justkui kuulab, kuid tegelikult sulle see tal kõrvad”. Kunstiteose vastuvõtmist juhivad tihti aja jooksul välja kujunenud n-õ esteetiline aparaat, mis takistab vahetut ja tugevat kontakti teosega. Väljapääsu nägi Lachenmann nende harjumuste ja konventsioonide murdmises: “Ainult teadlikult muudetud ümberkäimisel esteetilise aparaadiga ja teadlikus konfliktis selle dikteeritud seadustega võib kunstilise kommunikatsiooni protsess ja eneseteadvustamine täielikult aset leida.”

Esimeses järjekorras heitis Lachenmann üle parda pillide traditsioonilised tämbriid. Tema 1960. lõpu ja 1970. aastate muusika kasutab väga suures ulatuses ebatavaliselt tekitatud, enamasti määramatu kõrgusega helisid (õhkhelid, perkussiivsed efektid, kõikvõimalikel erinevatel viisidel poogendatud keelpillikorpused, löökpillide laiendatud mänguvõtted). Ka tema häälekasutus on klassikalisest laulmisest väga kaugel: lauljate partiid sisaldavad palju ainult kaashäälikutest koosnevaid silpe, erinevaid häälitusi, kõnehäält; vokaalikäsitus on ülimalt instrumendipärane ning pakub häid võimalusi häälte ja pillide ühendamiseks. Seejuures on Lachenmann korduvalt rõhutanud, et tema jaoks polnud tähtis uudsus ja erilised kõlad isenesest, vaid nende funktsioon: panna kuulajad olukorda, kus neil puudub igasugune harjumuspärane kontekst, kus tegemist on tõesti n-õ puhta kuulamisega: “Komponeerimise juures ei huvita mind kõlaliste seoste lõhkumisel lebama jäävad rusuhunnikud, vaid alles siis vabanev potentsiaalne energia, mis tekib uutest, vabastatud kõlalistest seostest.”

Lachenmanni sõnul pole komponeerimine talle “mingil juhul kokku panemine, vaid pigem lahti võtmine ja kohtumine muusikalise substantsi sisemiste seoste ja vajadustega. Muusikal on tähendus vaid siis, kui ta osutab üle enda struktuuride teiste struktuuride ja suheteni – s.o võimalustele ja reaalsusele meie ümber ja meie sees”. Oma muusikat on Lachenmann tabavalt kirjeldanud terminiga *musique concrète instrumentale*. *Musique concrète* on 1940.-1950. aastate elektronmuusikas tekkinud vool, mis, vastandudes “abstraktsele muusikale”, kasutab muusikalise materjalina meid ümbritsevat “tavalist” helisid. Lachenmanni muusikas on tegu millegi sarnasega – tema loodud kõlakujundid, mida tekitavad erinevad pillid, meenutavad helisid igapäevaelust ja pakuvad seega ohtralt võimalusi mitmesugusteks seosteks kuulaja meeltes.

Lähtudes serialistlikust parameetri-mõtlemisest, jagas Lachenmann kõlad eri kategooriatesse, mille juures pole tähtsad mitte ainult nende puhtakustilised omadused, vaid ka energia ja mänguviis, mis on nende tekitamisega seotud. Kõlaline materjal on muusikaliste struktuuride loomise vahend. On tähendusrikas, et mõiste “kõlastruktuur” asemel eelistab Lachenmann “struktuurkõla” – just heli omadused ja iseloom on see, mis määravad muusikalise arengu põhijooned. Valitud kujunditele rakendab ta põhimõtteliselt traditsioonilisest motiiviarendusest pärit vahendeid: varieeritud kordus, kontrast, laiendamine, lühendamine, transpositsioon, transformatsioon. Sellisel moel loob ta n-õ müradest mitmekihilisi faktuure, võib isegi öelda harmooniaid ja polüfoonilisi liikumisi.

Küsimuses muusika väljendusrikkusest on Lachenmann seisukohal: “On peen,

“Muusikakultuur on nagu walkman, mida inimene justkui kuulab, kuid tegelikult sulle see tal kõrvad.”

kuid sugugi mitte nii väike vahe muusikal, mis “midagi väljendab”, ning teosel, mis “on väljendus”. Sellisel juhul räägib teos meiega tummalt nagu kortsud, mida elu on näkku joonistanud. Mina usun ainult viimasesse väljenduse vormi ning lause “komponeerimine tähendab ehitada instrument” kannab endas ka mõtet, et komponeerimine ei tähenda midagi öelda, vaid midagi teha, võib-olla ka midagi läbi elada, mille juures kõlastruktuurist saab struktuurkõla ning selles sünnib väljendus, mis segiajamatult kõneleb situatsioonist, millest ta pärineb.”

Esimeseks oluliseks tähtsuseks ja otseku manifestiks uuest stiilist peetakse Lachenmanni teost “temA” metsosopranile, flöödile ja tšellole aastast 1968. Teos ammutab oma olulisimad kõlalised kujundid inimese hingamisest (*Atem* – sks k hingamine) ning sellega seostuvatest flöödi ja tšello erinevatest mänguvõtetest, mis võisid tol ajal mõjuda ilmselt üpris šokeerivalt. Äärmiselt tähelepanuväärsed on ka selle perioodi orkestriteosed, kus Lachenmann kasutab sama fantaasiarikkaid mänguvõtteid terve orkestri koosseisu ulatuses (“Air” sümfooniaorkestrile ja soololöökpillidele, 1966–1968; “Kontrakadenz” 1970–1971, “Schwankungen am Rand” 1974–1975). Ühtlasi oli ta üks esimesi, kes kasutas orkestris elektrikitarr ja häämondoorelit, liisaks muudele, sootuks ootamatutele pillidele, nagu pingpongipallid, kummikonnad, vannid jpm. Eraldi väljatoomist väärib Lachenmanni muusika keelpillidele, mida ta tunneb ja “taaselustab” iseäranis hästi. Teoste “Pression” soolotšellole (1969–1970) ja “Salut für Caudwell” kahele kitarrile (1977) kõrval on tema loomingus väga olulisel kohal kolm suurt keelpillikvartetti: “Gran Torso” (1971–1972), “Reigen seliger Geister” (1989) ja “Grido” (2000/2001).

1970. aastate teisel poolel hakkas Lachenmann oma muusikasse tooma taas klassikalisi kõlasisid, eelkõige tsitaatide kaudu. Näiteks mängib klarinetikontserdis “Accanto” (1975–1976, Lachenmanni laiendatud pealkiri on õigupoolest “Muusika klarinetistile ja orkestrile”) praktiliselt kogu teose vältel kaasa lint Mozarti A-duur klarinetikontserdiga. Osalt oli see mõeldud rõhutamaks klassikalise muusika “tapeedina” tarbimist, osalt ajaloolise ja kaasaegse muusika suhete vaatlemiseks. Samamoodi on Lachenmann kasutanud väga paljudes teostes tsitaadifragmente, mis lipsavad erinevates kontekstides sisse nagu mälestuskilled alateadvusest. Nii näiteks on ta orkestriteoses “Staub” (1985–1987) kasutanud viiteid Beethoveni 9. sümfooniale, “Schreiben” (2002–2003) algab nagu Wagneri “Reini kuld”, kontrabasside pika es-noodiga. Eriti tähelepanuväärne on tsitaatide osa teoses “Tanzsuite mit Deutschlandlied” (1970–1980) keelpillikvartetile ja sümfooniaorkestrile. See on mitmes mõttes rabav. Esiteks poleks keegi neil aastail eales oodanud tantsuüti sellisel heliloojal nagu Lachenmann; teiseks oli Saksa hümn “Deutschland, Deutschland, über alles” neil aastail tõeline tabu. Stiidi tantsud on loodud erinevate kõlavahendite abil äärmiselt fantaasiarikkalt, nii et tantsuline liikumine on küll tuntav, kuid muusika on kõike muud kui ära leierdatud vanad tantsuvormid. Viited klassikalisele muusikale, muu hulgas Haydnilt pärinevale hümniviisile, on doseeritud äärmiselt delikaatselt ja maitsekalt.

Üheks Lachenmanni tähtsamaks oopuks võib pidada tema lavateost “Das Mädchen mit den Schwefelhölzern”

68

Flöte

Stimme

Viola

Flöte: *ppp sub.*, *fff*, *ppp*

Stimme: *pp* (gliss.), *RR* (Schnurnd pfeifen), *halblaut*, *presto*, *Lu F*, *T*, *Lu F*, *T*

Viola: *I/II gva*, *I*, *II*, *III*, *IV*, *5-2-1*, *pizz.*, *ffff*, *ff*, *Fingerspiel leggerissimo auf der ganzen Seite*

70

Flöte

Stimme

Viola

Flöte: *ppp*, *p*, *sf*, *ppp sub.*, *pp*, *fff*

Stimme: *gew.*, *vibrato molto*, *halblaut, kaum verstehbar mit viel Aus-Atem fast geflüstert*, *JA*, *„das darf ja garnicht wahr sein E.“*, *„beim Ein-(a)-tmen da“*, *immer wieder diese bittere Li...* (das, T ganz scharf, wie im engl.), *tenuto*, *ff*, *TR*

Viola: *arco*, *Bebungen accel.*, *(cresc.)*, *ppp cresc. assai*

(“Tütarlaps väävlitikkudega”). Teose idee pärineb Hans Christian Anderseni muinasjutust vaesest tuletikke müüvast tüdrukust, kes sureb uusaastaõöl külmal tänaval üksinduses, ometigi kaunite ja õnnelike kujutluste saatel, samal ajal kui jõukam elanikkond pidutseb mugavalt hästi köetud kodudes. Kavatsus kirjutada ooper väikese tuletikutüdruku loost lähtudes saatis Lachenmanni sõnul teda aastakümneid. Selleni jõudis ta aastal 1990, partituur valmis 1996 ning esiettekannet toimus aasta hiljem Hamburgis. Huvitav on Lachenmanni teose žanriline määratlus, ta ei nimeta teost ooperiks, vaid *Musik mit Bildern* – muusika piltidega, muusika kujutlustega: “Minu muusikas peavad kuulaja kõrvad ja silmad olema avatud. Seda võib vaadelda kui tajule pühendatud vaatemängu, kus silm ja kõrv ühinevad üheskoos kõikide kaasnevate tähelepanu, mälu, kujutluste, assotsiatsioonide ja dekodeerimise vormidega.” Muusikateater tähendab Lachenmanni jaoks eelkõige “vastata sisemistele kujutlustele, mida tekitab puhas kuulamine, välise kujunditega, ja vastupidi”. “Das Mädchen mit den Schwefelhölzern” kujutab endast

“Minu muusikas peavad kuulaja kõrvad ja silmad olema avatud. Seda võib vaadelda kui tajule pühendatud vaatemängu.”

meistriteost, mis tuhandete viidete, oskuslikult põimitud kõlakujundite, hoolikalt planeeritud üldise vormi, fragmenteeritud ja enamasti vaid häälikuteks taandatud tekstikasutuse, eriti aga ülikõnekate vaiksete või pingelist vaikust sisaldavate löikude abil loob Anderseni loole uskumatult mõjuva kommentaari. Lachenmannil on taas suurepäraselt õnnestunud ilma kõnelemata ometigi midagi öelda.

Kuigi Lachenmanni tegevus võib vahel tunduda rünnakuna, on see tegelikult suunatud just inimeste ja inimlike väärtuste kaitsele. Muusika on talle pigem sotsiaal-kultuuriline kui akustiline fenomen. Küsimusele, mis on kunsti mõte tänapäeval, vastas ta: “Võib-olla meenutada inimestele jõude, mis on neis kasutamata, samal ajal kui nad ise tunnevad end kurnatult. Sellise seisundi tekitamiseks tuleb inimesi provotseerida, provotseerida loovas mõttes – tuleb need jõud äratada ja mobiliseerida vaimne vastupanu olukorrale, kus me kultuuriteenuste nautimisel oma vajadusi ajutiselt küll rahuldame, tegelikult aga ennast petame.”

Ants Sööt 70

“Ärge kunagi elus jätke dirigenditööd, te olete selleks loodud!”

(Dmitri Šostakovitš Ants Söödile.)

Ants Söödi nimi ei vaja tutvustamist. Üle viiekümne aasta on ta Eestimaal erinevaid koore juhatanud, üle neljakümne aasta noori dirigente koolitanud ja peaaegu nelikümmend aastat laulupidude dirigendipuldis seisnud. Söödi koorid on alati saavutanud suurepäraseid tulemusi – viimati esikoht XXI rahvusvahelisel Béla Bartóki koorikonkursil Debrecenis Eesti Koorijuhude Naiskooriga 2004. aastal.

Kas kooriliikidel on sinu arvates kõla- või kvaliteedi vahe? Kas eelistad üht kooriliiki teisele?

Juhatanud olen vist rohkem segakoore, nagu Välismaaga Kultuuri- ja Sõprusidemetes Arendamise Eesti Ühingu segakoor – väga suur ja võimas koor; Tallinna Üliõpilasselgakoore – sellega töötasin 17 aastat; Olevine. Laulupeol olen juhatanud kõiki täiskasvanute kooriliike: segakoore, naiskoore, meeskoore, ühendkoore.

On ju dirigente, kes ütlevad, et segakoor kõlab kehvemini ja naiskoor paremini.

Siis on nad ise kehvakased. Ma ei tee vahet kooriliikidel, vaid kvaliteedil. Väga viletsat meeskoori ei taha tõesti kuulata, väga head naiskoori kuulad ja naudid. Nii on ka segakoori puhul. Muidugi on kooriliigid erinevad ja ka vokaalne töö nendega erinev.

Naiskoor on väga tundlik ja kuulaja jaoks raske kooslus; kui natuke kusa-gil midagi vääratab, siis on see otsemaid kuulda. Ants Kiilaspea määratluse järgi on naiskoor nagu keelpilliorkester.

Meeskoori kõla on ülemheliderohkem, väga hea, intonatsioonipuhas ja kauni mahlaka vokaaliga meeskoor võib kõlada nagu segakoor. Kui aga nõrgem meeskoor väga madalas registris eksibki, on seda üsna raske märgata, niigi porine kõla saab lihtsalt veel porisem. Ants Kiilaspea määratluse järgi on meeskoor nagu puhkpilliorkester ja segakoor nagu sümfooniaorkester. Segakoor on kõige värvikam ja ka kõige suuremate võimalustega: ei nais- ega meeskoorile saa nii laia faktuuri kirjutada.

Nii et kooriliigid on erinevad. Mitte üks halvem ja teine parem. Aga kõlalt kõige võimsam ja jõulisem on segakoor.

Ants Sööt on eluaeg kõik oma koorid kõlama saanud, liigist hoolimata. Ja minu teada teed sa ise hääleseadet?

Olen teinud küll, isegi väga palju.

Mul vedas, sest kui Tartu Muusikakoolis dirigeerimisõpilastele hääleseade õpetajaid jagati, olin mina kuidagi nimekirjadest välja jäänud. Alles paar nädalat pärast õppetöö algust avastasin, et minu tunniplaanis on hääleseade puudu. Erialaõpetaja Voldemar Kliimand saatis mind Rudolf Jõksi juurde, kes tunnistas, et viga on tehtud ja kõigil õpetajatel koormused täis – “seega ei jää muud üle, noormees, kui tulete minu juurde”. Ma olin 15-aastane ja Jõks minu hääle seadmisel väga ettevaatlik, et sellele mitte nooruse tõttu kahju teha. Pool aastat tegime ainult hingamisharjutusi ning arutasime suukoopa, nina ja kõri ehitust. Ma küll midagi üles ei kirjutanud, aga ta rääkis nii kaua, kuni see mulle kahe kõrva vahele kinni jäi. Näitas tabeleid ja pilte ka.

Teised kõik laulsid tundides juba ammu, kui mina tegin ikka veel harjutusi. Siis tulid vokaliisid, rahvalaulud – ja kolmanda aasta teisel poolel alles tõsisemate teoste laulmine. See-eest Tallinna Konservatooriumis kuulas mind Aleksander Arder ja küsis, kas ma ei tahaks soololaulu õppida. Siiski ei tahtnud, ma pelgasin üksi laulda, ja pealegi hakkas dirigeerimine algusest peale üsna ladusalt minema. Ka koorilaul meeldis.

Aga sellest, mida ma Rudolf Jõksi juures õppisin, pole ma midagi pidanud hiljem ümber tegema. Ja eks muidugi lähtun sellest ka oma töös koori vokaaliga.

Milline oli sinu esimene koor?

Tartu Muusikakooli ajal, 1952. aasta kevade poole hakkasin tööle Elva segakooriga. Mehi oli seal vähe, nii tehti segakooriga varsti naiskoor. Järgmiseks tuli Tartu kammivabriku segakoor, mis hiljem

Ants Sööt – sirgeselgne ja kindlameelne.

nimetati segakooriga Kannel, selle järel Tallinnas piimakombinaadi segakoor ja masinaehitustehase meeskoor. Mõlemas oli palju nii kõrgharidusega inimesi, kelle seljataga ülikoolikoorige praktika, kui ka lihtsaid töölisi väga tugeva laulutahmisega. Tolle aja ühiskonnas oli koor muidugi oluline kooskäimiskoht, seal liikusid rahvuslikud ideed ja meeled, olid vahvad peod ja koosviibimised. Seltskonda ühendas ühelt poolt eesti aatilisus ja teisalt muusika.

Oled üles ehitanud mitmeid koore: Tallinna Üliõpilasselgakoore, Olevine, Haridustöölise naiskoore, EKN... Kas mõni neist on kuidagi eriti sinu koor?

Päris minu koorid on Tallinna Üliõpilasselgakoore ja Olevine. Esimese neist lõin 1962. aastal ja juhatasin ühtejärgi 17 aastat... Seal kasvas väga palju väga tublisid lauljaid. Ühel momendil oli Rahvusmeeskooris 26 endist Üliõpilasselgakoorige lauljat – enam kui peaaegu veerand koori koosseisust! Neid jätkus aga ka raadio koori ja teatrite koo-

ridesse. Kui nüüd kokku saime (Olevise ja Üliõpilasselgakoori vilistlased esinesid Ants Söödi juubelikontserdil 17. septembril Estonia kontserdisaalis. – K.T.), siis, ausalt öeldes, oli mul hirm natuke naha vahel, sest mõni laulja polnud pärast Üliõpilasselgakooriga lahkumist üldse häält teinud. Aga nad on kõik noodilugejad, omal ajal sai hullupööra treenida, ja see, mis tollal külge sai, ilmselt ka külge jäi. Nii Ernesaksa “Kuulajale” kui ka Vettiku “Nokturn” lauldi proovis kohe maha, ehkki inimesed on muidugi vanemaks jäänud ja hääl pole enam see, mis mitukümmend aastat tagasi. Nende lauljate kuulamine oli mulle suur rõõm.

Oled oma kooridega väga palju konkursidel käinud. Mäletad sa ka oma esimest konkursi?

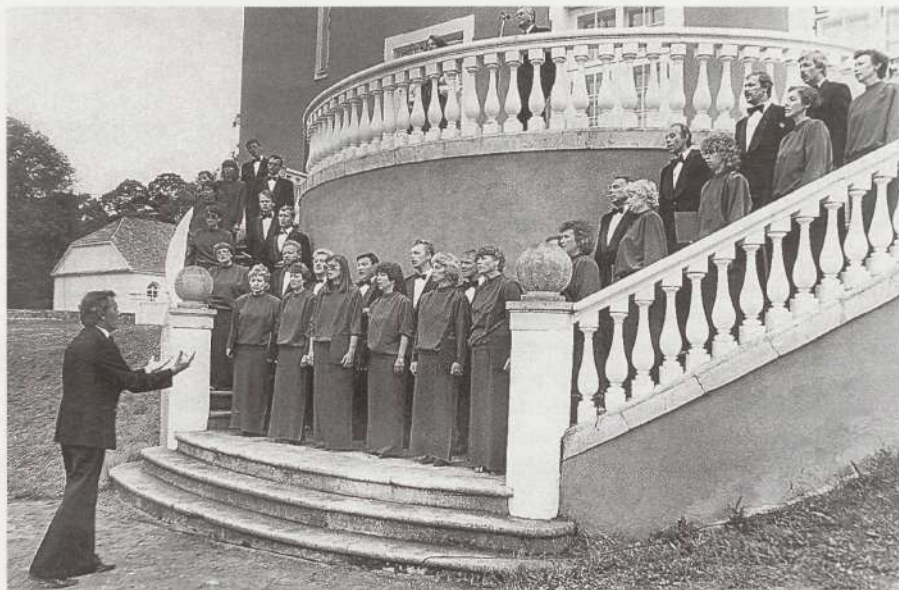
Esimene tõsine konkurss oli enne 1969. aasta juubelilaulupidu toimunud võistulaulmine, kohustuslikuks lauluks Eino Tambergi “Isamaale”. Tallinna üliõpilaskoor sai peavõidu, milleks oli Standardis tehtud noodikapp. See jäi Pedagoogilisse Instituuti, praegusesse Tallinna Ülikooli ja on seal vist siia maani.

Mida annab koorile konkurss ja kas konkursitulemus on absoluutne kvaliteedi näitaja?

Konkurss on alati kindla suunitlusega, igaühel oma erilised nõuded. Tours'i konkursil tuli kohustusliku lauluna esitada erakordselt keerukas kuueminutine lugu, kus nägime kõigepealt tükk aega vaevalt prantsuse keelega. Veel on meelde jäänud Montreux' koorikonkurss Šveitsis Õpetajate Naiskooriga, kus oli äärmiselt huvitav repertuaar, ja Porto Allegre konkurss Brasiilias, kus tutvusime Villalobose kooriloominguga.

Konkurss toob koori kavaselt uut repertuaari ning nõuab äärmist distsipliini. Eelkõige tuleb dirigendil täita nõudeid partituuris, siis neile omast käest interpretatsiooniline külg lisada, ja pärast seda hakkavad konkursil mängima koori tehnilised oskused ja vokaalsed võimed. Väga tõsine ja ülimalt raske asi on kava koostamine: arvesse tuleb võtta tempod, dünaamikad ja karakterid, hinnata lauluomadustest sobivust ja järjekorda.

Tempo on üks hull asi, mille vastu paljud konkursil eksivad. Llangolleni koorifestivalil (*Eesti Koorijuhate Naiskoor Ants Söödi juhatusel sai seal peavõidu ehk tiitli Choir of the World 2001.*

Ants Sööt kooriga Olevine.
FOTOD ERAKOGUST

– K.T.) oli kohustuslikuks lauluks nõidade koor Verdi ooperist “Macbeth”. Kuulsin enne oma esinemist teistelt võistlejatelt nii veidraid ettekandeid kõikvõimalikes tempodes, et teadsin kindlalt: siin on küll minu võit. Konkursil sündiva ettekande juures on esmatähtis täpsus: tempo, puhutus, rütmid, meetrumid, aktsendid.

Tasemel konkursside puhul on žüriis alati silmapaistvad koorimuusika asjatundjad, võisteldakse mitmes voorus ja sõel on väga tihe. Sellest hoolimata ei saa tantsu ja laulu mõõta sentimeetriga nagu spordis, eks žürii maitsest sõltu ka väga palju.

Mis on eesti koorimuusikas muutunud rohkem kui viiekümne aasta jooksul, mil sina oled koore juhatanud?

Esiteks, koorid on jäänud väiksemaks ja koore on jäänud vähemaks. Pärast sõda, alates 1950. aastatest oli koorilaulu tõusuperiood: inimesed otsisid enda jaoks väljundit ja väga palju muid võimalusi polnud. 1970ndaid ja 80ndaid võib juba tippajaks nimetada, siis oli meil väga palju ja väga tugevaid koore.

Kui Eesti ühiskonnas algasid muutused, ei jätkunud paljudel enam aega, sest tuli hakata teistmoodi tööd tegema. See on ka põhjus, miks üks keskmine lauljate põlvkond on kuhugi kadunud, laulmistahe oli, aga mitte suutmist ja saamist. Samas on praegu juurde tekkinud noorte koore ja kammerkoore ning võib-olla

ei tahetagi enam koosseise väga suureks ajada, sest kui tahad ikka kooriga kuskil käia, siis saja inimesega ju ei lähe.

Teiseks on ilmselt tulemas repertuaarikriis. Kirjutamise on lõpetanud Ester Mägi, Veljo Tormis; meie hulgast juba lahkunud Ernesaks, Verlin ja Veevo. Noored heliloojad kirjutavad enamasti äärmiselt keeruliselt, arvestamata koorilauljate reaalseid võimeid. Elukutselisi koore meil ju peale RAMi ja Filharmoonia Kammerkoori pole ja needki on eesti muusika jaoks üsna kadunud. Kummagi ees on võõrast rahvusest dirigent ja kõlab ka rohkem muude rahvaste muusika. Mina ei kujuta ette, et lähaksin dirigendiks Hispaaniasse, oskamata kohalikku keelt – vokaaldirigendile on keeleoskus erakordselt tähtis.

Aga Hillier juhatab ju Kreeki ka...

Kreegi ja Saare jaoks on Filharmoonia Kammerkoor paraku liiga väike. Ka Beethoveni sümfooniaid saab mängida kammerorkestriga, aga siis pole see enam Beethoven.

Peale Kreegi ja Saare vajavad mitmed teistegi eesti heliloojate koorilaulud suurt koori: Artur Kapp, Mihkel Lüdigi, Miina Härma, Aleksander Läte (suurepärane helilooja, aga täiesti laulmata!).

Et saada Eestis heaks koorijuhiks või koorilauljaks, on minu arvates vaja tunda õppida oma muusikat Kunileidist Kriguli ja Vihmandini. Sinna kõrvale ei

saa ära põlata head vene või saksa muusikat, tuleb tutvuda klassikutega ja kuulata võimalikult palju elavaid ettekandeid. Muidu jääb nii dirigendi kui laulja amp-luua väga kitsukeseks.

Ants Sööt on tunnustatud pedagoog, kes on ellu saatnud kümneid muusikaõpetajaid ja koorijuhte. Kui Sööt kedagi õpetab, siis teeb ta seda põhjalikult ja südamega. Õpetab kõike, mitte ainult dirigeerimist ja metoodikat, ning paneb võimaluse korral oma õpilaste elu paika a-st ü-ni. Oma lõpmatus otsekohesuses teeb ta ka teistele selgeks, et kõige olulisem on mitte udutada – ei muusikas, ei mujal. Kui Sööti vaimusilmas ette kujutada, siis üks esimesena meenuvaid tunnusoone on sirge selg. Igas mõttes.

Usun, et sa oskad hästi hinnata Eesti dirigeerimisõpetuse (purukallis individuaalõpe) plusse ja miinuseid?

Eesti dirigeerimisõpetuse programmide aluseks valiti Moskva ja Leningradi omad, aga sealsetes konservatooriumides valmistati ette vokaaldirigente professionaalsetele kollektiividele, mitte vene ise-tegevuskooridele. Meil hakati sama süsteemiga koolitama koorijuhte ja muusikaõpetajaid, mistõttu oleme saanud väga palju suurepäraseid spetsialiste.

Olen ka ise andnud dirigeerimistehnika grupitunde Pedagoogilise Instituudi algklassiõpetajatele, kellel oli vaja lihtsat taktimõõtude lõõmist õppida. Aga kui eesmärgiks on kasvatada interpreete, tuleb individuaaltundide valu ja vaev ära kannatada. Dirigeerimise eriala oli ka ENSV-aegses konservatooriumis kõige kallim, aga midagi pole teha. Mitmekesi ei saa ju minna koori ega orkestri ette, ikka läheb üks inimene. Sellepärast ongi individuaalõpe ainuõige.

Kahjuks on paljude dirigeerimiseriala lõpetajate ainsaks tööks kooriga jäänud konservatooriumi lõpupeksam. Nii oli minu õppimisajal ja on tänapäevani.

Üheks põhjuseks on praegu ehk ka kooride vähesus – kui ise endale koori ei loo, oled dirigendina kadunud. Mõni inimene on aga võib-olla tugev dirigent, kuid kehv organisaator...

Teiseks on Muusikaakadeemias läbi-võetava repertuaari raskusaste väga kõrge, kui aga lõpetaja läheb mõnda väike-linna kooliõpetajaks ja koorijuhiks, pole tema proovis võib-olla ühtegi nooditund-jat. Tagasilööki koorijuhil vaimusele on väga suur ja siis ta loobub, kuna ei taha tegemist teha primitiivse materjaliga, mis

17. septembril 2005 esitleti Ants Söödi juubeli puhul ilmunud raamatut "Sööt muusikasse" ja CD-d "Juhatab Ants Sööt". Raamatu autorilt Ene Pilliroolt küsisin, kas Söödist oli kerge kirjutada.

"Ants Sööt kui inimene oli varem minu jaoks valge leht. Hakkasin seda "lehte" kirjutamise käigus järkjärgult täitma koos inimestega, kes on tema juures õppinud ja tema käe all laulnud, ning tema endaga. Sain ise palju targemaks eesti koorimuusika ajaloo, suundade ja tegijate osas. Sain rääkida avatud ja huvitava inimesega. Kirjutaja õnneks on Ants Söödi põhimõtted ja väljenduslaad väga selged – nii sõnas, elus kui muusikas."

talle vaimselt midagi ei paku.

Dirigeerimisõpilasi on praegu väheks jäänud, kuna palka ei ole. Kui mina läheksin praegu mõnda väiksemasse kohta koori juhutama, pakutaks selle töö eest 300–400 krooni kuus. Mis palk see on? Noored ei lähe õppima eriala, millega ei ela.

Samas ei tohiks "augu täiteks" Muusikaakadeemiasse vastu võtta inimesi, kellel annet ja võimeid pole – see on kuri-tegu nii selle inimese kui ka eriala vastu. Kui keegi lõpetab kõrgkoolis eriala, peab tal diplomi näol olema leivakaart, mis võimaldab töötada ja ära elada, ning üht-lasi omandatud võime iseenda käest terve eluaeg õppida. Tuletan siinkohal meelde Eino Tambergi ütlemist: "Muusikat õppi-

gu see, kes lihtsalt kuidagi muidu ei saa."

Millised omadused on siis heale dirigendile vajalikud?

Eelkõige täpne käsi, väga selge ja täpselt meetriline *aufтакт*, selged skeemid. Sinu enda olemus ja hing peab ka nootide vahele minema.

Inimesena peab dirigent olema heas mõttes türrann, laval ju demokraatiat pole ja esituse üle vaielda ei saa. Lisaks temperament, jõulisus, emotsionaalsus, muusikaline maitse, stiili- ja vormitaju... Parem, kui dirigent oleks ka hea ja sõbralik inimene, aga distsipliini on vaja! Peol võivad dirigent ja laulja võrdsed olla, proovis mitte.

Ants Sööt kuulub kindlasti ka armastatute laulupeo üldjuhtide hulka ning peo dirigendipulti on jõudnud ka mitmed tema õpilased. Alates 1967. aastast on Sööt juhatanud maakondlikke laulupäevi, üliõpilaslaulupidusid, noorte ja suurte laulupidusid.

Mida tähendab sulle laulupidu?

Midagi, mis ei lõpe, mis peab jääma. Ilmselt on meile oluline teadmine, et kui vaja, saame kaaseestlasele käe ulatada. Ja kui seda õnnestub veel teha läbi muusika – mis võiks parem olla? Meid pole rahvana nii palju, et sedavõrd oluline traditsioon ära kaotada.

See kultuur, mille pealt teenitakse, laulupidu ei asendaks. Inimesel on vaja näha, kuulda, tunda – see on asi, mille eest ei maksta.

Järgmiste laulupidude puhul peame mõtlema dirigentide järelkasvu peale. Noori tuleb katsetada maakondlikel laulupäevadel ja sellise sõela kaudu jõuavad nad suure laulupeo dirigendipulti. Iga inimene seal läbi ei löö, vaja on korralikku tehnikat ja võimet massi haarata. Meie laulupeodirigentide varu võiks palju suurem olla!

Ja kõige parem laulupidu on olnud...?

1969. aasta juubelilaulupidu. Ehkki sellega võib võistelda ka viimane, 2004. aasta üldlaulupidu. Ja ma olen kindel, et ka 2007. aasta noorte pidu tuleb väga hea.

Küsinud ja üles kirjutanud Kaie Tanner

Kirjutades muusikast

MARIA MÖLDER

Mõeldes muusikast. Sissevaateid muusikateadusesse. Koostanud Jaan Ross, toimetanud Jaan Ross ja Kaire Maimets. Tallinn, Varrak, 2004. 519 lk.

Kevadel kujunes muusikateadlaste ringkonnas suursündmuseks uue artiklikogumiku "Mõeldes muusikast. Sissevaateid muusikateadusesse" esitlus. Raamatu ilmumise ajal tekitasid arvustused teadlaste endi hulgas parajat elevust. Näis, et autorite eesmärke ei ole õigesti mõistetud ega ponnistusi vääriliselt hinnatud. Põhiliselt heideti ette teatud teemade puudumist, toimetajate leerist vastati aga, et eesti muusikateaduse ülevaates ei saagi kajastada teemasid, mis ei ole siin veel õieti kanda kinnitanud (nõnda on hetkel lood näiteks filmi- või populaarmuusika uuringutega).

"Mõeldes muusikast" on jagatud kolmeks osaks ning siit tulenebki üks toimetajate esmaseid väljakutseid – koordineerida autorite kirjatööd peateemade järgi või pealkirjastada raamatu alajaotused vastavalt sisule. Kogumiku jaotamine vastavalt muusikateaduse peasuundadele oleks võinud hirmutada üht loodetavat sihtgruppi, muusikaga otseselt mitte seotud "noorteadushuvidega humanitaarinimest", seetõttu on väljaandest kujunenud pigem üldine muusika(teaduse)alane käsiraamat kui kõrgema taseme teaduslikku diskursust toetav üllitis. Raamatu huvitavama osa moodustavad lugejale mõtteruumi jätvad "lahtiste otstega" kirjutised. Mõned artiklid seevastu serveerivad meile käibedefinitsioone, andmata vähimatki vihjet, mida nende teadmistega edasi pihta hakata. Mingi reeglipära kipub peituma ka selles, et kindlal uurimisel põhinevad artiklid eriti ei inspireeri, vaba mõttelendu järgivad kirjutised aga mõjuvad seesuguses kogumikus üldjuhul dünaamilisemalt. Toimetajad on raamatut nimetanud eelretsenseeritud publikatsiooniks, kuna kõik ilmunud tekstid on seminaridel läbi arutatud. Kahtleksin mõttekäigus siinkohal vaid niipalju, et kuna tõenäoliselt väljastpoolt autorite ringi

keegi sõna ei võtnud, jääb eelretsensioon justkui poolikuks.

Üldiselt on enamik raamatus sisalduvaid kirjutisi piisavalt lihtsas keeles, seetõttu ei saa kuidagi väita, nagu oleks "kõrge teadus" tavalugejale mõistetamatu. Raskusi võivad tekitada mõningad teemad, milleta aga sissevaade eesti muusikateadusesse kuidagi hakama ei saa. Nõnda võib näiteks muusikaanalüüsiga tegelevad keerulisemad tööd vajadusel vahele jätta ja lugeda selle asemel Avo Sõmera kirjutist muusikalise analüüsi funktsioonidest või siirduda hoopis populaarteaduslikemate artiklite juurde. Selliste hulka kuulub Peeter Vähi "Sissevaated Oriendi muusikakultuuridesse", millel on rohkem reisikirja kui teadustöö jooni. Sarnaselt Vähiga on ka Triinu Ojamaa käsitletud artiklis "Samojeedi rahvaste muusikakultuuri põhijooni" meie mõistes eksootilise kultuuriruumi kuuluvate Põhja-Siberi rahvaste musitseerimistavasid, kuid teinud seda märksa süsteemsemalt, hõlmates nii kau-

geid traditsioone kui ka samade kommete funktsioneerimist lõimeprotsessis tänapäeva ühiskonnamudeliga.

Eesti folkloori alastest kirjutistest kaks otsivad rahvamuusika identiteeti tänapäevas, lähenedes teemale siiski üsna erineva nurga alt. Mõlemad räägivad laias laastus ühest etnomusikoloogia peaprobleemist: kuidas diferentseerida folkloori, rahva- ja pärimusmuusika baasmõisteid. Artiklite teoreetilise tausta kokkuvõtet sobivad suurepäraselt kiirabiks selle teemaringi valgustamisel ning kõlama jäävadki kõikvõimalikud definitsioonid – arutus on paraku teisejärguline. Taive Särg artikliga "Mis on eesti rahvamuusika?" näib pürgivat rahvamuusika mõiste ja olemuse laiendamise poole, eristades selgelt iseenda kui teoreetiku ning Viljandi Kultuuriakadeemia ja pärimusmuusika festivaliga seotud praktikute vaatenurki ja ärgitades kas või eri seisukohtade eitamise teel isiklikku arvamust kujundama. Ingrid Rüütli kirjutisse "Pärimusmuusika tänapäeva ühiskonnas" aitavad süveneda rohked näited erinevate folklooriliikide kohta, mis levivad nüüd juba sekundaarsete andmekandjate kaudu (noodikiri, helisalvestised jne). Rüütel teeb lisaks mõistete klaarimisele ülevaate primaarses funktsioonis elujõulisest rahvamuusikast Kihnu saare näitel, samastades sealset kultuuri eesti folkloori alustalaga. Vaike Sarve "Eesti vanemast rahvalaulust usundilises kontekstis" on eelmistest erinev, tuues esile Sarve pikaajalise pedagoogikogemuse. Tema õpetamisajal puudus lühikonspekt, mis selgitaks kokkuvõtvalt regilaulude seotust meie esivanemate tavaditega. Peale selle saab siit ülevaate kogu rahvakalendri toimimisest ja tuntud traditsioonide algsest tähendusest.

Muusikateaduse keerukaimaks suunaks peetava teooria artiklitega on suudetud haarata üllatavalt mitmekesisest lugejaskonda. Avo Sõmera "Muusika loomise ja analüüsi seostest" sobib lugemiseks ka neile, kel on selle teema suhtes esinenud teatud eelarvamusi. Inspiratsiooni ja ratsionaalse loominguilise töö suhteid vaagi-

MÕELDES MUUSIKAST

TOIMETAJAD JAAN ROSS JA KAIRE MAIMETS

SISSEVAATEID
MUUSIKATEADUSESSE

vat ekskurssi helilooja teadvusse iseloomustab mahlakas keelekasutus, kirglik ja lennukas stiil nagu Sõmera loenguidki. Sarnaselt eelmisega püüab ka Rein Lauulu "Muusikaanalüüsi põhialused" vähendada distantsi hariliku muusikahuvi ja analüüsi vahel. Vaimukad olid näpunäited selle kohta, kuidas kirjutada muusikaanalüüsi, et seda keegi pärast ka lugeda tahaks. Seevastu Mart Humala "Ülevaade tänapäeva muusikaanalüüsi meetoditest" nõuab tunduvalt rohkem eelteadmisi, kusjuures autor ei pinguta eriti selle nimel, et kirjutisse stüüvimist kergendada. Humal tutvustab 20. sajandi tähtsamaid analüüsiteooriaid, kuid laseb käest võimaluse tavapärasest suuremale auditooriumile selgitada, miks ei saa nüüdismuusika analüüsi läbi tavapäraste meetoditega. Omal kohal oluks näiteks hulgateoreetilise ja dodekafoonilise analüüsi tulemuste võrdlus, kuna nende kasutusala on vähemalt uue Viini koolkonna osas ühine. Analüüsiprobleemid toob etnomusikoloogiga konteksti Žanna Pärtlast ning saavutab kahe valdkonna ristamisel omamoodi täiuse. Kuna analüüsi ei peeta rahvamuusikas nii enesestmõistetavaks kui näiteks Beethoveni sonaatide puhul, on tegevuse valgustamisega teadlikult vaeva nähtud ja selgitustöö on end igati õigustanud.

Jaan Rossi "Kas on võimalik rääkida muusikalistest universaalidest?" tõstatab esmalt küsimuse, kas üldse saab muusikat kontekstist väljapoole asetada, seega universaale kehtestada. Niisiis on muusikat kirjeldatud elementaariteooria seisukohalt ning selgitatud algtõdesid helide tekke ja tunnetamise kohta. Muusika universaalseid omadusi käsitleb ka Allan Vurma "Muusika esitamise vahendid", keskendudes instrumentide erinevatele liigitussüsteemidele.

Raamatu sissejuhatuses on tagasihoidlikult vihjatud võimalusele, et mõningaid siinsetest kirjutistest võiks oodata õppekirjanduse staatust. Selline tulevik on kõige tõenäolisemalt Toomas Siitani artiklil "Teos ja stiil Euroopa klassikalises muusikakultuuris". Siitan käsitleb sisutiheidalt noorele humanitaarile tõeliselt olulisi teemasid, millele ehitatakse muusikaakadeemias terveid kursusi-seminare. Kristel Pappeli "Muusikateater – tülikas uurimisobjekt" annab ooperiajaloo faktikarkassile konteksti, mida teadmata ei ole võimalik ooperit adekvaatselt mõista. Edasi liigub ta keerukamate küsimuste poole, nagu ooperiretseptioon või la-

Kas teaduslike muusikauurimuste ja olmetekstide lähendamine peaks edaspidigi olema muusikateadlaste otsene eesmärk, on keeruline küsimus.

vastuslikud probleemid. Merike Vaitmaa "Nüüdis(süva)muusika arengujooni" valgustab uue muusika pluralistlikku olemust sügavamalt, kui teeb tema siiani konseptiseisus olnud "Eesti muusika muutumises: viis viimast aastakümnet" (Valgeid laike eesti muusikaloost. Eesti muusikaloos toimetised. Tallinn, 2000). Vaitmaa vastab muu hulgas paljudele minu isiklikele "miksilede", näiteks nn pühapäevabudismi lekkimise kohta tänapäeva akadeemilisse muusikasse.

Urve Lippuse "Muusikaloo kirjutamisest" taotleb lisaks teadlastele dialoogi ka muusikaõpetajatega. Õpetajad peaksid õppima mõistma, et muusikaajalugu ei ole seisev vesi, mida täht-tähelt pähe tuupida, ning sedasama peaksid nad sisendama ka oma õpilastele. Üldise ajaloometoodilise osa kõrval pakub kindlasti huvi ülevaade eesti muusikaloo kajastamisest läbi aegade. Eelmisest kirjutisest omandatud metodoloogilisi aspekte, eelkõige Dahlhausi vaateid, on võimalik lihtsakoelises keeles ja kitsamas teemas rakendatuna leida Anu Kõlari artiklist "Mis on kirikumuusika ja kuidas sellest kirjutada?".

Outi Jyrhämä "“Oma” ja “laenatud” muusikalise materjali seostamine heliloomingus" tegeleb muusikalise tsiteerimisega teadliku väljendusvahendi võtmes, kuid tsitaatide sümboolika teema on kummalisel kombel peaaegu eemale tõjutud. Jääb selgusetuks, kas autor nõustus Mikko Heinio sõnadega, mille kohaselt muusikaliste tsitaatide kasutamist on juhtinud peamiselt muusika meeldimine heliloojale. Siinkirjutajas tekitas vastakaid tundeid ka viimane lause, mis pärast kümnete lehekülgede pikkust muusikalise tsiteerimise lahtimõtestamist mõjus kurnis kummastavalt ja koguni teemat naeruväärstavalt: "Miks Mart Saar sellise laulu ["Latvade kõne" – M.M.] kirjutas, jääb

vist mõistatuseks, kuid ma ei imestaks, kui põhjuseks oleks olnud lihtsalt mõtlevälgatus või kapriis või tahe lõbustada ennast ja sama ärsat kuulajat."

Kui Jyrhämä artikkel seostus vaid osaliselt muusikasemiootikaga, siis Kaire Maimets teeb sellesse valdkonda põhjalikuma sissejuhatuse, tekitades tõenäoliselt kõigis vähegi muusikateadusega kokku puutunutes küsimuse, mil määral on nende enda kirjutistel kokkupuuteid semiootilise lähenemisega. Et muusikasemiootika on end tõepoolest sügavale muusikateadusesse puurinud, on eestikeelsed ülevaatlukkuks narratiiviks ühendatud algteadmised vägagi teretulnud ning juba bibliograafia võib osutada suureks abiks. Ometi ei anna artikli sisu end kergesti kätte, kuna teksti mõistmiseks on tarvili- kuld nii muusikateaduse kui ka -semiootika taustsüsteemid.

Üks üllatavamaid avastusi oli allakirjutanu jaoks Eha Rütli ja Dali Kase koostöö – ülevaade muusikateraapia suundadest ja toimetehhanismidest. Artikli mõjul on raske leida põhjust, miks ei võiks muusikateadus teraapiat oma siseriingis tervitada, kuna valdkond mängib meie elus alateadlikult suuremat rolli kui enamik teisi muusikateaduse alaosasid.

Raamatu peamise eesmärgina toovad toimetajad Jaan Ross ja Kaire Maimets esile vajaduse "kujundada eesti muusikateaduse ühine identiteet", samas on kaante vahele koondatud võimalikult lai valik muusikateadlasi. Selline tegevus rõhukes justkui pigem muusikateaduse identiteedi laiendamisele kui ühtlustamisele – ka muusikateaduse ühiskondliku kandepinna suurenemine toimub ju tänu seotusele teiste teadusharudega. Igatahes sobib kogu raamat suurepäraselt ettevalmistuseks kõigile, kes kavatsevad kunagi jõuda siin käsitletud tekstidega tutvumiseni. Tore, et raamatu teemades võib tihti aimata mingit ühisosa ja neile seostele viidatakse üsna järjepidevalt – nii tekib lugejal muusikateadusest terviklikum pilt. Kas teaduslike muusikauurimuste ja olmetekstide lähendamine peaks edaspidigi olema muusikateadlaste otsene eesmärk, on keeruline küsimus, kuid muusikakaugetele inimestele peaks antama vähemalt võimalus mõista, millega muusikateadus tegeleb. "Mõeldes muusikast" on suures osas selle poole püüelnud; tihti on autorid artiklites esitanud endale küsimuse "miks?" ja seletanud siis ka teistele. Lugeja vajab seda.

Mida vajab ooperilaulja lisaks ilusale häälele?

VAIKE KIIK

Ooperilaulja on kui mosaiikpilt

Kaunis hääel, mis kandub kuulajateni, on mitmete suuremate ja väiksemate komponentide koosmõju tulemus. See on just nagu mosaiikpilt, kus igal kivikesel on oma tähtsus. Kui mõni mosaiigikild on tuhmunud või koguni puudu, ei ole pilt täiuslik.

Mis siis teeb ooperilaulja võrreldes teiste muusikutega nii eriliseks? Sünniga kaasa antud ilus hääel ja oskus seda kasutada, lavasarm ning hea muusika- ja kee-lemälu (kui mõelda sellele, et ooperis tuleb enamasti laulda võõrkeeles, peast ja mitmeid tunde) on iseenesest mõistetavad professionaalsed nõuded. Tänapäeva tihe konkurents seab tippu jõudmiseks ja seal püsimiseks samasugused nõuded ka psühholoogilisele ettevalmistusele. Vaja on väga head laulukooli ja veel midagi... Kas head juhust, õnne olla õigel ajal õiges kohas? Vastus on jah. Kuid juhuseks ja õiges kohas olemiseks peab olema valmis ning õnnehetkeks valmistuda kannatlikult ja enesesse uskudes. Ja siis sel saatuslikul päeval tuleb olla oma parimas vormis, ei tõesid, ei kahtlusi – olla lihtsalt suurepärane!

Laulja pill on temas eneses

Laulja pilli all mõistame laulja hääleaparaati, mis ühendab neid organeid ja lihaseid, mis on orseselt seotud lauluhääle tekitamisega: häälepaelad, kõri, ninaneel, suulagi, rindkere, kopsud, diafragma. Lõpptulemusena on tähtis, et kogu laulja keha oleks kasutusel kui resonator. Maailmakuulus *bel canto* laulu pedagoog Giovanni Battista Lamperti (1839–1910) kirjeldab lauljat ja laulmist kui kõige paremini kohandatud pilli, mis maailmas üldse eksisteerib. Et tekitada puhast ja kaunist tooni, peab laulja saavutama kogu lihaskonna ja närvisüsteemi samaaegse konditsiooni. Kui sisemine enesetunnetus on õige – alles siis sünnib *bel canto* stiilile omane hääletoon.

Kuna "laulja pill" on lauljas eneses ja mõned selle osad on tahte alluvad, teised mitte, siis on õppeperioodil vaja tegelda väga palju enesetunnetamise kü-

simustega. Et oma pillil hästi mängida, peab laulja olema ise emotsionaalselt tasakaalus ja samal ajal kuulajatele mõjuv ja lummas.

Mis mõjutab tulemust?

Kui kujutleksime olukorda, kus kaks võrdselt heade eeldustega lauljat on sunnitud konkureerima, mis muutub siis tegelikult oluliseks? Kui välistada isilik võlu, osutub määravaks see, kuidas suudab laulja end realiseerida antud hetkel. Analoogiliselt sportlastega peab klassikaline laulja olema kindlal ajal nii vaimset kui ka füüsiliselt oma tippvormis. Aga erinevalt sportlaste psühholoogilisest ettevalmistusest lisandub interpretidel veel emotsionaalse väljendusrikkuse nõue.

Tippspordis on mõistetud psühholoogilise valmisoleku suurt osatähtsust ja seepärast on tiptasemel sportlaste ettevalmistamisel seatud eesmärgiks anda teadmisi sellest, kuidas säilitada kriitilises olukorras oma parim psüühiline ja füüsiline seisund. Mõnikord võib psühholoogiliselt positiivne toimetulek muutuda sooritusel isegi kõige olulisemaks teguriks.

Esinemisärevus

Muusikute seas on esinemisärevus üsna laialt levinud ja suuremal või vähemal määral on "lavanärv" kogenud kõik interpretid. Kõige rohkem mainitakse selkohastes uurimustes olukorrast põhjustatud ärevust ja sellele lisanduvat interpreedi loomuomast reageerimisviisi pingelolukordadele. Tippetinejatel kaasneb veel kõrgem isiklik perfektsionismistandard ("Ma pean kogu aeg täie jõuga töötama") ja sotsiaalse perfektsionismi standard ("Inimesed loodavad, et mul on edu kõiges, mida ma teen"). Esinemisärevust võib negatiivselt mõjutada ka interpreedi liigne püüdlikkus. Ülipüüdlikkus tekitab ärevust ja ebaõnnestumine kutsub esile negatiivset enesehinnangut. Kõige destruktiivsemaks nähtuseks peetaksegi muusikutel enesuse kaotust ja sellest tulevat madalat enesehinnangut, mis pärsib kõik edasised püüdlused hästi esineda. USA psühholoogid Paul G. Salmon ja

Robert G. Meyer, kes on oma uurimistöodes käsitlenud stressi ja esinemisärevust, toovad välja fakti, et ka kogenud esinejad närveerivad enne esinemist, kuid staažikal artistil on teistsugune suhtumine esinemisärevusse kui algajal esinejal. Kogenud artist nimelt aktsepteerib ärevust ja sellega seotud tundeid ning füüsilisi muutusi enne esinemist, mistõttu ta valitseb end kriitilistes situatsioonides.

Psühholoogilise teguri osatähtsus efektiivses vokaalpedagoogikas

Selline oli minu 2005. aasta kevadel valminud uurimistöö pealkiri, kus psühholoogilise teguri all pidasin silmas kõiki mõjureid, mis psühholoogiliselt aitavad või takistavad lauljat emotsionaalse tasakaalu saavutamisel pingelises olukorras, nii esinemiseks valmistumisel kui ka esinemisel.

Uuring hõlmas Eestis klassikalise laulja koolituse saanud lauljaid ja vastajateks olid Rahvusopera Estonia ooperikoori lauljad, Eesti Muusikaakadeemia klassikalise laulu üliõpilased ja Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli klassikalise laulu õpilased. Uuringul kasutati kirjalikku 88 väitset koosnevat küsimustikku ja lisalehte, kus võis vabas vormis kirjeldada, mida oodatakse vokaalpedagoogilt ja kontsertmeisterilt psühholoogilises mõttes nii tunnis kui ka enne esinemist.

Uurimuse käigus selgitati, kuidas tähtsustavad professionaalsed klassikalised lauljad ja klassikalise laulu üliõpilased/õpilased psühholoogilist tegurit õppeprotsessis ja klassikalise laulja elukutses ja kuidas psühholoogiline kliima tunnis mõjutab tulemust.

Kui nüüd väga kokkuvõtlikult rääkida, siis selle uuringu tulemusena selgus, et enamik klassikalist laulmist õppinud lauljaid (100% EMA üliõpilastest, 97% ooperikoorist ja 97% Otsa-nimelise Muusikakooli õpilastest) pidas klassikalise laulja elukutset emotsionaalselt pingeliseks ja suurt stressitaluvust eeldavaks. Kõik vastanute grupid väitsid ka, et nad närveerivad alati enne esinemist, kuid kõige rohkem kinnitasid seda väidet

Klassikalise laulu keerukas kunst nõuab oskust olla kindlal ajal ikka ja jälle vaimset ning füüsiliselt oma tippvormis. Fotol pika lauljakarjääriga ooperitähed Kiri Te Kanawa.

FOTO CORBIS/SCANPIX

Muusikakooli õpilased. Kõige rohkem muretsesid lauluõpilased kõigist gruppidest enne esinemist oma hääle korrasoleku ja sõnade meesolemise pärast, kõige enam taas Muusikakooli õpilased.

Tunni kvaliteedi väga tähtsaks mõjuriks peeti tunnisest positiivset kliimat. Õpetaja ja kontsertmeistri meeleolu tunnetasid kõik vastanute grupid, kuid kõige rohkem arvasid professionaalsed lauljad, et õpetaja meeleolu mõjutab nende tunni kvaliteeti. Kõik vastajad soovisid, et nende pedagoogid oskaksid neid nii tunnis kui ka esinemisel sobivasse meeleolu ja keskendumisele häälestada. Oma pedagoogilt ootasid lauluõpilased kõige rohkem kannatlikkust, julgustavat ja innustavat suhtumist, ausat ning rahulikku tagasisidet õnnestumiste ja ebaõnnestumiste kohta. Negatiivsete ja häirivate omadustena nimetati üleolevat suhtumist, alavääristamist ja närvilisust.

Selgelt tuli selles uurimuses esile kontsertmeistri tähtsus nii tunnis kui ka esinemisel. Väideti, et kontsertmeistri

emotsionaalne mäng innustab ka õpilasi olema emotsionaalsed ja väljendusrikkamad. Kontsertmeistri toetust ja kindlustunde andmist sooviti eriti esinemisel. Kõik vastajad väitsid kindlalt, et kui õpetaja ootus õpilase suhtes on positiivne, siis innustab see õpilastki rohkem tööle, kuid õpetajapoolne pidev rahulolematuse ei mõjunud innustavalt. Eriti tundlikud kriitika suhtes olid Muusikakooli õpilased. Kõik vastajad soovisid, et esinemise eel teeks õpetaja õpilasele tunnist juba tuttavaid ja harjumuspäraseid hääleharjutusi. See asjaolu viitab vokaaliga töötamisel kahtlemata rutiini kujundamise ja säilitamise vajalikkusele, eriti enne vastutustrikast esinemist. Enne lavaleminekut antud "viimase hetke" nõuandeid peeti vähetõhusaks ja pigem segadust tekitavaks. Enamik vastanud lauljatest (87% ooperikoorist, 87% Muusikakooli õpilastest ja 78% EMA üliõpilastest) oli huvitatud sellest, et nad saaksid rohkem teavet oskuste kohta ennast esinemisteks psühholoogiliselt häälestada. Enne esine-

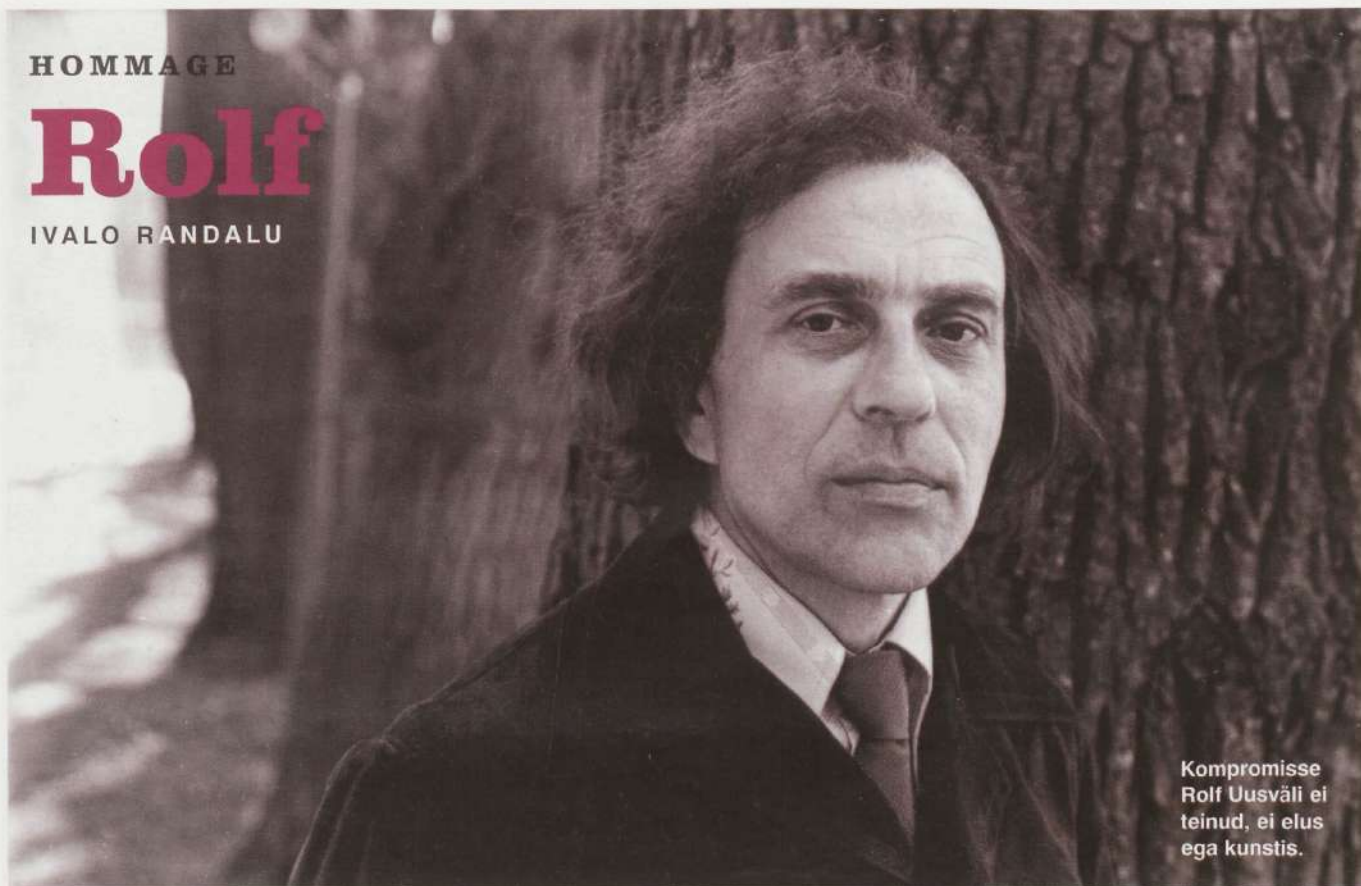
mist olid õhinat täis ja ootasid publikuga kohtumist kõige enam EMA üliõpilased (71%) ja kõige vähem Muusikakooli õpilased (23%).

Siinkohal tasuks mõelda, kuidas muuta esinemissituatsiooni õpilastele meeldivamaks. Üks võimalus, mis seda lihtsustaks, oleks kindlasti see, et vaatamata veel arendamist vajavatele oskustele pöörata rohkem tähelepanu lugude interpretatsioonile ja muusitseerimisrõõmule. Publiku jaoks muudab laulja huvitavaks eelkõige tema isikupärane ja mõjuv muusitseerimine. Kaunis hääle saab heliseda kõige paremini siis, kui pill, ehk siis laulja ise on emotsionaalselt tasakaalus ja oskab ning suudab säilitada esinemiseelset vajalikku optimaalset emotsionaalset seisundit. Arvestades, et laulja elukutses on emotsionaalselt pingeline ja eeldab suurt stressitaluvust, tuleks ka klassikaliste lauljate koolitamisel, analoogiliselt tippportlastega, kõrvuti otseste professionaalsete oskuste väljakujundamisega pöörata rohkem tähelepanu interpreedi psühholoogilisele ettevalmistusele.

HOMMAGE

Rolf

IVALO RANDALU

Kompromisse
Rolf Uusväli ei
teinud, ei elus
ega kunstis.

Olen tundnud kahte paberite poolst väga erinevat inimest. Ühel oli kapis seitse õpidiplomit, ta joonistas igat saadet ette valmistades igasuguseid skeeme ja lõpptulemused kujunesidki korrektseks, ent mitte šedöövreiks. Teisele ei antud ainsatki atestaati, ka mitte keskharidust kinnitavat, ja tema oli ainuke, kellele Moskva konservatooriumi Väikeses saalis kontsert ära õeldi, põhjendusega, et nii suurele organistile kõljab ainult Suure saali Cavaillé-Colli uhke instrument.

Ise on Rolf Uusväli aga arvanud, et "heaks interpreediks üldse ei õpi, et kultuuri, kooli ja lihvi saab teistelt, kuid heaks pillimängijaks peab sündima. Keskmiste vaimsete ja kunstiliste eeldestega inimesest ei tee mitte mingil juhul suurt interpreeti. Aga kes on looduse poolt selleks predestineeritud, sellel on looduselt siis ka kõik käes: töötahe, rõõm sellest tööst, pluss kõik muud professionaalsed eeldused, nagu head käed [...] Muidugi peab olema ka hea õpetaja, aga paistab, et see ei ole nii väga tähtis." Ja toob näiteks Liszti (TMK 1986/11).

Rolf ei olnud uhkeldaja, oli nõudlik ja otsemeelselt kriitiline isegi oma täht-

saima õpetaja Hugo Lepnurme suhtes, kuid julgen uskuda, et eelöelduga pidas ta "absolüüt" silmas ka iseennast. Võtkem vaid ette tema elu ja elutöö ning me kviteerime täiega mõlemat. On seega tuline kahju, et Rolf alles mullu sügisel mälestusi-mõtteid soostus kirja panema, mis aga piirdus süveneva haiguse tõttu aiva hoo-võtuga, kuni tänavune 11. juuni kõik lõpetas.

Oma ligi seitsmekümne viiest eluaastast tuli Rolfil parimad viiskümmend elada N Liidu alamana. Nii-öelda sobiv klaspäritolu võinuks talle lubada õigema pilli valiku puhul (kannel, oboe etc?) ka sobiva karjääri, kuid ei – kõik ta valikud eesotsas oreliga tõstsid tee tema ees raskelt ja kauaks püsti. Rõhutagem – tema enda valikud, ning poliitilist kliimat arvestades olid otsused kangelaslikud ja lõpuni kestvad. Millal need algasid?

Rolf sündis 15. septembril 1930. aastal Tallinnas pootsmani 8-lapselise pere teise lapsena. Kodukant oli rahuline. Kuna ema oli kauaaegne Seewaldi haigla laojuhataja, elati aastaid õdusas ametikorteris. Hädad, vaesus ja nälg hakkasid saatma aga 1940ndaid. Muusikat teh-

ti rahvalikus laadis vaid nii palju, et ema mängis kitarr, varem olnud mõlemad vana-naisadki tublid pillimehed. Seega ei min-geid hiilgavaid geneetilisi parameetreid à la Bachid või Mozartid.

Kaheaastasena tabas väikest Rolfi äge meningiit, toonane surmahaigus. Kuigi ema polnud usklik inimene, palvetas ta kriisi tipul terve ööpäeva lapse juures, olles iga hetk murdumas ja väikest Jumalale loovutamas. Kuid hommikul lõi Rolf hämmeldunud arstide ees silmad lahti ja sosistas: "Tahan kilu!" Pole ühest vastust, kui võrd just see läbielamine kallutas Rolfi juba algkoolieas religiooni poole. Igatahes mäletavad õed-vennad, et noorukina luges ta tundide kaupa usulist kirjandust, ei käinud sellega teistele peale, kuid nõudis noorematelt korda, oli karm ja õiglane, juhtis neid muusika juurde, ärgitas raamatukogusse jne. Kui lõpuks klaver majja toodi, lasi ta algul kõigil isu täis klimberdada, siis lükkas muidulõbutsejad kõrvale ning hakkas meeletult harjutama. Esimeste nootide seas oli kohe Bach.

Harjutama? Muidugi omal moel, tõsi-semalt alles 14-15-aastaselt, pärast Saksa okupatsiooniaastate lambakarjusepõlve

Lõuna-Eestis. Rolfi esimesed kokkupuuted koguduste elu ja orelpilli/harmoniumiga (ka Lepnurme mänguga) toimusid praeguseks olematus Kopli, nüüdseks taas elustatud Peeteli ja eelkõige Kaarli kirikus. Viimane oli olulisim, sest seal ta ristiti (õp PV. Koppel), seal käis ta leeris ja seal konfirmeeriti. Ta oli usin teenistustel, ka lasteteenistustel käija, ent veel hardunum muusika, sealhulgas Alfred Karindi ja Edgar Arro mängu kuulaja, kes küll peagi olid sunnitud koguduse teenimise jätma. Samas oli Rolf võetud parema puudusel asjaarmastajana jumalateenistustele mängima sealsamas eelnimetatud Kopli palvelas, mis aga ei jäänud "ilmlikus" ühiskonnas märkamata. Ja siis, 22. keskkooli abituriumi künnisel seadis direktress sm Petrova Rolfi dilemma ette: kas nõukogude kool või orel! Täna, mil õisele uksele prõmmimisele reageeriksime ehk telefonil 110, oluks Rolfi toonane valik isegi loomulik, AD 1949 aga kujutas meelestut. Paragrahvi alla ta ei läinud, kuid pass võeti (ka tollaegsete seaduste vastaselt) ära ning ähvardati Kiviõlisse kaevuriõpilaseks saatmisega. Rolf põgenes Viljandisse vanaema juurde, seal kuulis ta, et Valga kogudus vajab hädasti organisti. Lindpriina ruttas ta siis jalgsi läbi poriste õöde kohale, võeti hästi vastu ning ta jäi sinna sügiseni 1952. Valgas pääses ta tõelise oreli manu ning sai ka esimese professionaalse klaverimänguõppe.

Eas, mil nüüd bakalaureuseks saab, pärast Stalini surma, leiame Rolfi taas täieõigusliku kodanikuna Tallinnast, kus Hugo Lepnurm tegi talle ettepaneku: hakkame tööle! Samas kutsus Jaani kiriku organist Juho Varandi ta endale abiliseks, mõni aeg hiljem olid Rolfil juba kolme suure kiriku võtmed taskus ja praktiliselt piiramatud harjutamisvõimalused. "Hakkame tööle!" ei tähendanud kaugeltki üksnes viit aastat oreliõppust, vaid põhjalikku harmooniakursust (Dupré järgi), analüüsi (Skrjabin, Ravel, Debussy, isegi Schönberg), kontrapunkti (Jeppesen, Tanejevi järgi), fuugakursust (Gédalgé õpiku põhjal). Läbi võeti palju Bach'i ja prantsuse muusikat, mõlemad jäid Rolfile alatiseks lähedasimateks üldse. "Bach on nii hea, et teda ei saagi lõpuni ära solkida! Bach'i igas orelipaljas on äratuntav sügavalt usklik inimene!" Ja loomulikult eesti muusika eesotsas Süda, Tobiase ja Arroga. Eraldi tänulik oli ta Karl Sillakivile, kes tema manuaaltehnika paika pani.

1966. aastal Moskva Konservatooriumi Suures saalis.
FOTOD TMMI KOGUST

Rolfi edasistest arengutest oleks palju rääkida, piirdugem siinkohal kõigepealt sellega, et Lepnurmelt saadud tublit üldpõhja kasvatades ta kuni viimaste eluaastateni edasi akadeemiliste kõrgusteni, kujunedes nii üheks Ida-Euroopa erudeeritumaks organistik. Tema erialane (ja mitte ainult!) lugemus eeskätt saksa- ja prantsuskeelsete trükiste näol oli tohutu, Rolfi kogus on tuhandeid noote, raamatuid ja LPsid – kõik hoolega valitud rariteedid, mis peaksid erutama nii Rahvusraamatukogu kui ka Teatri- ja Muusikamuuseumi. Olles eluviisilt mõneti eraklik, ta kodus aina kuulas ja kuulas plaate, samas külastas viimastel kümnenditel haruharva kontserte, mängis aga läbi kõik vähegi kättesaadava huvitava. "Kui istun, siis mitte laua, vaid klaveri või oreli taha." Nii ei olnud temal rohkem kui tuhande kontserdiprogrammi koostamisel raskusi mitte "võtmise, vaid jätmisega".

Rolf eitas *wunderkind* lust oreliilmast – mitte et lapsel jalad pedaalideni ei küüni, vaid et orelimäng eeldab vaimset küpsust. Tema jõudis enda seatud kriteeriumide tasemele 1950. aasta lõpuks, 1958 esitas ta Estonia kontserdisaalis esimese täiskava, millega teenis kohe isegi ametliku tunnustuse. Võiks öelda, et siitpeale lõppes katsumuste periood ning N Liidus just alanud orelibuum kindlustas talle avara ja kestva kontserртеgevuse: aastate kaupa ringles Rolf nüüd mööda suurt maad, kuhu ehitati aiva uusi ja uusi korralikke instrumente.

Seda ühest küljest, teisalt aga – vanaesse kõrgkultuuriga orelimaadest teda üldjuhul ikkagi ei lastud. Kuid Idabloki ja Põhjamaades, ka Inglismaal ja Hollandis Rolfi tunti ja hinnati peamiselt LP-de, vähemal määral raadio vahetussaadete põhjal. Arvustustes, sekka asjalikeski, hinnati

tema briljantset tehnikat, stiili- ja registreerimispeenust, harukordselt kindlat rütmijärgi ja vormitaju, programmide kompositsiooni ja mitmekülgust, ning seda kõike varabarokist romantikuteni ja sealt Ebeni ja Messiaenini välja.

Nimetasin Rolfi eespool mõneti eraklikuks. Jah, tal oli oma privaatne maailm, aga ta elas samavõrd ka särtsakat avalikku elu. Kogudustega, sealjuures perifeersete väikestegagi, püsisid tal tihedad sidemed elu lõpuni; Usuteaduste Instituudis oli tal pidevalt õpilasi; ainukese akadeemilise diplomi pälvis Jaanus Torrim, kusjuures Rolfile pakuti siis ka õppetooli EMAs, ent sel atmosfääril ei olnud tema jaoks tõmmet. Kunagi sobis seevastu lihtsam seltskond – ER muusikasaadete toimetuse, kuhu kutsujaks oli 1959. aastal Helga Aumere, kuid kui 1973. aastal säitati peatoimetajaks Harri Kõrvits (*sen*), esitas Rolf protesti märgiks lahkumisavalduse (ainukesena!). Need neli raadioaastat olid kahtlemata orelimängule soodsad, sest vaevalt oleks tema kui eemalseisjaga tehtud nii suurel hulgal fondivõtteid, nagu meil neid nüüd on.

Üldse peab tagantjärele imestama, kui paljude asjadega jõudis Rolf omal loomulikul moel tegelda, sealjuures isukalt. Nimetagem näiteks 1990ndate keskel Keskerakonna tulihingeliseks liikmeks olemist, hoopis varasematel aegadel alanud orelivilede mensuurivade arutamisi töökodadele Rakveres ja Leedus ning eriti mööda Eestimaad orelist orelisse käimisi. Viimane tegevus muudeti koos professor Lepnurme ja helirežissöör Enn Tomsoniga pretsedenditukseks aardeks, sarjaks "Eesti oreliid", mille 33 LPst tervenisti 27 täitis Rolfi mäng. Sarja iga plaadi ilmumine aastatel 1974–1991 oli kultuurilooline sündmus. Kurb vaid, et ENSV ei eraldanud selleks kopikatki ja meedia vaiks. Kogu raha, ka oreliete ettevalmistamiseks, tuli Moskvast firmalt Melodija. Matriitsid tehti priimad ning plaadid paisati komisjoni – Gilels, Oistrakhid, Rostropovitš – õnnistusel müügiks Läände.

Pole vajadust põhjendada, et kõik see vara pluss Eesti Raadio fonoteegis leiduv vääril CD-dele kandmist – pragmaatilises mõttes meile endile ja monumentaalselt Rolfi Uusväljale, Eestimaa orelietele ja väärt orelimuusikale üldse. Või jääme jälle lootma tähelepanule üksnes inimestelt maal, kus teda loomuldasa Suure saali Cavaillé-Colli pilli juurde nõuti?

Helilooja Andris Dzenītis – läti muusika *enfant terrible*

MARILIIS VALKONEN

Andris Dzenītis (1978) on üks edukaimaid läti noorema põlve heliloojaid. Juba 1994. aastast alates on ta osalenud rahvusvahelistel festivalidel ("Varssavi sügis", "Nyyd", "Gaida", "MärzMusik") ning kahel korral on tema tööd ära märgitud rahvusvahelisel heliloojate rostrumil. Ta on andnud loenguid London Guildhall Schoolis ja Läti Kultuuriakadeemias, kus ta töötab praeguseni. Läti muusika enfant terrible'iks nimetatud Dzenītis kuulub Läti Heliloojate Liidu juhatusse ning toimetab muusikaajakirja Músikas saule. Möödunud aasta novembris esietendus Glasgow's ja Riias tema esimene ooper "Books of Silence" Oscar Miloszi (1877–1939) tekstidele.

Sinu muusikat on kirjeldatud kui polüstilistilist, mis ulatub õrnast minimalismist vihaste purseteni. Kui suurt osa mängisid su helikeele kujunemisel sinu õpetajad, Pēteris Vasks ja Osvaldas Balakauskas? Missugust õpetajat sa kõige rohkem hindad?

Muidugi jätab iga isiksus, kellega sa oma loomingulises elus kokku puutud, jälje. Pēteris Vasks oli selles reas esimene, kes mulle kui väga noorele ja emotsionaalselt õrnale inimesele suurt muljet avaldas. Olin vaimustunud Vasksi muusika kompromissitust sisemisest energiast. Sel ajal avaldas mulle muljet ka ülimalt ekstsentriline ja narratiivne muusika: Schnittke, Šostakovitš, Gubaidulina, eriti Penderecki – ühesõnaga, Ida-Euroopa heliloojad. Oma loomingus pooldan siiski pidevat helikeele uuenemist, seega on loogiline, et mu muusikaline maitse on muutunud kuni tänaseni. Tundub, et pärast pikka ekslemist olen jõudmas üliemotsionaalse helikeeleni. Kui olin 16–17, oli Vasks muusikas mulle nagu isa. Ta ei olnud võib-olla niivõrd tugev õpetaja kompositsioonitehnikas, kui võrd muusikaestetikas. Ma ei saa päris kindlalt öelda, et Balakauskas oli niisama mõjukas õpetaja. Ta oli küll tugev isiksus, kuid absoluutselt teistsuguste muusikaliste vaadetega.

Ta oli väga lahke ning aitas orienteeruda muusika tehnilises küljes. Palju olulisem oli veeta need neli aastat teises keskkonnas – Leedu progressiivne muusikateooria ja kompositsioonikool ühendas folkloori ja professionaalse muusika. Oli tõesti kasulik suur osa ajast laulda ja mängida leedu rahvamuusikat ja lihtsalt olla tohutu informatsioonihulga keskel üksi ning teha ise otsuseid.

Oled tihti teinud koostööd Läti raadio kooriga. Kas nemad kui professionaalne kollektiiv innustasid sind kirjutama koorimuusikat või on sulle vokaalmuusika lihtsalt lähedane?

Kui olin 17–18, lausa vihkasin koorimuusikat. Võib-olla vana koorilaulutraditsiooni tõttu, mis on sarnane Eestis ja Leeduski: suur hulk rahvuslikku koorirepertuaari, täis veidraid reegleid, kuidas koorile komponeerida. Akordifaktuuri ja tonaalne mõtlemine, mis seda muusikat iseloomustas, näis mulle väga primitiivne. See tundus olevat muusika amatööridele ja laulmiseks rahvuspühadel. Ma ei taha öelda, et vihkan vana traditsiooni. Suvistel vabaõhukontsertidel muutun sellist muusikat kuulates väga härdaks. Samuti ei pea ma end professionaalseks snoblikuks heliloojaks, kes kirjutab üksnes professionaalidele ja kümnele-kahetekümnele kuulajale. Minu koostöö Läti raadio kooriga piirdub viie teosega. Olen väga rahul mõlema dirigendiga, nii Kaspars Putniņš kui Sigvards Klavaga, ning sellega, kui aktiivselt nad edendavad läti muusikat ja ülikeerulist tänapäevast muusikat. Nad on teinud palju, et äratada läti heliloojates huvi koori vastu. Et need, kes pole iialgi koorile kirjutanud, sõandaksid töötada julgete ideedega alates miniatuuridest ja suurvormidest multimeedia ning ooperini välja. Nad on ka suurepärased läti muusika reklaamijad välismaal. Ainus probleem on see, et need lood on jõukohased võib-olla viiele-kuuele koorile maailmas, kuid igale heliloojale on ju tähtis, et tema teosed oleksid popu-

laarsed ja et neid suudaksid esitada paljud kollektiivid. Hetkel kirjutangi amatöörkooridele ja üritan aru saada, kuidas ühendada oma komponeerimisestetika demokraatlikuma tehnilise poolega.

Hiljuti esietendus Šotimaal sinu esimene ooper "Books of Silence". Arvustused olid vastuolulised. Ükskõik kas nad olid kiitvad või laivvad, nad kõik kinnitasid ühte – tegemist ei ole tavapärase ooperiga. Kuidas sa sellesse suhtud ja mida arvad ooperi tulevikust üleüldse? Kas kavatsed kirjutada ka järgmise ooperi?

Ma ei tahaks tegelikult tagasi vaadata selle ooperi küllaltki valulisele edule, eriti Lätis. Jah, olen valmis kirjutama uut ooperit, võib-olla isegi kahte. Kõik sõltub teatri tellimustest. "Books of Silence" oli suurepärase kogemus. Olen kindel, et see on hetkel minu parim teos. Ooper ei ole ainult helilooja looming, see on muusika, teksti, inspitsiendi ideede, kostüümikunstniku, valgustaja, lavastaja jne koostöö. Madal kvaliteet selle ahela kas või kõige väiksemas lülis võib kahjustada ka traditsioonilisemat ideed, rääkimata tavatumatest ideedest. Ma arvan, et traditsioonilise, klassikalise ooperi mõttekus kadus pärast Alban Bergi "Lulu" ja "Wozzecki" edu. Alates sellest on ooper muusikakunsti anorgaaniline vorm. Nimetus "ooper" on üks hea teokarp, mis tuleks täita uue, tänapäevase sisuga. Ma ei ole Wagner ega Gluck, ma tean, et minust ei saa kunagi ooperi reformijat, ma ei tahagi seda olla. Palju huvitavaid 20. sajandi keskpaigas sündinud asju sai alguse USAst. On palju heliloojaid-ooperireformiste – Philip Glass, Steve Reich, Robert Ashley, Tan Dun... Teatud määral olen nende ideedega nõus. Mulle ei meeldi forsseeritud hääled, sest reaalsuses ei räägi keegi forsseeritult. Mulle ei meeldi aaria, duett ja muud lauluvormid, traditsioonilised stoorid. Ooper on kunstivorm, mis suudab avardada kuulajate silmaringi, nagu näiteks Wagneri ooperid 19. sajandil, mis ei pakkunud ainult

Helilooja Andris Dzenītis usub, et ooper on kunstivorm, mis on kõnekas ka tänapäeva kontekstis.

FOTO ANDA KRAUZE

meelelahutust, nagu tänapäeva seebise-
riaalidki, vaid rääkisid kuulajatele millest-
ki uuest, varjatust, teda omal moel ise-
gi harides. Kui publik tahab traditsiooni-
list lugu, vaadaku parem telekat. "Books
of Silence" nõuab väga avatud, tundlik-
ku, hoolast kuulajat, kes ei oota dramaa-
tilisi muutusi ja põnevat süžeed, mis lõ-
peb laipadega. Võiks öelda, et see on mi-
nu psüühika kaart, psühhoanalüütiline
rõõ, et näidata alateadvuse olulisi detai-
le ja hinge metafüüsikat mikroskoopilise
liikumise ja muusikalise aja avatud tunne-
tamise kaudu. See on sisemiste sümbolite
ooper. Kõik, mis seal kirjutatud, on tihe-
dalt seotud Oscar Miloszi tekstiga. Kuid
see ei ole muidugi ainus viis ooperit kir-
jutada. Järgmine ooper tuleb sellest eri-
nev.

**Kaks aastat tagasi andis Läti autoriõie-
guste agentuur sulle preemia enim esi-
tatud nüüdisaegse muusika eest. Kas sa
ise oled tegelikult rahul oma teoste ette-
kannete hulgaga?**

On raske leida heliloojat, kes oleks sel-
le hulgaga rahul. Võib-olla ainult Mozart,

Wagner või John Lennon, ja sedagi pä-
rast oma surma. Vahetevahel mõtlen, et
ennast saab nimetada heliloojaks ainult
komponeerimise ajal. Kes sa oled siis, kui
sa ei tee midagi, või ettekannetevaheli-
sel vaikuse perioodil? Lihtsalt inimene?
Oled sa helilooja? Võin olla õnnelik, et
mu muusikat mängitakse Lätis üsna pal-
ju. Pean tänama fantastilisi esitajaid, nagu
Läti raadio koor, Riga Chamber Players
ja ansambel Altera Veritas, kes reisivad
palju ja esitavad läti muusikat välismaal.
Teil on Eestis vedanud, et toimuvad ees-
ti muusika päevad. Kõiki kammermuusi-
ka kontserte Lätis ei võeta eriti hästi vas-
tu. Erandiks on tõesti mingid erilised üri-
tused või superstaaride visiivid. Tegelikult
see auhind üllatas mind. See võis olla ek-
situs – oma pangaarvel ei tunne ma en-
nast küll "enim mängituna".

**Oled aktiivne Läti muusikaelu korraldus-
liku poole tundja. Kuidas sa hindad uue
muusika tellimusi Lätis ja läti muusika
esitusi üldse ning selle kajastamist aja-
kirjanduses?**

Lätis ei ole üldse sellist asja nagu muu-

sikaajakirjandus. Minu arusaamise järgi
on muusikaajakirjandus proportsionaal-
ne segu objektiivsusest ja subjektiivsusest.
Lähtudes sellest mõttest, on meil um-
bes kaks muusikakriitikut. Meil on palju
muusikaelust kirjutajaid, kuid ainult vä-
hesed teevad seda asjatundlikult. Arvan,
et selle probleemi juured on muusikahari-
duses. Akadeemia lõpetanud teoreetikud
töötavad õpetajatena, kirjutajatena, raa-
matukogutöötajatena, vaid üksikud tee-
vad teadustööd. Meil ei ole uusi muu-
sikateaduslikke raamatuid Nõukogude
Liidu järgsest muusikast. Heade muusika-
ajakirjanike puudus on ka meie ajakirjas.
Alati ei saa garanteerida artiklite parimat
kvaliteeti. Läti muusika esitamisest rää-
kisin ma osaliselt juba eelmises vastuses.
Arvan, et muusika tellimise olukord pa-
raneb päev-päevalt. Meie kultuurkapitali
fondis on eraldi osakond, mis tegeleb ai-
nult uute tellimuste rahastamisega. Sinna
laekuv summa oleneb muidugi riigieel-
arvest, mis igal aastal muutub. Siiski või-
maldab see anda tellimusi ja saada raha
loominguliseks tegevuseks. Loomulikult
ei ole üks-kaks tellimust aastast piisav ära-

elamiseks, enamik meie heliloojaid töötab muudel kohtadel.

Alates 2002. aastast oled sa Läti Kultuuriakadeemias tänapäeva muusika lektor. Millised on sinu ambitsioonid õpetamise vallas? Võib-olla Eesti Muusikaakadeemia?

Palun kutsuge mind Eesti Muusikaakadeemiasse! Tõsiselt! Üks minu unistusi on õpetada oma eriala. Kahjuks sõltub Läti Muusikaakadeemias professoriks saamine poliitilisest vaatest ja lojaalsusest kellelegi. Mina olen selleks liiga otsekohe. Õpetamine on ainus võimalus ennast kellegagi jagada, anda edasi oma väärtuslikke teadmisi. Praegu õpetan ma kultuurikorraldajatele tänapäeva muusika ajalugu. Meie infoisolatsiooni ja subkultuuri domineerimise ajal on see tegelikult suurepärane töö. Enamik minu tudengitest ei tea ühtegi heliloojat, kellest ma seal räägin. Kuid need on juba klassikud! Kelle jaoks? Ainult mõne tuhande snoobi jaoks? Sellepärast tahangi ma hoopis õpetada kompositsiooni. Ma ei ole väga patriootiline, tahaksin seda teha igal pool üle maailma.

Kui palju sa tead eesti muusikast? Kas sul on omad lemmikud?

Kunagi olin väga huvitatud sellest, mis toimub meie naabermaades. Loomulikult tean ma palju leedu muusikast, kuid olen ka kuulnud palju suurepäraseid eesti teoseid. Te olete õnnelik rahvas, teil on kaks maailma-kuulsat nime: Arvo Pärt ja Erkki-Sven Tüür. Ja muidugi ka teisi, nagu minu hea tuttav Helena Tulve. Arvan, et ta on väga hea helilooja ja saab maailma-kuulsaks. Mulle meeldib jälgida muutusi eesti muusikas, võrreldes Lätiga on areng kiirem ja revolutsioonilisem. Mõned teie noorema põlvkonna heliloojad järgivad prantsuse spektraalmuusika ideed, mis meie regioonis on väga huvitav tendents. Muidugi võin nimetada veel palju eesti heliloojaid.

POP & ROCK

Eesti popi ja rocki tähtsamad scene'id aastal 2005

MARGUS KIIS

Sõna *scene* (ladina keeles lava) all mõeldakse käesolevas artiklis muusikastiili ja selle viljelejaid. *Scene*'i ei iseloomusta ainult sarnane muusika, vaid enamasti ka ühtne tegijaskond, organisatsioonid, riitused ning käitumisstiil jne.

2005. aastal toimus Eesti *scene*'i maastikul võrreldes eelmiste aastatega mitmeid muutusi. Üks tähtsamaid oli näiteks tavalise keskteepopi populaarsuse ja tähtsuse märgatav vähenemine ning seni pöranda all olnute üllatavalt kiire esiletõus. Samas oli selle kaasnähtuseks ka rõsias, et uusi LP-plaate CD kujul ilmus varasemast vähem, populaarseks sai aga EP-formaat (neli kuni kuus lugu plaadil). Muidugi oli endiselt pöranda alt väljatu-leku katalüsaatoriks interneti võimalused, eriti igasuguste *scene*'ifoorumite levimine. Tugevamad *scene*'id korraldasid sel aastal juba olulise suurusega rockifestivale. Peavoolumuusikale sobivad tuurid olid kunstilise tähtsuse.

Kõige jõulisemalt rabeles end esile juba mitu viimast aastat rammu kogunud Eesti *metal-scene*. Tublilt esinesid ja ka organiseerisid vanad tegijad ning juurde on tulnud suures valikus uusi "pikajuukselisi". "Isakeste" liinis domineerib endiselt rahvusliku kallakuga (Tharaphita, Loits, Manatarik jt) või mitte (Meinardus, Realm of Carnivora) *black metal*.

Veteran Tarvo Valmi juhtimisel tegutseb meloodilise *death metal*'i grupp Human Ground. Kõiksuguseid bände (Herald, Dawn Of Gehenna, Nitrous) ilmestab teenekas röökija Mart HaraldKaak Kalvet. Samas on nooremate tegijate tegevusväli vägagi lai, ulatudes popilikumast *nu metal*'ist (Crashdaf, Connect & Cut, Hoop, NoT, Solwaig) üliprimitiivse *brutal*'ini (Mortophilia). Metallistide traditsiooniline festival "Vana Vigala hard rock laager" oli haardelt suurem kui eales varem, paku-

des peaaegu konkurentsi laia joonega "Rabarockile". Eesti *metal*'i peamine korralduskomitee Hard Rock Café jõudis oma klubisse (ja mõnikord ka mujale) meelitada mitmeid žanri kangelaasi ("industriaali-isakese" Laibachi, USA *thrash*'i-vanakese Exoduse jt). *Scene*'il on oma spetsiaalne püüsaade Raadio 2s. Eesti *metal*'iplaate tootev Nailboard Records laseb kadestamisväärse usinusega välja LPsid ja EPsid.

Metal-scene'iga õige mitut hõlma pidi haakuv etno ja folk *scene* ei elanud sel aastal läbi küll mingit revolutsiooni, kuid jätkab hoolega enese propageerimist ja juurte ajamist igale poole. Nood ulatuvad nüüd muidugi *metal*'isse (Raud-Ants), elektroonikasse (Kago, Pastacas), rocki (Oort, Zetod), jazz(rock)i (Diskreetse Mango Trio) jne. Kommertsedu poolest paistis silma duo Jaan Tätte & Marko Matvere, kelle album "Olemine" oli 2005. aastal üks enim müüdud. Folkarid on alati silma paistnud ürituste heade korraldajatena, erand polnud muidugi ka aasta 2005.

Plahvatuslikult hüppas ei-tea-kust välja kohalik *indie-scene*. Selle südameks on nüüd ansambli Pia Fraus liidri Rein Fuksi firma Sekssound, mis andis välja *scene*'i peaaegu et defineeriva kogumiku "Kohalik ja kohatu". *Indie*-mees- tel on ka raadios oma spetsaade (Erik Morna ja Siim Nestori juhitud). Tartus korraldati (peamiselt sealse Forwards Studio poolt) mitte väga rahvarohke, kuid muusikaliselt kõrgetasemeline *indie-rock*'i festival "Plink Plonk". Ellu ärkas legendaarne Röövel Ööbik, edasi kütsid Zahir, Pia Fraus, Tartu Popi ja Rocki Insituut, Kwing Kungks, kuulsaks said mürarikas Shelton San, naljakas Popidiot jt. Raadiohittidega "7 surmapattu" ja "Mustamäe" sai laiemalt populaarseks meloodiline Agent M. Veelgi tähtsam on aga asjaolu, et uusi ja noori

Tallinna rockimeeste meka Rock Café meelitab klubisse mitmeid selle žanri kangelasi. Fotol Tanel Padar & The Sun laval rokkimas. Bänd torkas sel aastal silma andeka omaloomingu ja isikliku karismaga.
FOTO RAIGO PAJULA / EESTI PÄEVALEHT

indie-bände on hakanud siginema lausa massiliselt, nii et raske on nende üle arvet pidada, nad "kasvavad" peaaegu ühtlaselt igal pool. Indie mõiste on (osaliselt ka tänu "Kohalikule ja kohatule") üsna oluliselt laienenud, haarates enda alla nüüd nii õrnnaivistliku psühheedeelse folgi (Kago, Pastacas), ämbientlikuma elektroonika (Galaktlan) kui ka metallselt kärenda *industrial*'i (Pedigree).

Osaliselt *indie*'ga kattuv elektroonilise (tantsu)muusika *scene* veetis aasta üldiselt stagnatsioonis. Uusi staare ja nähtusi naljalt esile ei kerkinud, oma harjunud rida jätkasid vanad "peerud". Tuntuks sai Kaido Kirikmäe juhitud plaadifirma Kuurortrecords, mille artistid (Tiit Kiik, Telsa, Ragatmika, Worm Is Green, dONT, Hea Rannik, Kone, Cloudspeak jt) toodavad enamasti mahedaid-rahustavaid helindeid. Suurimaks saavutuseks jäi hülgasliku tantsumuusikaürituse "Sun dance music festival" korraldamine Tallinna Lauluväljakul 15.-17. juulini. Indie ja elektroonilise tantsumuusika vahele jääva *electroclash*'i püha üritust vedas 2005. aastal peamiselt popkunstnik Kiwa oma sõpradega, korraldades näiteks "Olematute bändide festivali", kus eestlastest said tuntuks Baby Universal. Sama liini üheks suuremaks peoks olid Tartu linnafestivali "Eclectica"

õhtud Sadamateatris, kus osalesid ka mitmed maailmanimed.

Mõningase tagasikäigu tegi ka Eesti *hip-hop-scene*, kus uusi staare eriti peale ei kasvanud ning tuli hakkama saada juba tuntud nimede ja käekirjadega (Toe Tag, Tommy Boy, Cool D jt). Mõnevõrra tekitas elevust lapsiku ansambli Loogilised Poisid edu raadiohitiga "Karupüksid". Kriitikut kiitsid Chalice'i uut albumit "Süsteemsüsteem", milles oli samas sagedi märgata ortodoksest räpist tüdinemise märke ja soovi saada tunnustatud "päris" lauljaks.

Väga elav polnud ka Eesti *reggae*-, raga- ja ska-*scene*. Vastupidi, asi tundub olevat lausa väljasuremise äärel, kuna mitmed kunagised esindusbändid on läinud laiali või on varjusurmas.

Väga nigelas seisus oli aastal 2005 ka Eesti punk-*scene*, mille mõne aasta tagusest hülgusest pole palju alles jäänud. Juba teist aastat jäi ära punkarite peamine üritus, tavaliselt novembrikuine multibändifestival "Mätta mälestuskontsert". *Scene*'i üks peamisi mootoreid, Villu Tamme, tegeles sel aastal peamiselt oma muude huvidega, ka teised polnud aktiivsemad. Ainuke tegija, kes sel aastal virgus, oli Vennaskond, kes korraldas Eestis ringreisi "Linnusetuur", mängis korra ka sõitvas reisirongis ning väljastas oma esi-

mese vinüül(!)-LP "Rigas Kaos" iidvana-de kontsertsalvestustega. Uutest nimedest sai sel aastal populaarsemaks Eesti Kunstiakadeemia dekoratiivne koosseis JuKu.

Kui pungi madalseis ei panegi ehk kedagi väga imestama, siis teismeliste ja kommerspopi kahvatu "esinemine" küll. Aastaid vanad tüdrukute- ja diskobändid (Nexus, Dynamint, B-Jeans, JZ Belle jt) tegutsesid küll vahelduva eduga edasi, kuid midagi säravat polnud neil ette näidata. Peamiselt mängiti neid kommersraadiotes, muidugi osaleti igasugustel tuuridel ja üritustel, kuid plaadimüügis suutis konkurentsivõimeline olla vaid Ines oma 2004. aasta LPga "15 magamata ööd". Samuti ei tulnud juurde ka uusi nn staare, olulist lisa ei toonud aasta-aastalt järjest depressiivsemaks muutuv Eurovisioon.

Selles valguses on üllatav, et pop-rock ja pop-metal olid sel aastal ikka ülimalt populaarsed. See *scene* tegi peaaegu üksi ära TV-saate "Eesti muusika karikas" (kuigi võitis *acapella*'taja Noorkuu). Eduka plaadi koos kindlate raadiohittidega väljastasid Genialistid ("Genialistid olid siin"), ülimenekaid kontserte andis Hendrik Sal Saller & Smilers, kuid kõige suurema hüppe tegi Tanel Padar & The Sun oma oskusliku laenulugude valikuga, andeka omaloomingu, isikliku karisma ja üsna jõhkra väljenduslaadiga. Lõpuks said nad oma debüütalbumile panna nimeks isegi "Greatest Hits"! Uuematest tegijatest paistis silma Tartu punk-popi punt Slide-50 oma aktiivse ja menuka kontserdiandmisega. Naljaka, kuid samas isegi eduka "kammbäki" tegi 70ndate *glam rock*'i legend Polyphon. "Vanad paksud" (kuigi Rein Laaneorg polnud väga tihti) ajasid selga iidse tegumoea läikivad rõivad ja tegid Eestis üllatavalt uhke ja menuka ringreisi, kus keegi ei pahandanud, et keskealised mehed näevad võltssiidis naeruväärsed välja ning selgeksõpitud laulude nimekirja on hämmastavalt lühike.

Kummaliselt loid oli kohalik sildimuusika ja lorilaulude *scene*, nii et Meie Mees sai praktiliselt üksi selles nišis tööd vihtuda.

Elavnemise märke oli ka pisemates nišides, näiteks on Tartus uuesti jalgu alla saamas jazz-rocki ja *fusion*'i tegijad – esinemas võis näha ansambleid Blend, Mooses ja Wrupk Urei.

Lahti ja Sibeliuse märgid 2005

PRIIT KUUSK

Tänavune, kuues Sibeliuse festival Lahtis (8.–11.09) oli pühendatud meistri sümfooniaatele. Pidustused möödusid kaalukate tähtpäevade all: Sibeliuse 140, Sibeliuse kodu Ainolas 100, Lahti linn 100. Ka uus kontserdimaja, Sibeliustalo sai viieaastaseks, kus sügiseks saadi kokku miljon külalastajat.

Ent alustaksin hoopiski Sibeliuse klaveriloomingust, mida on juba kolmel aastal, uudis uudise kõrval tutvustanud pianist Folke Gräsbeck. Ta on välja toonud helilooja 83 varajase klaveriteose esiettekanded, neist enamiku just Lahti festivalil. Tema repertuaaris on ca 230 Sibeliuse klaveriteost. Ta on seda pärandit ka plaadistanud ning trükiks ette valmistanud. Tänavu mängis ta ühe teose siiski ka noodist: visandid helilooja Kaheksandale sümfooniale(!), koos rohkete kommentaaridega.

Festivali korraldab Lahti Linnaorkester eesotsas intendant Tuomas Kinbergi ja produtsent Teemu Kirjononiga. Alati on suudetud pakkuda kas või üks uudis: tänavu oli selleks laulu "Höstkväll" keelpiliorkestri seade esiettekanne.

Festivali esimene ja järgmisedki orkestrikavad said peadirigent Osmo Vänskä juhatusel triumfaalse vastuvõ-

tu osaliseks. Erksat publikut täis saal, Sibeliuse-vaimustus, väga hea, kande, läbi töötatud esitus (kuigi orkestris on ainult 69 mängijat), põhjalikkus. Igal aastal saab publik orkestrilt vastutasuks ka "Finlandia".

Esmakordselt toimus teadusseminar "Sibeliuse. Nyt", kus tuntuimatest nimedest kõnelesid Eero Tarasti, David Pickett (USA), filmiloolane Peter von Bagh, ajakirjanik Vesa Sirén ja helilooja Uljas Pulkkis. Festivalikülalisi oli tulnud Jaapanist, Hiinast, Venemaalt, Inglismaalt, Rootsist jm. Markantseim külaline oli muusikateadlane ja -kriitik Marc Vignal Pariisist, Bachide, Haydni, Mozarti ja Beethoveni uurija, kelle esimene Sibeliuse monograafia ilmus 1956. aastal. Tema uusim teos on mammutkõide Sibeliusest (1177 lk, Fayard, 2004). Festival ootas Vignali juba aastaid, maestro soostus tulema aga alles pärast oma suurteose ilmumist. Taas oli kohal ka Inglismaa Sibeliuse-ühingu president Edward Clarke.

Festivalil anti mainekas "Luonnotari" preemia üle 2005. aastani Kuhmo festivali juhtinud Seppo Kimanenile.

Ilmus ka Lahti sümfooniaorkestri uus plaat: "Song of the Earth".

Lahti sümfooniakute abimeheks on ühendus "Sinfonisesti yhdessä" 12 liikmesühinguga. Jaanuaris käis Lahti sümfooniaorkester teist korda Ameerika turneel, novembris on ees viis kontserti Saksamaal, sealhulgas Nürnbergi Meistersingerhalles, Viini Musikvereinis jm – mõtlemisainet ka meie ERSO-le... Lahti sümfooniaorkestris mängib endistviisi meie Teet Järvi, kes kevadel oli siin ka Brahmsi kaksikkontserdi üks soliste. Novembris läheb Lahtisse Peeter Saul Georg Otsa kontserdiga, solistik Gabriel Suovanen.

Minuga kaasas olnud klaveriansambeliselt Allegro liige Veera Vilu-Nöps oli kuulnud Sibeliuse ainsast neljakäetööst "Rakkaalle Ainolle" (kirjutatud 1931 Aino Sibeliuse 60. sünnipäevaks), asusime Lahtis selle jälgi otsima. Folke Gräsbecki klaveriõhtul ütleski Sibeliuse perekonna kirjavahetuse tundja Markku Hartikainen, et pala on kasutatud ainult perekonna ringis ja siiani esituskeelu all. Helsingis asja uuesti uurides selgus, et keeld on tühistatud, pala trükkimisel Breitkopf & Härtelis ja ülikooli raamatukogu Sibeliuse fondist saab tellida isegi käsikirja koopiat.

Sel hetkel ei teadnud me veel Sibeliuse pala saatus. Markku Hartikainen koos abikaasa ja Veera Vilu-Nöpsiga Kalevi Aho nimelises kammersaalis.

Juilliard School tunnustab Indrek Lauulu

Ameerikas lähevad hästi müügiks tema plaadid

PRIIT KUUSK

Avades New Yorgi kuulsa Juilliard Schooli juubelialbumi, tabab meid üllatus, leides sellest ka eesti pianisti Indrek Lauulu foto ja eluloo valituna selle, nüüd saja-aastase kooli saja kõige tähelepanuväärsema lõpetanu hulka! See esinduslik, 200-leheküljeline rohkete fotodega väljaanne tutvustab olulisemat kooli ajaloost ja tänapäevast, seal on kirjas ka kooli 100. aastapäeva pidustuste tähtsamad ettevõtmised.

Kes on nende saja hulgas kõrvuti meie Indrek Lauuluga? Pianistid Van Cliburn, Stephen Hough, Yefim Bronfman, Frederic Chiu, viulidajad Itzhak Perlman, Sarah Chang, Cho-Liang Lin, Michael Haefliger, tšellist Yo-Yo Ma, trompetist Wynton Marsalis, lauljad Renée Fleming, Leontyne Price, Barbara Hendricks, Hei-Kyung Hong, heliloojad Philip Glass, Ellen Taaffe Zwilich ja Ned Rorem, dirigendid James Levine, James Conlon, Leonard Slatkin, Andrew Litton, Alan Gilbert, Marin Alsop ja paljud teised tuntud muusikud, samuti koreograafid Lar Lubovitch, Paul Taylor, näitleja Christine Baranski jne.

Indrek Lauul on Juilliardis õppinud kokku üheksa aastat, saanud sealt ainsa eesti muusikuna muusikamagistri ja doktorikraadi. Ta juhendajateks olid Peter Serkin ja Martin Canin. Albumis räägitakse tema esinemistest, plaadistustest ning lähemalt ka tööst Estonia klaverivabrikus omaniku, toodangu tutvustaja ning levitajana. Lugeja saab mõndagi teada Estonia klaverite ja meister Ernst Hiisi loost, tutvustusest ei puudu ka mitmed Eestiga seotud poliitilised seigad.

Indrek Lauulu heliplaadid on olnud meie klaverite hea reklaam. Populaarseimat neist, duubelplaati nelja klaverikontsertidega (Tšaikovski Esimene, Liszti Esimene, Griegi kontsert, Rahmaninovi Teine) on Ameerikas müüdnud juba üle 35 000 eksemplari! Klaverikontsertidest on kaks salvestatud Estonia ja kaks Steinway kontsertklaveriga. See kahe klaveri kasutus andis võimaluse klavereid ka kuuldeli-

selt kõrvutada. Kokku on väljaandja andmeil Indrek Lauulu plaate müüdnud juba 55 000, mis on teinud temast eesti kõige rohkem ostetud pianisti.

Selle aasta juulis tuli Indrek Lauul välja soolo-CD Liszti loomingust "My Favorite Liszt" 2 (Consolation nr 3, "Liebestraum" nr 3, Etüüd "Un Sospiro", Transsendentsed etüüdid nr 4, 9 ja 11, Schumanni "Pühenduse" ja Schuberti "Sereenaadi" transkriptsioonid). Liszti sarja esimene plaat jäi teisest maha bukleti trükkimise viibimise tõttu ja ilmus 20. septembril, sisaldades Sonaati h-moll, "Bénédiction de Dieu dans la solitude'i" ning kaht legendi. Kõigi CD-de väljaandja on USA firma Consonant Works. Igati asjatundlikud plaadiannotatsioonid on teinud firma norra juurtega omanik ja peaproduktent dr Ronald A. Stordahl ise. Liszti plaatide juures on ka CD-ROM, mis sisaldab Neeme Raua intervjuusid ameerika pianismiajaloolase David Dubali ning Indrek Lauuluga.

Consonant Worksi omanik Ronald Stordahl ütleb, et on väga õnnelik Indrek Lauulu suguse silmapaistva kunstnikuga kohtumise üle ja vaid tänu edule oma äris saab ta oma muusikahuvi rahuldada plaate välja andes. Järgmisena on plaanis Beethoveni Viies klaverikontsert, mille ta loodab plaadistada ERSOga, ning siis Brahmsi Esimene ja Teine ning Skrjabini Kontsert.

Mõni päev enne viimase CD ilmumist kirjutab Indrek Lauul: "Aga mis ma Ameerikas teen? Mul on ülesandeid nii pianistina kui vabrikandina: pianistina õpin uut repertuaari plaadistamiseks ja esinemiseks, vabrikandina esindan Estonia klaverivabrikut, käin klaveritüritustel ja kohtumas klientidega ning korraldan meie klaverite hulgemüüki USA ja Kanada klaveripoodidele. Näiteks ostis meie kontsertklaveri Toronto Eesti Maja, esinesin seal nii pianistina kui ka vabrikandina pilli tutvustades ja kontserti avades. Detroiti tegime eritellimusena klaveri sealsele miljardärile Nathan Forbesile,

Indrek Lauul edendab klaverikultuuri mitmel rindel.

FOTO TOOMAS VOLKMANN

sealgi on tulemas "avakontsert" – see on siis klaveri ostu järel toimuv esitlusõhtu. Eesti muusikast olen sealmail korduvalt esitanud Arvo Pärti ja Lepo Sumerat, eriti "Pala aastast 1981". Vahel on sellised avakontserdid väikesed küll mõõtmeilt, aga suured oma olemuselt ja hingelt. Näiteks sel kevadel mängis väike poiss ühe kliendi pool kodus Detroitis klaveril Eesti hümn ja tütar oli joonistanud paberile Eesti lipu.

JPMorgan Chase Bank'i vastuvõtul sain autasu panga presidendilt James Dimonilt üle kümneaastase hea koostöö eest. Osalesin Arnold Rüütli ja USA endise presidendi George W. Bush Sr. kokkusaamisel Eesti konsulaarosakonnas New Yorgis, kus talle anti autasu Eesti iseseisvuse toetamise eest. Vestluse käigus tundis Bush huvi ka meie klaverite vastu, küsis eraldi, et kas pillid on väga hea kvaliteediga ja kas ma ka ise mängin."

Juilliard Schooli juubelialbumi avatervituses ütleb Hillary Rodham Clinton kooli lõpetanute rolli kohta: "Vilistlaste auväärne rida on elustav ja edasiviiv jõud kõikjal maailmas." Muusikatempel tutvustab end ja oma kasvandikke oma maine vääriiselt.

Kitarriorkestrid Saksamaalt. Orkester nagu pill

AET MIKLI

5. –9. septembrini 2005 andsid Viljandis, Tartus, Narvas ja Tallinnas kontserte kaks kitarriorkestrit Saksamaalt. Need olid GuitArt Heidelbergist, mis tegutseb aastast 1991, ja Bielefeldi kitarriansambel. Kummalgi orkestril on seljataga kaalukas kontserdiminevik, plaadistused ja konkursivõidud. Orkestrantideks on valdavalt muusikakoolide õpilased. Solistidena esinesid GuitArt orkestri ees gruusia päritolu vennad David ja Nick Kvaratshelia (kõlas Joseph Haydni "Kontsert lüürile", seatud kahele kitarrile ja kitarriorkestrile).

Kitarr ei ole Eestis orkestripillina tavaline nähtus. Ometi on kitarriorkestri traditsioon Eestis täiesti olemas. Alates 2002. aastast on kitarriseltsi korraldatavates õppelaagrites Tartus, Pühajärvel ja Põltsamaal toimunud individuaaltundide kõrval ka orkestriproovid. Sellest hoolimata oli neis kontsertides kuulajale kindlasti ka üllatusmoment olemas. Ansambli mäng on meie muusikakoolides levinud tegevus, kuid pisut teine asi on

Orkester nagu pill.

näha paarikümnet noort kitarristi vilunud dirigenti jälgimas.

Paljukitarrilises koosseisus ei saa seadete tegemisel lähtuda printsibist "kitarr on pill nagu orkester". Et orkester võiks kõlada nagu üksainus suur pill, peavad partituuri kihid olema suhteliselt lihtsad ja ebakitarrilikult mitte-väga-paljuhäälsed. Seega ei maksnudki otsida ük-

sikutest partiidest virtuoossust ega keerukust. Kitarriorkestri fenomen peitub muus, efekt saavutatakse teiste vahenditega: väga täpne koosmusitseerimine (dirigeerisid kitarristiharidusega Hans Imer ja Helmut Oesterreich), ebakitarrilikult lai dünaamiline skaala, ülihuvitav originaalrepertuaar (Leo Brouwer) ja seaded (Mendelssohn-Bartholdy, Dowland, Morley).

Lõpetuseks peaks tegema kummar-duse Saksa kitarriopeetuse traditsioonidele. Näib, et mitte ilmaaegu ei ole Soomes elav hispaanlasest kitarripedagoogika autoriteet Juan Antonio Muro tõstnud klassikalise kitarrilise õpetamise eeskujuna esile just Saksamaad. Üldmulje igast üksikust mängijast eraldi ja kõigest koos oli kultuurne, hea kõrvale kuulata ja silmale vaadata.

Eraldi tänu veel Kristel Kuslapile Forest Music Agencyst, kes on asunud jõudsalt Eesti kitarrile edendama ja esinejaid "maale tooma".

Kandleansambel Kukulind 30!

LIISI LAANEMETS

Kandleansambel Kukulind tähistas 22. oktoobril kontserdiga Tallinna Metodisti kirikus oma kolmekümnendat tegevusaastat. Laiemale publikule ehk ainult nime poolest tuttav kollektiiv tuli kokku 1975. aasta sügisel, kui osa tollaegse Tallinna Lastemuusikakooli lõpetajatest otsustas koos oma õpetaja Els Roodega luua kandleansambli. Nimi Kukulind tekkis küll alles kümnendaks sünnipäevaks, enne seda oldi Ohakad või lihtsalt kandleansambel. Aja jooksul on selles mänginud paljud Lastemuusikakooli vilistlased, kellest nii mõnigi tegutseb elukutselise muusikuna (Kristi Mühling, Tuule Kann). Kogu selle aja on ansambli juhtinud Els Roode, kelle kõrval juhatab juubelikontserdil ka Eesti Muusikaakadeemia kandleeriala üliõpilane Ella Maidre. Kukulinnu repertuaar on alati olnud lai, rahvamuusikast klassikani. Sageli on kasutatud erinevaid instrumentaalsoliste, viiulit, flööti, fagotti, kontrabassi, ning lauljaid. Juubelikontserdi kaava koosnes üksnes eesti heliloojate teostest (Ester Mägi, Eduard Tubin, Anti Marguste, Edgar Arro, Peeter Süda, Gennadi Taniel

Kukulind näitab oma repertuaariga kandle mitmekülgseid võimalusi.
FOTO ERAKOGUST

jt). Neid oli nii Kukulinnu põhirepertuaarist (Mägi "Tantsides", Tanieli "Runosüit" jt) kui ka täiesti uusi (Süda "Fuuga", Marguste "Õhtu ilu" jt). Lisaks muusikale näidati suurel ekraanil pilte ansambli ajaloo, mida kommenteeris Els Roode. Kukulinnu ajalugu on olnud aga liiga kirju, et kõiki huvitavaid seiku paari sõnaga kokku võtta. Ansambli aktiivne kontserttegevus on teda viinud enne Eesti taasiseseisvumist peamiselt ida poole, Nõukogude Liidu vabariikidesse, alates 1990ndate algusest Lääne-Euroopasse. Palju kordi on esinetud Rootsis ja Saksamaal, kuid käidud on ka Belgias, Šveitsis, Norras jm. Samas on Kukulind olnud sage esineja Eestit külastanud turistidele. Alati on osaletud laulu- ja tantsupidudel, vabariiklikel rahvamuusikapidudel ning üle-eestiliste orkestrijuhude rahvapilliorkestri töös ja tegemistes. Vaatamata oma mitteprofessionaalsele koosseisule on Kukulind alati püüelnud kõrge muusikalise taseme poole, et näidata kromaatilise kandle mitmekülgseid võimalusi.

Eeskuju, kes oli, on ja jääb suureks

Ain Sarv (5. 01 1948 – 26. 09. 2005)

KRISTA SILDOJA

Ain Sarv läks ära rahulikult ja väärikalt. Just väärikus on sõna, mis iseloomustab iga tema tegu, algusest lõpuni, mil teda tundsin.

Meie tutvus sai alguse täiesti juhuslikult. Kui olin noore muusikaõppurina visatud pea ees tundmatusse *à la* "mine ja mängi lastele folklooritunnis viiulit", tegi tollane viiuliõpetaja kiire ettepaneku. Kohusetundlikuna võtsingi koos sõbrannaga jalge alla tee Vanalinna Muusikamajja, kus meid ootasid ees lapsed ning nende kaks säravat õpetajat. Õie oma rahuliku olekuga ja Ain oma alatise suhtlemisvalmidusega ei jätnud meile võimalustki sealt plehku panna, ei siis ega ka edaspidi. Nii oli mind mulle eneselegi teadmata uputatud pärimusmuusika maailma.

Ajapikku said meist sõbrad. Sõbrad, kes kokku saades täiendasid teineteise teadmisi uute, eelkõige muidugi muusikaliste nüansside alal. Elus kogenenumana juhatas Ain väga peenelt kätte kõik tänaseks väärtusi omavad teetsad, jättes sealjuures alati lõpliku valiku tegemise minule. Kui mõni teets oli Aini meelest vale, siis nüüd, tagantjärele mõeldes, ei heitnud ta seda mulle sõnades ette, hoidis enda teada. Ta andis aega, et sellest ise aru saada.

Meenutades Aini, meenuvad kohe tema tulised kired. Ei tea, kas kirk saab olagi midagi muud kui tuline. Kõigile sõpradele jääb alatiseks mällu kiirel sammul liikuv Ain koos oma fotoaparaadiga. Tundus, et ta pani kogu oma kopika filmirullidesse ning fotode ilmutamiseks. Ehk on paljudele teadmata, et Ain püüdis pildistada muusikat, mitte pelgalt selle esitajat. Kui vaadata tema koostatud fotoalbumeid, saab selgeks, milline oli tema muusikaline maitse.

Olles fenomenaaalse mäluga, hoidis ta alati värskena lood, mis olid talle olulised. Taas ja taas oli neid lugusid huvitav kuulata, olgugi et sisu oli ammu teada. Ta jutustas need lood ka meile tähtsaks. Eriti nauditavad olid Aini uued teooriad mingi talle olulise nähtuse kohta. Neid jätkus tal kultuuriajaloo, rahvaste põlvnemise, pillide ajaloolise päritolu ja kõige muu värvika, ent mittemõõdetava kohta. Ja oma kindla veenmisoskusega pani ta kuulajad seda kõike ka uskuma.

Aini suurim põlgus mõne kaaskodaniku vastu väljendus lühikeses resoluutselt öeldud lauses: "Talle ma enam terekätt ei anna!" Ja Aini põlgust oli võimalik teada, kui tehti kurja pärimuskultuuri põlvväärtustele. Miks pidi üks mees valutama südant nii kirglikult? Andkem talle see andeks. Meie maailm oleks palju vaesem ning täis korralagedust, kui ei leiduks Aini-taolisi kordnikke.

Lühikese meenutuse lõpetuseks tahaksin püstitada oma südames sümbolse samba mehele, kes armastas väga oma abikaasat ja perekonda, oma päritolu, oma maad ja rahvast, oma rahva laule ja lugusid, ning kes seda kõike kirglikult teda järgivatele jüngeritele edasi pärandas. Seda sammast ei saa ükski institutsioon ära keelata ega ka maha võtta. Usun, et allakirjutanuid on väga-väga palju.

Ain Sarv – pärimusmuusik, kes kirglikult hoidis meie rahvatraditsioone. Fotol: sisse juhatamas noorte etnokate esinemisi suvel 2004.

FOTO KRISTA SILDOJA

Jaan Õun 60

1. oktoobril tähistati flötist Jaan Õuna 60. sünniaastapäeva. Teatri- ja Muusikamuuseumis toimus rahvusvahelist muusikapäeva tähistav kontsert, mis tänavu oli pühendatud flöödile ja flöödimängijatele, ning Eesti Muusikaakadeemias Eesti Flöödiühingu korraldatud kontsert.

TMMi kontserdi esimeses pooles vestlesid ja mängisid Grigori Maltizov (plokklööti), Taavi-Mats Utt (plokklööti), Reet Sukk (plokklööti, bask-ross-traversflööti) ning Sofia Maltizova (tšello).

Kontserdi teine pool oli pühendatud Jaan Õuna mälestusele, kelle sünnist möödus samal päeval 60 aastat. Sel puhul oli Alo Põldmäe muuseumi kokku kutsunud nii tema pere, kolleegid, sõbrad kui ka kõik teised, kes tema muusikast osa on saanud. Üheskoos meenutati olnud ja kuulati salvestusi. Jaan Õuna noorem tütar Liis Kuurme välkis lühidalt oma isa noorpõlvest ja õpingutest. Abikaasa Katrin Õun oli välja otsinud suure hulga vanu fotosid, mida sai ekraanil muusika taustaks vaadata.

Kolleeg ja ansamblikaaslane Heiki Mätlik meenutas Camerata Tallinna parimaid hetki ning pakkus kuulata katkendeid vanadest salvestustest. Mätlik rõhutas, et Jaan Õun ei jätnud kunagi kasutamata võimalust tellida muusikat eesti autoritelt. Selle näiteks esitati koos allakirjutatuna teine ja kolmas osa Alo Põldmäe Sonatiinist altflöödile ja kitarrile.

Sõna said ka Jaan Õuna kasvandikud Janika Lentsius ja Mihkel Peäske. Mõlemad esitasid eesti muusikat. Ette kanti Lepo Sumera "Vaikiv odalisk" ning Heino Elleri "Jõel".

Eesti Flöödiühing tähistas sama sündmust õhtuse kontserdiga Eesti Muusikaakadeemia orelisaalis.

Esinesid Jaan Õuna õpilased Monika Mattiesen (orelil Mart Siimer), Ann Õun, Tarmo Johannes, Tauno Saviak ning Janika Lentsius (klaveril Nata-Ly Sakkos).

Kontserdi sisse juhatanud Mihkel Peäske palus kõikidel, kes lavale astuvad, musitseerimise kõrvale ka mõni Jaaniga seotud mälestus jutustada. Neid sai õhtu jooksul kuulda mitmeid ning värvikaid, Jaani vaimukatest kommentaaridest muusika teemadel kuni kalamehejuttudeni.

Jaan Õunale pühendatud õhtu lõpetati klaasi hea eestimaise (!) õunasiidriga.

Allakirjutanu tänab südamest kõiki korraldajaid ja toetajaid.

Ann Õun

Jaan Õun 1995. aastal. FOTO ERAKOGUST

Eesti Muusikanõukogu preemiad

Eesti Muusikanõukogu selleaastased preemiad pälvisid Olav Ehala – põlvkondi, maitseid ja südameid ühendava heliloomingu eest ning Arvo Leibur – panuse eest ERSO kõlapildi kujundamisse ja silmapaistva solistitegevuse eest.

FOTOD PEETER PAASMÄE JA EESTI KONTSERDI ARHIIV

Anna-Liisa Bezrodny ja Irina Zahharenkova edukad rahvusvahelistel konkurssidel

Viuldaja Anna-Liisa Bezrodny (fotol paremal) võitis II preemia XII rahvusvahelisel Johannes Brahmsi nimelisel viiuldajate konkursil Pörschachis (Austria). 28. augustil alanud konkursil alustas 47 viiuldajat, finaali jõudis neist kuus. Anna-Liisa Bezrodny sai ka hiljuti Londoni Sümfooniaorkestri väljapaistva noore muusiku aastapreemia (London Symphony Orchestra PROMIS Award).

FOTO INTERNETIST

Eesti Muusikaakadeemia doktorant, pianist Irina Zahharenkova võitis esikoha Bukaresti XVII rahvusvahelisel pianistide konkursil "Remember Enescu". Zahharenkovale määrati lisaks esikohale ka eripreemia George Enescu sonaadi parima esituse eest. On märkimisväärne, et Irina Zahharenkova on saavutanud kuus rahvusvahelist laureaadi-tiitlit vähem kui kahe aasta jooksul.

FOTO INTERNETIST

MELOMAAN

Ester Mägi. Laulupuud.
Eesti Rahvusmeeskoor,
Ants Soots. Tartu Ülikooli
Akadeemiline Naiskoor,
Vaike Uibopuu.
Alba Records NCD 25

Hiljuti talletati igavikku plaaditais eesti ühe rahvuslikemalt mõtleval heliloojal Ester Mägil kooriloomingut aastatest 1971–1996. Mikrofonidega tuli kohale Alba Records Tamperele, kes on eesti heliloojate, interpreetide ja dirigentide tööd salvestanud mitmeid kordi varemgi. Salvestamist koordineeris Eesti Kontsert ning finantseeris Kultuurkapital. Laule esitasid meie suurekoorimuusika kaks lipulaeva, RAM ja TÜ Akadeemiline Naiskoor. Et esimene neist on kutseline ja teine harrastuskoor, oli kuulda vahest ainult tämbri, mis meeskooril on ühtlasem ja tumisem. Muusikalised taotlused on mõlemal seevastu orgaanilised ja kindlakäeliselt läbi viidud, intonatsioon peaaegu alati puhas ja helikanga kihid selgelt eristatud. Tegemist on väga põhjalikult koostatud kava ja viimistletud esitustega, millest võiks saada iga eesti muusika plaadiriivuli au ja uhkus. Kuigi plaat ise väärib hoidmist pigem plaadimängijas kui riivulis.

Ester Mägi originaalloomingul, mida sellelt plaadilt kuuleb, on vähe tegemist muusikalise rahvuslusega, millega meie autoriteetseimat naisheliloojat enamasti seostatakse. Mingil määral aga siiski. Mägi tsiteerib rahvaviisi nii väikeste ühikutena, et selle jälgimine muu-

tub võimatuks. Ta valdab oma muusikalist emakeelt ja kirjutab nagu rahvalaulik. Sealjuures on tema helikeel võrdlemisvõimeline, otsekui jätkaks ta seda, mis tema õpetajal Mart Saarel omal ajal pooleli jäi.

Retrospektiivis Ester Mägi koorimuusikast leiab mitmeid viiteid kirjutamise ajale: nii on seal näiteks 1988. aastal kirjutatud jõululaul “Püha öö” teemale, kaelamurdvalt keeruline “Õõlaul” 1968. aastast, kui koorimuusika muutus instrumentaalsemaks, ja “Lapi laul” aastast 1971, mil kogusid populaarsust ekspeditsioonid soomeugri rahvaste juurde. Ei puudu ka laulud Juhan Liivi, Ernst Enno, Gustav Suitsu ja teiste eesti luuleklassikute tekstidele.

Koorid kõlavad, nagu oleks salvestusele eelnenud halastamatu luukamber ja mitu kuud pingelist tööd. Sedavõrd täpsed on sisseastumised, äravõtmised ja diinaamika, sedavõrd hästi häälestuvad klastrid ning sedavõrd hea on ansambli tühendus ja tasakaal erinevate häälerühmade vahel. Vahest ainult tenorite tämber on kohati liiga jõuline.

Mulje oleks olnud täiuslik, kui helikeele värskus oleks kajastunud ka plaadiümbrisel, mis ajas pigem haigutama. Meeldivalt korrektselt olid ära toodud laulutekstid koos ingliskeelse tõlkega, kuid paremad fotod, isikupärasem värvi- ja kirjavali ning selgemini paigutatud pealkirjad oleksid asjale palju juurde andnud. Kuid koorimuusika on Eestis paratamatult nii traditsioonikeskne, et sellest vallast midagi avangardset oodata olekski ilmselt põhjendamatu. Eestluse manifest nii kõrgel tasemel, nagu kõnealune plaat seda väljendab, on aga juba iseenesest märkimisväärne sündmus.

Tui Hirv

Eesti mustrid. Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor.
TÜAN 2005

Pitsilised, õhkõrnad mustrid plaadi ümbrisel sümboliseerivad midagi eestlaslikku ja igikestvat ning seda rahvuslikku tunnet väljendab kogu “Eesti mustrite” plaat. Seda on hea tutvustada meie kultuurist huvitatud külalistele ning loomulikult ka ise kodus kuulata.

Tunnistan ausalt, et ega mul enne selle plaadiga tutvumist väga suurt huvi naiskooride vastu polnudki – segakooril olid minu arvates olemas suuremad ja huvitavamad kõlavõimalused. See plaat pani mind aga tõsiselt huvi tundma just naishäälele loodud repertuaari vastu ja ootama järege juba olemasolevatele plaatidele. Miks? Sest neid teoseid pole õpitud kuidagi üledõõ ega kiiruga, vaid iga laulu on lihvitud nagu vääriskivi ning otsitud üles naiskoori varjatud võimalused.

Kõige vanem laul plaadil on Miina Härma “Küll oli ilus mu õieke” aastast 1887, mille on naiskoorile seadnud Ants Sõõt. Mulle meeldis Sõõdi seade juures see delikaatne nüüdisaegsema harmoonia lisamine ning naiskoori registreid hea tundmine ja kasutamine. Samuti meeldis Aarne Männiku seade Cyrillus Kreegi laulust “Meil aiaäärne tänavas”, kus harmooniad olid veelgi tänapäevasemad ja kõik muutused julgelt läbi viidud. Härma ja Kreegi järel tulevad reas Mart Saar, Gustav Ernesaks, Ester Mägi, Lembit Veevo, Veljo Tormis, Arvo Pärt,

Alo Ritsing ning uemate mustritena kõlavad plaadil Märt Ratassepä ja Katrin Alleri laulud. Kaks viimast heliloojat eristuvad stiililiselt tuntud kooriklassikutest.

TÜ Akadeemilise Naiskoori puhul on tunne, et neile võib kirjutada ükskõik kui raske teose, nende esituses kõlab see ikkagi nagu mänglev ja põnev seiklus uuel ja huvitaval helimaastikul. Koori väga heast tasemest annavad tunnistust võidud Eesti kammerkooride konkursil Rakveres (2004) ja naiskooride võistlulaulmisel Tallinnas (2005), kus lisaks parima naiskoori tiitlile võideti veel žürii eripreemia kohustusliku teose esitamise eest.

Selle plaadi sära ja hing on Vaike Uibopuu, kes juhatab TÜ Akadeemilist Naiskoori alates 1963. aastast ning kes praeguseks on juhtimise üle andnud Triin Kochile, samuti Ene Ahven, kes on olnud koori koormeister alates 1971. aastast. Plaadi lindistamise juures on väga oluline ka salvestaja Maido Maadiku professionaalne töö.

Plaat on koori kauaaegse dirigendi Vaike Uibopuu nägu – selles on õhkõrna ja tundliku kõla, karakterit ja tugevust, naislikku sarmi ning lõputut püüdlemist täiuslikkuse poole.

Ootan uudishimulikult järege neile neljale plaadile, mida TÜ Akadeemiline Naiskoor meile viimase kümne aasta jooksul on kinkinud, ning soovin uuele dirigendile huvitavaid repertuaarileide ja sedasama lõputut ja järelejätmatu kauni kõla ja täiusliku harmoonia otsingut. Ootame ka teistelt eesti heliloojatelt uusi teoseid TÜ Akadeemilisele Naiskoorile, kes suudab võimatugi võimalikuks laulda, iga pisiasja juures vaeva näha ning väsimatult uusi kõlavärve, karaktereid ja mustreid luua.

Piret Rips

November

Tallinnas

- 1. 11** kell 22 Pühakute päeva öökontsert: Gregooriuse laulu ansambel Scola Cantorum Riga, Artis Gaga (saksofon) toomkirikus
- 2. 11** kell 18 Hingedepäeva kontsert: kammerkoor Voces Musicales, Tallinna Kammerorkester, Andres Mustonen (dirigent)
- 2. 11** kell 19 Hingedepäeva kontsert. Salieri "Reekviem": ERSO, Tallinna Poistekoor, Kädy Plaas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Mati Turi (tenor), Priit Volmer (bass), Risto Joost (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 2. 11** kell 19 Ultra Jazz: François Courneloup (saksofonid), Marc Ducret (kitarr), Martin France (löökpillid) Teatris NO99
- 3. 11** kell 19 Festival "Orient" esitleb: Põimunud kired. India kathak & hispaania flamenko Estonia kontserdisaalis
- 4. 11** kell 18 Tiia Tenno (orel), Toomas Vavilov (klarnet) Niguliste kirikus
- 4. 11** kell 21 Ultra Jazz. Ekspeditsioon: Taavi Kerikmäe (klahvpillid), Mart Soo (kitarr), Romeo Monteiro (löökpillid), Juozas Milašius (kitarr) NO99 jazzklubis
- 5. 11** kell 12 Orelipooltund: Tiia Tenno – Hille Poroson toomkirikus
- 5. 11** kell 18 Oleg Pissarenko Trio raekojas
- 5. 11** kell 19 Bel canto gala: Pärnu Linnaorkester, Cristina Barbieri (sopran), Gabriella Colecchia (metsosopran), Andres Mustonen (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 5. 11** kell 20 Mis toimub: NYD Ensemble'i keelpillikvartett & Küberstuudio Tallinna Kunstihoones
- 6. 11** kell 17 Hortus Musicus Kadrioru lossis
- 6. 11** kell 19 Kui armastad, leia mind: Trio Romanss, Modern Fox, Aleksander Ivaškevits Šalme kultuurikeskuses
- 7. 11** kell 20 Kluster meets King Crimson: Kimmo Pohjonen (akordion), Samuli Kosminen (löökpillid), Trey Gunn (kitarr), Pat Mastelotto (löökpillid) Rock Cafés
- 8. 11** kell 19 Rein Rannap (klaver) Estonia kontserdisaalis
- 9. 11** kell 19 Isad ja pojad: Olav Ehala (klaver), Tanel Ehala (klaver), Pärnu Linnaorkester,

- Kiigelaulukuuik, Erki Pehk (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 9. 11** kell 19 Ultra Jazz: Joëlle Léandre (kontrabass) & Jean-Luc Cappozzo (trompet) Tallinna Kunstihoones
- 10.–13. 11** Festival "Fiesta de la guitarra"
- 10. 11** kell 19 Anne Adams & Jaan Soõt Mustpeade Majas
- 11. 11** kell 19 Võluv klassika: Arvo Leibur (viul), Daniel Raiskin (vioola), ERSO, Jüri Alperden (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 12. 11** kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
- 12. 11** kell 16 Juudi ja araabia intonatsioonid Euroopas: Hortus Musicus Väravatornis
- 12. 11** kell 19 Schuberti/Berté kammeroperett "Kolme neitsi maja" Rahvuskooper Estonia kammerisaalis *
- 15. 11** kell 18 Ansambel Resonabilis Hobuveskis
- 15. 11** kell 18 Magistrikontsert: Sofia Nesterova (klaver, interpretatsioonipedagoogika) Eesti Muusikaakadeemias
- 16. 11** kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent), ansamblid Vox Clamantis, Weekend Guitar Trio ja Improloo Estonia kontserdisaalis
- 17. 11** kell 18 Jazz akadeemias: EMA bigbänd, EMA jazzmuusika osakonna I kursuse ansambel Eesti Muusikaakadeemias
- 18. 11** kell 19 Cantores vagantes Niguliste kirikus
- 18. 11** kell 19 Rahvuskooper Estonia koor ja sümfooniaorkester, Moskva Suure Teatri solistid Estonia kontserdisaalis
- 19. 11** kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
- 19. 11** kell 18 Brian Melvin Trio raekojas
- 19. 11** kell 19 Aleksander Rudin (tšello, klaver, dirigent), Tallinna Kammerorkester Estonia kontserdisaalis
- 19. ja 20. 11** kell 19 Schuberti/Berté kammeroperett "Kolme neitsi maja" Rahvuskooper Estonia kammerisaalis *
- 20. 11** kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Vardo Rumessen (klaver)
- 21. 11** kell 19 Juudi süvakultuuri festival "Ariel": Crakow Kletzmer Band (Poola) Estonia kontserdi-

- saalis
- 22. 11** kell 15 Lõunamuusika. New masters on tour: Gemma Rosefield (tšello), Inon Barnatan (klaver), Geoffroy Couteau (klaver) Estonia kontserdisaalis
- 22. ja 23. 11** kell 19.30 Juudi süvakultuuri festival "Ariel". Jeemeni laulud: Lea Avraham & Bnei Teman Group (Iisrael) Kanuti Gildi saalis
- 24. 11** kell 18 Jubilate 2005 – Arvo Pärt: kontsert Eesti Muusikaakadeemias
- 25. 11** kell 19 Advendikontsert. Schuberti Missa Es-duur: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Mati Turi (tenor), Tiit Kogerman (tenor), Uku Joller (bass), Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 25. ja 26. 11** kell 19 Schuberti/Berté kammeroperett "Kolme neitsi maja" Rahvuskooper Estonia kammerisaalis
- 26. 11** kell 12 Orelipooltund: Piret Aidulo toomkirikus
- 26. 11** kell 15 J. S. Bach'i Missa h-moll: muusikud Eestist ja Soomest, Elja Puukko (dirigent) toomkirikus
- 26. 11** kell 18 Flutish Kingdom IV: Neeme Punder (flööt), Lembit Orge (klavessiin) raekojas
- 26. 11** kell 18 Concertatus celatus. René Eespere autoriõhtu: Tallinna Kammerorkester, Jelena Voznessenskaja (sopran), François Soulet (tenor), Sauli Tiilikainen (bass), Marius Järvi (tšello), Toomas Vavilov (klarnet), Risto Joost (dirigent) Metodisti kirikus
- 26. 11** kell 19 Eesti Vähiliidu heategevuslik kontsert "Valguse heli": Raivo Tafenu ansambel, Helin-Mari Arder, Sergio Bastos, Raivo E. Tamm (tekst) Estonia kontserdisaalis
- 27. 11** kell 14 Schuberti/Berté kammeroperett "Kolme neitsi maja" Rahvuskooper Estonia kammerisaalis
- 27. 11** kell 17 Quartetto Gelato: Cynthia Steljes (oboe, inglissarv), Alexander Sevastian (akordion, klaver), Kristina Reiko Cooper (tšello), Peter DeSotto (tenor, viul, mandoliin) Estonia kontserdisaalis
- 27. 11** kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Neeme Punder (flööt), Harry Traksmann (viul), Arvo Haasmaa (vioola), Leho Karin (tšello)
- 29. 11** kell 19 Jenny, Polly, Nanna

- Kurt Weill: Triini Ella (vokaal), Toomas Tross (tekst), Jorma Toots (klahvpillid), Taavo Rimmel (kontrabass), Meelis Vind (klarnet) Hobuveskis

Tartus

- 1.–5. 11** Tartu orelimuusika päevad
- 1. 11** kell 19 Hortus Musicus, Andres Uibo (orel) Peetri kirikus
- 2. 11** kell 18 Hingedepäeva kontsert: Vanemuise sümfooniaorkester, Boris Brovtsyn (viul), Anu Tali (dirigent) Salemi kirikus
- 2. 11** kell 19 Urmas Taniloo (orel), Indrek Leivategija (tšello) Jaani kirikus
- 3. 11** kell 19 Tummfilm "Kristus", Toomas Trass (oreliimprovisatsioonid), Vox Clamantis Pauluse kirikus
- 3. 11** kell 20 Džässineljapäev: Liina Saare kvartett Ülikooli kohvikus
- 4. 11** kell 19 Peter van Dijk (orel) Peetri kirikus
- 5. 11** kell 19 Hingedepäeva kontsert. Salieri "Reekviem": ERSO, Tallinna Poistekoor, Kädy Plaas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Mati Turi (tenor), Priit Volmer (bass), Risto Joost (dirigent) Pärnu kontserdimajas
- 5. 11** kell 12 ja 19 Bernsteini muusikal "West Side Story" Vanemuise suures majas
- 6. 11** kell 16 Tantsu- ja draamaetendus "Suveöö unenägu" Vanemuise suures majas *
- 9. 11** kell 19 Ah, ilma naisteta: operetigala Vanemuise väikeses majas
- 10.–13. 11** Festival "Fiesta de la guitarra"
- 10. 11** kell 19 Mozarti ooper "Võlflööti" Vanemuise suures majas
- 10. 11** kell 20 Džässineljapäev: Raul Söödi kvartett Ülikooli kohvikus
- 11. ja 16. 11** kell 19 Toomas Eduri tantsuetendus "E-duur" Vanemuise suures majas
- 11. 11** kell 19 Isad ja pojad: Olav Ehala (klaver), Tanel Ehala (klaver), Pärnu Linnaorkester, Kiigelaulukuuik, Erki Pehk (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
- 13. 11** kell 16 Bocki muusikal "Viuldaja katuse!" Vanemuise suures majas *
- 16. 11** kell 19 Meistrite Akadeemia: Sigrid Kuulmann (viul), Marko

Martin (klaver) Tartu Ülikooli aulas
16. 11 kell 19 Estraadist jazzini: Marju Kuut (vokaal), Vova Kalpin (kitarr), Hain Hõlpus (klahvripillid), Uku Kuut (löökriistad) Sadamateatris
16. 11 kell 19 Anne Adams & Jaan Sööt Tartu Ülikooli ajaloo muuseumis
16. 11 kell 19 Verdi ooper "Traviata" Vanemuise väikeses majas
17. 11 kell 19 Aleksander Rudin (tšello, klaver, dirigent), Tallinna Kammerorkester Vanemuise kontserdimajas
18. 11 kell 19 Mozarti ooper "Võlflööd" Vanemuise suures majas
20. 11 kell 12 ja 19 Webberi muusikal "Cats" Vanemuise suures majas

22. 11 kell 19 Ah, ilma naisteta: operetigala Vanemuise väikeses majas
25. 11 kell 19 Quartetto Gelato: Cynthia Steljes (oboe, inglissarv), Alexander Sevastian (akordion, klaver), Kristina Reiko Cooper (tšello), Peter DeSotto (tenor, viiul, mandoliin) Tartu Ülikooli aulas
25. 11 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas
26. 11 kell 17 Heino Kaljuste 80. sünniaastapäevale pühendatud Tartu linna koolikoorige kontsert Tartu Ülikooli aulas
26. 11 kell 19 Ruslan Stepanovi tantsumoetus "Anathema" Sadamateatris
27. 11 kell 12 ja 19 Bernsteini muusikal "West Side Story" Vanemuise suures majas

27. 11 kell 14 Üleriigilise laste ja noorte lauljate võistluse "Jõulutäht 2005" finaalkontsert Jaani kirikus
27. 11 kell 16 Advendikontsert. Schuberti Missa Es-duur: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Mati Turi (tenor), Tiit Kogerman (tenor), Uku Joller (bass), Nikolai Aleksejev (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
30. 11 kell 18 Talvemuinasjutt: las- teetendus Eugen Kapi muusikaga Vanemuise suures majas

Pärnus

4. 11 kell 19 Hingedepäeva kontsert. Salieri "Reekviem": ERSO, Tallinna Poistekoor, Kady Plaas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Mati Turi (tenor), Priit Volmer (bass), Risto Joost (dirigent) Elisabeti kirikus

5. 11 kell 17 Ultra Jazz: Joëlle Léandre (kontrabass) Uue Kunsti Muuseumis
5. 11 kell 19 Festival "Orient" esitleb: Põimunud kired. India katham & hispaania flamenko Pärnu kontserdimajas
10.-13. 11 Festival "Fiesta de la guitarra"
11. 11 kell 19 Anne Adams & Jaan Sööt Endla teatri küünis
13. 11 kell 17 Isad ja pojad: Olav Ehala (klaver), Tanel Ehala (klaver), Pärnu Linnaorkester, Kiigelaulukuuk, Erki Pehk (dirigent) Pärnu kontserdimajas
17. 11 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent), ansambelid Vox Clamantis, Weekend Guitar Trio ja Improloo Pärnu kontserdimajas
18. 11 kell 19 Meistrite Akadeemia: Virgo Veldi (saksofon), Kai Ratassepp (klaver) Elisabeti kirikus
19. ja 20. 11 kell 10 Kesk sügisulgu: Pärnu linna ja maakonna koolinoorte solistide võistlus Pärnu kontserdimajas
25. 11 kell 18 Kesk sügisulgu: Pärnu linna ja maakonna koolinoorte solistide võistluse finaalkontsert Pärnu kontserdimajas
26. 11 kell 19 Advendikontsert. Schuberti Missa Es-duur: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Mati Turi (tenor), Tiit Kogerman (tenor), Uku Joller (bass), Nikolai Aleksejev (dirigent) Pärnu kontserdimajas
27. 11 kell 14 Päkapiküla ehk Väga triibuline jõulude ootus: Päkapiküla orkester, Lasteekraani muusikastudio mudilaskoorigid, Gerli Padar Pärnu kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

1. 11 kell 19 Anne-Liis Poll (sopran), Alina Sakalouckaya (mandoliin), Marju Riisikamp (positiivorel) Jõgeva kiriklas
1. 11 kell 19 Hingedepäeva kontsert. Salieri "Reekviem": ERSO, Tallinna Poistekoor, Kady Plaas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Mati Turi (tenor), Priit Volmer (bass), Risto Joost (dirigent) Jõhvi kontserdimajas
2. 11 kell 18 Hingedega mõtetes ja muusikas: Heiki Mätlik (kitarr), Sulev Teppart (tekst) Karksi kultuurikeskuses
2. 11 kell 19 Mihkel Mattisen (klaver) Kärkla kultuurikeskuses
3. 11 kell 19 Hingedega mõtetes ja muusikas: Heiki Mätlik (kitarr), Sulev Teppart (tekst) Jõhvi kont-

serdimajas
3. 11 kell 19 Ultra Jazz: François Courneloup (saksofonid), Marc Ducret (kitarr), Martin France (löökpillid) Viljandi kultuurimajas
4. 11 kell 18 Rein Rannap (klaver) Otepää gümnaasiumis
4. 11 kell 18 NYJD Ensemble'i keelpillikvartett Viljandi Kultuuriakadeemias
4. 11 kell 19 Festival "Orient" esitleb: Põimunud kired. India katham & hispaania flamenko Jõhvi kontserdimajas
5. 11 kell 16 Hingemuusika: Virgo Veldi (saksofon), Tiia Tenno (orel) Türi Püha Martini kirikus
6. 11 kell 14 Kärt Johanson (vokaal), Robert Jürjendal (kitarr) Mäetaguse mõisas

8. 11 kell 19 Kui armastad, leia mind: Trio Romanss, Modern Fox, Aleksander Ivaškevits Jõhvi kontserdimajas
9. 11 kell 19 Anne Adams & Jaan Sööt Elva kultuurimajas
10. 11 kell 18 Meistrite Akadeemia: Virgo Veldi (saksofon), Kai Ratassepp (klaver) Narva linnuses
12. 11 kell 16 Hingemuusika: Virgo Veldi (saksofon), Tiia Tenno (orel) Tapa Jakobi kirikus
12. 11 kell 19 Isad ja pojad: Olav Ehala (klaver), Tanel Ehala (klaver), Pärnu Linnaorkester, Kiigelaulukuuk, Erki Pehk (dirigent) Jõhvi kontserdimajas
10.-13. 11 Festival "Fiesta de la guitarra"

15. 11 kell 15 Oksana Sinkova (flööt), Lea Leiten (klaver) Kohtla-Järve kultuurikeskuses
15. 11 kell 18.30 Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent), ansambelid Weekend Guitar Trio ja Improloo Kärkla kultuurikeskuses
17. 11 kell 19 Anne Adams & Jaan Sööt Põlva kultuurikeskuses
18. 11 kell 19 Aleksander Rudin (tšello, klaver, dirigent), Tallinna Kammerorkester Jõhvi kontserdimajas
19. 11 kell 18 Hingemuusika: Sigrid Orusaar (flööt), Meelis Milli (kitarr) Otepää Maarja kirikus

24. 11 kell 19 Meistrite Akadeemia: Ralf Taal (klaver) Viljandi Jaani kirikus
24. 11 kell 19 Advendikontsert. Schuberti Missa Es-duur: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Mati Turi (tenor), Tiit Kogerman (tenor), Uku Joller (bass), Nikolai Aleksejev (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

26. 11 kell 18 Hingemuusika: Sigrid Orusaar (flööt), Meelis Milli (kitarr) Hädameeste Miikaeli kirikus
26. 11 kell 19 Quartetto Gelato: Cynthia Steljes (oboe, inglissarv), Alexander Sevastian (akordion, klaver), Kristina Reiko Cooper (tšello), Peter DeSotto (tenor, viiul, mandoliin) Jõhvi kontserdimajas
27. 11 kell 15 ETV tütarlastekoor, Aarne Saluveer (dirigent) Kohtla-Järve kultuurikeskuses
30. 11 kell 19 Jenny, Polly, Nanna - Kurt Weill: Triin Ella (vokaal), Toomas Tross (tekst), Jorma Toots (klahvripillid), Taavo Remmel (kont- rabass), Meelis Vind (klarnet) Võru kultuurimajas Kannel

Andmed on kontrollitud 18. oktoobril
Detsembrikuu kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 11. novembriks aadressil kristina@ema.edu.ee

Täpsem info kodulehekülgedel: Eesti Filharmoonia Kammerkoor: www.epcc.ee

Eesti Interpretide Liit: www.interpreet.ee

Eesti Kontsert: www.concert.ee
Eesti Muusikaakadeemia: www.ema.edu.ee

Eesti muusikafestivalid: www.festivals.ee

ERSO: www.erso.ee

Jazzkontserdid: www.jazzkaar.ee

Jõhvi kontserdimaja: www.concert.ee

Kontserdid Tartus: www.tartu.ee

Pärnu Kontserdibüroo: www.parnukontsert.ee

Pärnu kontserdimaja: www.concert.ee

Rahvusooper Estonia: www.opera.ee

Rein Rannap: www.rannap.ee

Tallinna Filharmoonia: www.filharmoonia.ee

Tartu Kontsert: www.kontsert.ee

Teater Vanemuine: www.vanemuine.ee

Vanemuise kontserdimaja: www.concert.ee

Vox Clamantis: www.voxclamantis.ee

Üle-eestiline kultuuriütuste andmebaas: www.kultuuriinfo.ee

EESTI INTERPREETIDE LIIT **AKADEEMILINE KAMMERMUUSIKA**
www.interpreet.ee / www.estonianmusician.com

20. novembril kell 18.00, Kadrioru lossis

VARDO RUMESSEN

(klaver)

JOHANNES BRAHMS:
4 BALLAADI OP 10
EDUARD TUBIN:
BALLAAD MART SAARE TEEMALE CIS-MOLL
FRYDERYK CHOPIN:
BALLAAD NR 1 G-MOLL, OP 23
 BALLAAD NR 2 F-DUUR, OP 38
 BALLAAD NR 3 AS-DUUR, OP 47
 BALLAAD NR 4 F-MOLL, OP 52

PILETID 60 / 30
 MÜÜGIL PILETIMAAILMA MÜÜGIPUNKTIDES, EESTI KONTSERDI KASSAS JA TUND
 ENNE KONTSERDI ALGUST KOHAPEAL. WWW.PILETIMAAILM.COM

EESTI KUNSTMUSEUM
 Kadrioru loss, Wolzenbergi 37, Tallinn

KONTSERDISARJA TOETAJAD

EESTI INTERPREETIDE LIIT **AKADEEMILINE KAMMERMUUSIKA**
www.interpreet.ee / www.estonianmusician.com

27. novembril kell 18.00, Kadrioru lossis

NEEME PUNDER (flööt)

HARRY TRAKSMANN (viul)

ARVO HAASMA (vioola)

LEHO KARIN (tšello)

FRANZ JOSEPH HAYDN:
FLÖÖDIKVARTETID 1-5

PILETID 60 / 30
 MÜÜGIL PILETIMAAILMA MÜÜGIPUNKTIDES, EESTI KONTSERDI KASSAS JA TUND
 ENNE KONTSERDI ALGUST KOHAPEAL. WWW.PILETIMAAILM.COM

EESTI KUNSTMUSEUM
 Kadrioru loss, Wolzenbergi 37, Tallinn

KONTSERDISARJA TOETAJAD

Eesti Muusikaakadeemia kontserdid novembris 2005

15. november kell 18.00
 EMA kammersaal
 Magistrikontsert
 SOFIA NESTEROVA (klaver, interpretatsioonipedagoogika)

17. november kell 18.00
 EMA kammersaal
 JAZZ AKADEEMIAS
 EMA bigbänd
 EMA jazzmuusika osakonna I kursuse ansambel
 Kati Voorand (laul)
 Vallo Mänd (trompet)
 Roland Karu (saksofon)
 Jürmo Eespere (klaver)
 Erki Pärnoja (kitarr)
 Mihkel Mälgand (kontrabass)
 Eno Kollom (trummid)
 Juhendaja prof Anthony Branker

24. november kell 18.00
 EMA kammersaal
 JUBILATE 2005 – Arvo Pärt

EESTI MUUSIKA AKADEEMIA

Rävala pst 16
 Info 667 57 58

OSTAN HELIPLAATE AASTATEST 1960–1990

Ain Jonuks
 tel. 52 80 605
 Lille 14
 46301 Rakke
 Lääne-Virumaa

Fiesta de la guitarra
10.-13. NOVEMBER 2005

KONTSERDID TARTUS

Neapäev 10. november

19.00 **Duo LaPoLi** (Itaalia, klassikaline kitarr)

Tartu Jaani kirik 80.-/50.-

21.00 **Raoul Björkenheim & Jaak Sooäär** (Soome/Eesti)

Café Shakespeare 80.-/50.- *

Reede 11. november

17.00 **G. Otsa nim. muusikakooli Tiit Petersoni kitarriklassi õpilaste kontsert**

H. Elleri nim Tartu Muusikakool

19.00 **Rody van Gemert & Mikko Ikäheimo** (Soome)

Tartu Ülikooli aula 80.-/50.-

21.00 **Mart Soo Mart & Marek Talts - Duo 12 Keelt**

Café Shakespeare 50.-/25.-

Laupäev 12. november

17.00 **Tartu kitarristide kontsert**

H. Elleri nim. Tartu Muusikakool

19.00 **Duo Katona Twins** (Ungari)

Vanemuise Kontserdimaja 80.-/50.- *

21.00 **Noorte elektrikitarristide vabalava**

Café Shakespeare 25.-

Pühapäev 13. november

15.00 **Miguel Rivera, saadab Luis Carro Barquero** (Hispaania)

Tartu Jaani kirik 80.-/50.- *

17.00 **"Fiesta de la guitarra 05" lõppkontsert**

Tartu Ülikooli aula 60.-/30.-

KONTSERDID TEISTES LINNADES

10. nov. 19.00 Tallinn Estonia kontserdisaal **duo Katona Twins** (Ungari) *

11. nov. 19.00 Jõhvi Kontserdimaja **Miguel Rivera** (Hispaania)

11. nov. 18.00 Rakvere Gümnaasiumi aula **Ester Poli & Leopoldo Saracino** (Itaalia)

11. nov. 19.00 Tallinn Von Krahli Teater **Raoul Björkenheim & Jaak Sooäär** (Soome/Eesti) *

11. nov. 19.00 Pärnu raekoda **duo Katona Twins** (Ungari) *

12. nov. 18.00 Tallinn raekoja saal **Miguel Rivera** (Hispaania) *

12. nov. 19.00 Viljandi kultuurimaja **Ester Poli & Leopoldo Saracino** (Itaalia)

12. nov. 19.00 Võru Muusikakool **duo Rody van Gemert & Mikko Ikäheimo** (Soome)

13. nov. 17.00 Jõhvi Kontserdimaja kammersaal **duo Katona Twins** (Ungari) *

* korraldab Eesti Kontsert

vaata ka
www.kitarriselts.ee

Toetavad: EESTI KULTUURKAPITAL, Kultuuriministeerium, Tartu SEB, heade mõtete linn, EESTI ÜHISPANK

Koostööpartnerid: EESTI KONTSERT, H. ELLERI NIM. TARTU MUUSIKAKOOL, SOOME INSTITUUT, EHAŠT KOIDUNI HELITEHNIKA, TARTUMAA RAADIO, KLASSIKARAADIO, SIRP, MTÜ TARTU JAANI KIRIKU KULTUURIKONJUKT, VÖRU MUUSIKAKOOL, VILJANDI KULTUURIMAJA, RAKVERE GÜMNAASIUM

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid novembris 2005

5. november kell 15.00

Matkamaja
Niina Murdvee
viuliklassi õpilased

6. november kell 12.00

Mustpeade Maja
Tiit Peäske
viuliklassi õpilased

6. november kell 12.00

Eesti Muusikaakadeemia
Mati Mikalai, Kai Ratassepa,
Marja Jürissoni ja Kai Taali
klaveriklassi õpilased

6. november kell 16.00

Teatri- ja Muusikamuuseum
Laine Leichter ja Leho Karini
tšelloklassi õpilased

6. november kell 17.00

Kiek in de Kök
Heili Vaus-Tamme klaveri-
ja kammeransambliklassi
õpilased
Kaastegevad Moonika Sutt
(laul),
Helen Põldmäe ja Reene Pehka
(klaver)

12. november kell 12.00

Tallinna Linnateater
Maigi Pakri
klaveriklassi õpilased

12. november kell 12.00

Eesti Muusikaakadeemia
Anu ja Toivo Nahkuri
klaveriklassi õpilased

12. november kell 12.00

Eesti Muusikaakadeemia
Kersti Sumera
klaveriklassi õpilased

13. november kell 16.00

Estonia kontserdisaal
TMKK õpilaste kontsert

20. november kell 12.00

Mustpeade Maja
Aino Riijärve
viuliklassi õpilased

26. november kell 12.00

Õpetajate Maja
Anu ja Toivo Nahkuri
klaveriklassi õpilased

26. november kell 18.00

Kadrioru loss
Sigrid Kuulmann-Martin (viul)
Marko Martin (klaver)

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID NOVEMBER 2005

PE^B₂ 2539 2005,11

1. NOV. 22.00 TALLINNA TOOMKIRIKUS

X TOOMPÄEVAD A. D. 2005
Läti kontsert/Pühakutepäeva öökonsert
ÖNNIS ON MEES... (PS. 112:1)

SCHOLA CANTORUM RIGA Läti
ARTIS GAGA saksofon, Läti
Dirigent GUNTARS PRANIS

Gregooriuse koraal ja kahehääne laul,
saksofoniimprovisatsioonid

6. NOV. 19.00 SALME KULTUURIKESKUSES
8. NOV. 19.00 JÕHVI KONTSERDIMAJAS

KUI ARMASTAD,
LEIA MIND UUE CD ESITLUS

TRIO ROMANSS
MODERN FOX
Kaastegev ALEKSANDER IVAŠKEVITŠ

26. NOV. 18.00 TALLINNA METODISTI KIRIKUS

Rene Eespere autoriõhtu
CONCERTATUS CELATUS

JELENA VOZNESSENSKAJA sopran, Prantsusmaa
FRANCOIS SOULET tenor, Prantsusmaa
SAULI TIILIKAINEN bass, Soome
MARIUS JÄRVI tšello
TOOMAS VAVILOV klarnet
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent RISTO JOOST

R. Eespere Concertatus celatus, Klarnetikontsert,
Cantus, 7 Epigrammi

2. NOV. 18.00 TALLINNA TOOMKIRIKUS

X TOOMPÄEVAD A. D. 2005
Hingedepäeva kontsert
PÕHJATUIST SÜGAVUSIST
HÜÜAN MA SINU POOLE,
JEHOOVA! ISSAND,
KUULE MU HÄÄLT... (PS. 130:1,2)

TALLINNA KAMMERORKESTER
Segakoor LATVIA
Dirigent ANDRES MUSTONEN

A. Bruckner (1824-1896) Requiem
A. Knaifel (1943) Palve
V. Silvestrov (1937) Vaikne muusika, Lahkumisscrenaad

17. NOV. 19.00 VANEMUISE KONTSERDIMAJAS
18. NOV. 19.00 JÕHVI KONTSERDIMAJAS
19. NOV. 19.00 ESTONIA KONTSERDISAALIS

BRAVISSIMO!

ALEKSANDER RUDIN tšello, klaver, Venemaa
TALLINNA KAMMERORKESTER

Koostöös Eesti Kontserdiga

K. D. von Dittersdorf Sümfoonia
"Il Combattimento delle passioni umani" Grave D16
J. Haydn Kontsert tšellole ja orkestrile C-duur
W. A. Mozart Kontsert klaverile ja orkestrile Es-duur KV 449,
Sümfoonia nr 38 D-duur KV 504

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades
üle Eesti, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com

Tallinna Filharmoonia
Toompuiestee 20, 10149 Tallinn
Tel 6613 757
fila@filharmoonia.ee
www.filharmoonia.ee

